

H

13 25. a. 18

COMMENTARIVS DE DATIS ET PROMISSIS

PRO IVSTITIA VEL GRATIA
OBTINEND. IN EXTRAVAG.

AB IP SO, S. D. N. GREGOR. XIII.
quæ innouatur Extrauagans Bonif. viii.
ea de re olim ædita.

*Ad sapientissimas, easdemq, fortissimas Diuas Virgi-
nes, & Martyres, Luciam Syracusanam,
& Catharinam Alexandrinam.*

Authore Martino ab Azpilcueta
Doctore Nauarro.

NIL

VLTRA

CVM LICENTIA SUPERIORVM.

R O M Æ;

Apud Iosephum de Angelis. M D LXXV.

*Insignis forma, doctrina insignior vnus,
At superat summi cultus utrumque Dei.*

Doctor Martinus ab Azpilcueta Nauarrus.

OTV proprio & c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctori
 Nauarro, Cathedra prime functionis sacrorum Canonum inclite
 vniuersitatis Conymbricensis iam pridem rube donato, in Ro. Cur.
 nostris, sacraque nostra in foro conscientie Penitentiaria obsequiis
 residenti. Nuper a sac. re. Pio Papa V. praedecess. nostro, emanau-
 runt littere tenoris sequentis. Dilecto filio, Martino ab Azpilcueta, Decretorum
 Doctori, Pius PP. V. Dilecte fili, salutem & Apostolicam Ben. & c. Dudum sac. rec.
 Paulo PP. III. praedecessore nostro, emanarunt littere tenoris subsequenter; Dilecto
 filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris
 Canonici in vniuersitate studij Conymbricen. a tunc regenti. Paulus PP. III. Dilecto
 filio salutem & apost. ben. & c. Cum (sicut nobis exponi fecisti) ut alijs iuxta tra-
 ditum tibi a Deo talentum, prodesse posses; nonnullas lectiones super voluminibus
 Decreti, & Decretalium, non sine maximis laboribus & vigilijs ad laudem diuini
 nominis, cuius ope litterarum rei, & Christiana Reip. consuluisse & profecisse credis,
 scribendo composueris & compilaueris; easque de proximo, tuis proprijs expensis,
 in lucēdēdē & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter sup-
 plicatum, ut tibi, quod lectura huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint,
 ut tuarum vigiliarum effectu lateris, concedere de benignitate Apostolica digna-
 remur. Nos, volētes te specialis gratia fauore prosequi; huiusmodi supplicationibus
 inclinati, tibi quod ad septennium a die quo tu lectiones praedictas imprimi feceris,
 computandum; nullus alius per vniuersum orbem Christianum constitutus, lectiones
 ipsas, vel earum aliquā partem imprimere aut imprimi facere: vel impressas
 in sua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono,
 vel alias donare possit; auctoritate Apostolica, tenore praesentium, de speciali gra-
 tia indulgemus. Distinctius inbibentes in virtute sancta obedientia, & sub excom-
 municationis poena, eo ipso si contra factum fuerit incurrenda, omnibus & singu-
 lis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis
 etiam Apostolica auctoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem
 constitutis; ne lectiones huiusmodi vel earum aliquā partem, absque tuo expresso
 consensu & licentia septennio praedicto duntaxat durante, imprimere seu im-
 pri-mi facere, aut vendere seu donare praesumant. Non obstant. constitutionib. & ordi-
 nationib. Apostolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum statutis &
 consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate
 alia roboratis; nec non priuilegijs, indultis et litteris Apostolicis quibuscumque Pro-
 uincijs, & illarum personis ac vniuersitatibus & collegijs, etiam per nos, & Sedem
 Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibuscumque clausulis &
 decretis, etiam derogatorijs derogatorijs, vel alias quomodolibet concessis, con-
 firmatis & etiam iteratis uicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eo-
 rumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de uerbo ad
 uerbum; non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quauis alia
 expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: tenores huius-
 modi, ac si de uerbo ad uerbum infererentur, praesentibus pro expressis, & de uerbo

ad uerbum infertis habentes; illis alias in suo robore permansuris hac uice dantaxat, specialiter & expresse derogamus: caterisque contrariis quibuscumq; Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die viij. Ian. M. D. XLIII. Pontificatus nostri Anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum, sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogeris a multis, ut opera tua tam prius edita, quàm nondùm edita, quæ super iure Pontificio, & super pertinentibus ad declarationem illius habes cõposita, typis excudi faceres; idque facere proponas (uita comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te præsente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in præmissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratia favore prosequi uolentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica auctoritate & tenore præsentium, Declaramus intentionem Nostram, esse ut dicti Pauli Prædecessoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in alijs Commentarijs, libris, & tractatibus, quæ tu edideris super eis quæ pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationem. Non obstantibus omnibus supradictis, quæ idem Paulus prædecessor in dictis præinsertis litteris uoluit non obflare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die xvij. Maij M. D. LXXI. Pontificatus nostri Anno Sexto. P. Tarus B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus favoribus & gratijs prosequi uolentes, statuimus prædictoq; Martino concedimus Motu simili, & ex certa nostra scientia litteras sel. rec. Pauli III. & Pij V. prædecessorum nostrorum præferas, locum habere, & se extendi in his quæ de lecturis & alijs loquuntur in quibuscumq; Commentarijs & tractatibus quæ idem Martinus edideris super prædicti iuris Pontificij declaratione & interpretatione, & præsertim super MANUALI CONFESSARIORVM ab eo prius lingua Hispanica edito, nunc recognito, aucto, Latino tateq; donato, nõ obstantibus omnibus, quæ prædicti prædecessores noluerunt nõ obflare: præsentisq; nostri Motus proprij solam signaturam sufficere, & ubiq; fidem facere in iudicio & extra, regula contraria non obstat uolumus & mandamus. Et insuper quia difficile foret præsentem nostrum Motum proprium ad quæcunque loca deferri; uolumus, & apostolica auctoritate decernimus ipsius transumptis, uel exemplis, etiam in eisdem libris, lecturis, Commentarijs, Manuali, & alijs operibus huiusmodi impressis plenam & eandem prorsus fidem ubiq; in iudicio & extra adhiberi, quæ præfati originali adhiberetur.

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Non.
Nouemb. Anno. I.

AD SAPIENTISSIMAS,

easdemque fortissimas Virgines, & Marty-
res Christi gloriosissimas,

*DIVAM LUCIAM SYRACVSANAM,
& Diuam Catharinam Alexandrinam.*

V i octogesimum primum peregrinationis meæ laboriosæ agens annum (qui à nato vestro & omnium Domino est 1574.) ante paucos dies ausus fui; pauper munusculum de paupere vena, ditissimæ, eidemque Diuûm omnium Regina præpotentissimæ, virgini matri Mariæ,

offerre: Nunc clauso eo die huius mensis 13. vobis, eius cum primis signiferis, audeo, licet verecundus, dedicare hoc aliud humiliter sed & literarium, de eadem humili officina, in vnius vestrûm festo inceptum, & in alterius finitum: Vobis, inquam, natalibus clarissimis ortis, quarum tu quidem antiquior Lucia Syracusis, ex soboles generosa parentum, & Syracusæ celeberrima gloria gentis: Tu uerò Catharina Costis, Regia progenies Alexandrinæ Regiæ decus rarissimum, & ingens: Vobis nutritis superbas inter opes, in delitiis, in murice & auro Natis, quarum utraque maritales perueniens ad annos, Exiit exemplò studium leuis omne iuuentæ, pro inuen-
toque

toque Euangelico thesauro, omnia, opes, voluptates, & splendida coniugia vendidit, & dedit, dumque gestit fragilem domare corporis sexum, domuit cruentum corpore seclum, Altera Paschasio, altera Maxentio triumphato: gessit victricia bella tyranno: Vobis igitur multis nominibus sublimibus, audeo humilem hanc opellam offerre, simul obnixè supplicare, vt vestro patrocinio eadem Cœlorum Regina, ea quæ ipsam rogavi, impetrare dignetur, nempe, vt professione, ætateque mea præmonente, terrena oblitus, memor nouissimorum, in dies magis ac magis cœlestia meminerim: Deinde tu quidem Lucia; vt mihi olim in hanc miserâ lucem prodeunti Lucina fuisti, nonnullamq; mentis, & amplam corporis lucem hætenus procurasti, ita maiorem mentis, & nonnullam corporis, dum vita manebit, duraturam procures: Tu vero Catharina studiis Academiisque Præлата piis, Nauarrorum in præliis incundis symbolum & patrona singularis, vt, quæ hætenus huic Nauarro clienti tuo in literarum studiis plus quàm pro meritis fauisti, in finem vsque faueas, quò te imitatus, falsis falsorumque Authore triumphatis, vera victor referat ad verum *Διδρασκτορ* Christum spon-

sum vtriusque vestrûm æternum, qui vt vos

amplissimis suorum regnorum sedibus

donauit, ita me vestris, vestræque,

omniumq; Diuorû Regina præ-

cibus et meritis, angulo quo-

piam illorum donet.

Amen.

Romæ die 20. Decemb. anno 1574.

Christiano eidemque candido lectori.

PER tuam in Deū proximūq,
charitatem, perque istius animi
tui candorem, etiam atque etiam
obsecro te Christiane, idemque
candide lector, ne te offendas pre-
missa, qua opellam hanc tantis
Diuis dicamus, nuncupatio, bo-
nique consulas, quod, quemadmodum paulo ante tres,
in tres Canones de Voto paupertatis et Religione, com-
metarios, prapotentissima omnium Diuorum, Diua-
rumque Regina Maria matri dicauius: Ita nunc
Commentarium hunc praecllentibus Diuis Lucie &
Catharina cum primis eius signiferis dicemus. Tum,
quod recentiores quosdam egregie pios & eruditos, &
valde senes imitati, hoc facimus, eo animo, ut, sicut
eorum exemplum meam mentem ad caelestia desideria
non parum erexit, Ita & nostra illorum imitatio,
animum tuum iam eisdem affectum magis afficiat:
& quod eadem causa nempe senectus, & ob eam iam
imminens est vita mortali exitus, & magna opis ad ra-
tionem de tam longa vita reddendam necessitas (qua
me ad illos tanta Regina dicādos allegerū) ad dican-
dum

dum hunc clarissimis eius antesignanis induxerunt:
Tum, quod maximè optem esse tibi vel tantilla occa-
sio, ut tantarum heroum, suæque Regina, de tuo nun-
quam labatur pectore vultus, qui nostro iam ab ado-
lescentia heroico suarum vitarum Egregy poeta Man-
tuani carmine, infixus (quæ benignitas fuit Christi
earum Ducis benignissimi) non semel magna fuit
animi recreatio, consolatio, & aduersus inimici com-
munis insidias fortitudo & munimen: Tum, quod
expediat, ut in hac fictili ætate, alijs Diuorum inuo-
cationem temerariè & impudenter delirando minue-
re conantibus, alij contra prudenter & reuerenter li-
rando eam augere conemur: Tum denique, ut mo-
nimenta earum, quæ in Hesperia Occidua cœperam,
& conceperam, quæque vereor ne in hac Orientis, præ-
ter spem tamdiu remoratus, morte præueniente, per-
ficere queam, dictis saltem, aliqua ex parte penssem:
ad gloriam D. N. Ihesu Christi, qui nos semper, vi-
uentes & morientes, in sua, quæ maximum donorum
eius est, gratia gratum faciente, perseverare do-
net. Amen. Roma, Die 20. Decemb. ann. 1574.

DE DATIS ET PROMISSIS
pro iustitia vel gratia obtinendis
in Extrauagan.

AB IPSO, S. D. N. GREGOR. XIII
qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII.
ea de re olim ædita.

*Ad sapientissimas easdemq; fortissimas Diuas Vir-
gines & Martyres, Luciam Syracusanam,
& Catharinam Alexandrinam.*

Authore Martino ab Azpilcueta
Doctore Nauarro.

S U M M A R I U M.

*Sancta Catharina studioforū patrona clarissima nu. i.
Bulla Innouationis extrauag. Bonif. viii. tenor nu. i.*

INTERROGATVS à multis multa, super ex-
trauag. quæ incipit. Ab ipso, S. D. N. Grego-
rii XIII. ædita octaua huius mensis Nouem-
bris 1574. qua innouauit extrauag. bo. me.
Bonif. viii. (Quæ est prima impressarum tit. de sent.
excom.) Constitui in eam comminisci vberius &, ni fallor
B utilius,

utilius, quàm Illustrissimus quondam idemque eruditissimus Cardinalis Io. Mon. commentus fuit in prædictam extrauag. Bonif. innouatam, quò securius & plenius satisfacerem ea interrogantibus, simul Confessarios (quos tanquam ministros Ecclesiæ Christianæ cum primis utiles & necessarios ueneror) adiuuarem in IESU CHRISTO D. N. cuius diuinam opem imploro; sperans eam precibus & meritis Virginis & martyris Beatissimæ eiusdemq. fortissimæ, ac sapientissimæ, literarumque studiosorum patronæ clarissimæ (cui dies hic sacer est) Catharinæ, ferendam; subiiciens omnia quæcunque dixerò, eiusdem S. D. N. (quæ summa est) censuræ, imò et cuiuscunque alius, quod sanius fuerit, iudicio, Bulla Innouationis prædictæ quæ sequitur, lectori prius ob oculos proposita, cuius hic est tenor.

3

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

A B IPSO Pontificatus nostri principio quam maximè possumus enitimur atque contendimus; vt domus & curia nostra à sordibus expurgetur. Cui rei salubri consilio incumbēs foel. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit et anathematizauit omnes Clericos, Religiosos, et Laicos vtriusque sexus, siue familiares Curiae, siue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent; seu quid paruum uel magnum promitterent; uel promissionem reciperent; aut ex pacto uel promissione occulta vel manifesta, siue sub uerbis generalibus et plenè non expressis, siue specialibus et apertè expressis facta, quicquam darent aut reciperent pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio, in causis uel iudiciis, seu aliàs per literas apostolicas, et quibuscunque aliis modis apud sedem apostolicam obtinenda: et eā sententiam ad promittentes et acceptantes, dantesque et recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scirēt, uel alicui per quem ad se fideliter referretur, simili uoluit sententiæ subiacere. Ac decreuit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiā, absque speciali mandato suo absolutionis beneficium valeret obtinere nisi in mortis articulo constitutus: Sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset

pauperibus quantum ille dedisset, uel etiam recepisset. Iustitiæ uerò, siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius profus essent roboris uel momenti : & scienter illis utentes simili sententia innodauit : ac referuans sibi absolutiōnem eorum cum prædictis ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, ut plerique cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixa huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissimè nundinentur. Alii alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis pollicitationibusque ambiant. Quidam etiam se talium operam atque industriam pretio & muneribus quæsisse affingant. Quæ cum pessima sint ; & Curia prædictæ existimationem grauissimè offendât ; in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictâ cum suis censuris & pœnis omnibus innouamus : easdemq. omnes extendimus ad audentes quaecunque horum facinorum quæ adscripsimus, dantesque illis & aliis supradictis auxilium, consilium, uel fauorem. Quinetiam eos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastico & sæculari, siue temporali siue perpetuo, ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus : & præterea infamiæ subiectos perpetuo ac inhabiles ad illa & alia esse uolumus. A quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exemplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicesque, ac fautores, & socios retexerint ; impunitas concedatur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Nonis Nouembris, Pontificatus nostri, Anno Tertio.

S U M M A R I V M.

Excommunicantur omnes, qui aliquam istarum 16. actionum agunt pro iustitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam, & scientes, & non reuelantes intra triduum eas, et utentes per eas obtentis, Absolutione Papa reservata, & omnia per eas obtenta sunt inualida, et perdunt ipso iure sua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & qualibet alia sunt. num. 2.

Extrauagans Bonif. hic innouata à quo fuit olim reuocata. num. 2.

Primum igitur præsuppono quòd extrauag. Bonif. ^{viii.} per hanc innouata, est prima tit. de senten. excommunicationis inter extrauag. communes, citata à Io. And. in c. Nemo de simon. & ornata glos. prædicti Io. Mon. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuisse à Bonif. ^{viii.} in Audientia, cum quidam eius scriptor diceretur in eam incidisse.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clem. V. Authore palud. in 4. dist. 18. q. 3. col. pen. & Angel. uerbo excommunicatio quinto. cas. 25. Syluest. uerbo excommunicatio 7. cas. 46. & Caiet. post cas. 81.

His præsuppositis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima, continet aptum & breue exordiū. Secunda ibi (cui) refert prædictam extrauag. Bonif. ^{viii.} Postrema uerò ibi (quæ cum &c.) eam innouat, extendit, & nouis poenis roborat. Secunda uerò pars diuiditur in quinque

que secundum Io. Mon. ubi supra. Prima, excommunicat contentos in ea. Secunda ibi (& eam) extendit uno modo, Tertia ibi (illos) alio modo. Quarta ibi (ac decreuit) reseruat sibi absolutionem. Quinta ibi (sed nec quisquam) iubet accepta restitui.

Et habet in summa: Excommunicationem incurrere eos, qui pro iustitia uel gratia obtinenda apud sedem Apostolicam, promittunt, dant, uel accipiunt aliquid, imò & scientes non reuelantes intra triduum, quin etiam utentes sic obtentis, & auxilium, consilium, uel fauorem in id præstantes, nec ab alio quàm à Papa posse absolui, & omnia obtenta esse inualida, et omnes perdere ipso iure sua beneficia et officia, et infames, ac inhabiles ad ea et quælibet alia fieri.

S U M M A R I U M.

Extraneus hac, est quoad tenus magis propriè constitutio, quàm regula Cancellariæ. num. 3.

Ordinem ergo literæ secutus.

- 3 **Primo** Noto ex illis uerbis inscriptionis [Ad perpetuam rei memoriã] esse uerum id quod dixit prædictus Io. Mon. de prædicta extrau. super uerbo (Anathematizamus) scilicet illam, et consequenter hanc, esse ueram constitutionem, quod colligitur tum ex prædicto uerbo (perpetuam) quod est signum constitutionis, ut innuunt Panor. et Præpos. in c. Non debet de consang. Tum efficacius, ex illis uerbis secundæ partis [constitutionem prædictam] esse inquam constitutionem et non qualem qualem, sed perpetuam, et ita differentem à constitutionibus,

bus, quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ solùm durant tempore quo earum Author uiuit, ut glossator antiquus earum colligit ex illis uerbis proœmii earum [suo tempore duraturas] pag. 6. et Domin. in c. Duobus, de Rescript. lib. sexto, et alii alibi.

S U M M A R I U M.

Causa cur Curia aliquot florescant, est cura Regentum, se suosque purgantium. num. 4.

Greg. xij. dignissimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.

Cardinalium Collegium præsens, omnium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, neuis purgatissimum, & pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimum. num. 4.

Urbs, aliarum orbis urbiũ nunc reformatissima. nu. 4.

Exempla regentum & maiorum, recti & minores imitantur. num. 4.

¶ II. Not. ex illis uerbis [enitmur etc.] causam cur multæ principum, tam Ecclesiasticorum, quàm secularium, Curia, vrbes, et regna florescant. Innuit enim hæc extrauag. esse eorum in sese, & illis à prauis moribus purgandis, studium & diligentiam, sicut lex 3. ff. de off. præf. significat causam purgandi prouinciam malis hominibus, esse curam & diligentiam præsidis eas ab illis purgandi. Quò factum est (quia ei rei magnoperè incubuerunt ut audio, bo. me. Paulus Quartus, & Pius Quartus, & me cernente fœl. record. Pius Quintus, & nũc incumbit S. D. N. Greg.

8 De datis & prom. pro Iust. &c.

Greg. X I I I. dignus qui primis omnium, qui sacrosanctā sedem Apostolicam à Greg. primo in hunc usq; diem re-
xere, annumeretur, adiuuante in id: cum strenuè Illustrissi-
mo sacrosanctoque suorum Cardinalium Collegiō, om-
nium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, collegiorum
neuis purgatissimo, pietate, prudentia, iustitia, temperan-
tia, & omnigena eruditione ornatissimo) vt urbs, quæ ante
illos non satis benè audiebat, nunc omnium, quas mihi li-
cuit uidere in Hispania, Gallia, & Italia, reformatissima
cernatur; Tam uerum est illud Claudiani, relatum à glos.
in c. Magnæ de uoto: Totus componitur orbis Regis ad
exemplum, nec enim sic flectere sensus Humanos, edicta
ualent, ut uita regentum, & illud d.c. Magnæ: Quod fit à
prælatiis, facilè trahitur in exemplum à subditis, & illud Ec-
cles. c. x. Secundum Rectorem ciuitatis, uiuit populus
qui habitat in ea.

S U M M A R I V M.

*Actiōes omnes ab hac extrauag. puniæ sunt prohi-
bita iure ipsa antiquiore. num. 5.*

*Denunciationis omisio, de qua hic, non est proprie
actio sed non actio. num. 5.*

*Vt inualidis etiam ante hac malum, sed non erant an-
tea tot inualida ac nunc. num. 5.*

*Promissio non omnis generalis, est hic uetita. num. 4.
& quæ. num. 18.*

*Actiōes hic punitas antehac & ubique gentium fuis-
se & est malas significat hac extrauag. quod tacitè*

& uti-

Et utiliter monet Confessarios; solas autem apud Sed. Apostolicam post eam factas, pœnis eius puni. num. 6.

Extrauagans hæc non includit illa qua erant iure antiquiore licita. num. 6.

Causa finali dispositionis cessante, cessat illa. num. 6.

Constitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non se extendit. num. 6.

Intentio & finis Authoris ex præmio colligitur. nu. 6.

III. Not. in verbo (sordes) quòd omnia acta per sordes quæ puniuntur in hac extrauag. uidentur esse prohibita, quia mala, idest prohibita iure naturæ vel diuino, uel humano antiquiore ista, & non solùm mala, quia prohibita iure humano huius extrauag. tantùm. Quod si est uerum, ubique gentium & terrarum, ubi ius naturale uel id antiquius ista uiget, cauenda sunt, & in utroque foro punienda, aliis saltem pœnis quàm hic statutis: Ius enim naturale & diuinum omnes & ubique ligat: c. Quo iure sub fin. 8. dist. & c. Non licet Imperatori, io. dist. & Ius humanum antiquius ista, ubi illud uiget, cum tamen prohibita iure humano huius Extrauag. tantùm, non essent punienda, nec cauenda, nisi fierent apud sedem Apostolicam. Quod autem sint mala & prohibita Iure naturali, vel diuino, grauiter sentit, licet non probet prædictus Io. Mon. in d. extrauag. in glos. (clericos) Pro quo facit primo, quòd sordes prædictæ per hanc extrauagantem cen-

sentur de se uitandæ, & quæ de se uitari debent uidentur naturaliter mala, sicut quæ de se fieri debent, bona: iuxta illud Psalm. 33. Declina à malo & fac bonum, declaratum per Thom. 2. secundæ q. 79. artic. primo, & quod sunt contraria munditiei, quæ de se est bona, ergo ipsæ de se sunt malæ arg. cap. Sciendum 8. q. 1. præsertim quod prædictæ sordes non sunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn. Pleni oculi ffordium, sed spirituales, de quibus illud Apocalyp. cap. ult. Qui in sordibus est, sordescat adhuc, à quibus ut de se malis Psalt. Psal. 50. petit mundari, ibi (à peccato meo munda me.)

Secundo, quod per sordes in hac materia significatur auaritia uel pretium, quod per eas illiberaliter quæritur, ut colligitur ex c. primo de re iud. lib. 6. ibi (sordes idest pretium) secundum Archid. & ex l. 3. §. Nunc uidendum iunc. glos. simili. ff. de suspic. tut. et ex l. Si benè collocatæ adiunctis quæ illi annotat. Budæus. ff. de usur. & ex c. Sunt nonnulli l. q. 1. et auaritiam ante omnem legem humanam esse malam & prohibitam, probat illud Apost. secundæ ad Thimoth. 6. Radix omnium malorum est cupiditas, relatum in c. Quia radix de pœn. dist. secunda & in §. primo Authen. ut iud. sine quoquo suffr. coll. sexta.

Tertio, quod omnia quæ hic prohibentur, uidentur esse emptiones et uenditiones iustitiæ & gratiæ, quæ iure naturali uel diuino uerantur emi uel uendi, iuxta illud Matthæi 10. Gratis accepistis, gratis date, relatum in c. Gratia prima q. 1. & probatum in c. Qui studet & c. Reperiuntur et c. Sunt nonnulli, et per totam quæstionem ead. cau. et quæst.

Quarto, quod omnia ferè hic uetita directe uel indire-

Atè reducuntur ad dationem uel acceptionem munerum, principum et Iudicum, quæ iure naturali uetatur. Prohibetur enim per illud Exod. 23. Non accipies munera, quæ et excœcant prudentes, et subuertunt uerba sapientum, et mutant uerba iustorum, et Esaias c. primo, increpat quòd omnes diligunt munera, et contra c. 33. Laudat eum, qui excutit manus suas ab omni munere, quod refertur in d.c. Sunt nonnulli l. q. 1. et c. Et si quæstiones de sim. Quin et terribilius ait Iob. c. 15. Ignis deuorabit tabernacula eorû, qui libenter munera accipiunt. Quæ omnia continent præceptum morale; et non Ceremoniale nec Iudiciale, et ideo non expirarunt à passo Christo, sicut illa, 6. dist. 9. fin. et tradit Thom. l. q. 103. artic. 3. adiunct. q. 104. artic. 3. et q. 94. artic. quinto.

Contra quod notabile tamen facit primo, quòd denunciatio intra triduum nouè hic præcipitur, et ideo ommissio eius non erat mala et punienda ante hanc extrauag.

Secundo, quòd usus rei obtentæ per sordes, modò obtentio ipso iure fuisset ualida, non erat ante hanc extrauag. illicitus, nunc autem uidetur esse talis.

Tertio, quòd ante hanc extrauag. non erat illicita promissio gratitudinis Iure naturæ debitæ, uerbis uel scriptis facta generalibus, sine ullo naturalis obligationis augmento, ut probabitur notab. 11.

Quarto, quòd promittere uel dare pro recta iustitia facienda, non uidetur contra ullum Ius naturale uel diuinum, quia nulli talis iuris præcepto est contrarium.

Quinto, quòd eruditissimus Innoc. Tertius, in illo suo c. Cum ab omni de uit. & honest. cler. non dixit datione huiusmodi munerum, neque receptionem esse per se ma-

lam, sed habere mali speciem.

Sexto, quòd consuetudine induci posse uidetur, ut datur sportulæ, propinæ, uel munera Iudicibus, nã licet gloss. putata sing. in Clein. statutum de elect. quam commendat & sequitur Ludouic. Roman. sing. 183. teneat non ualere consuetudinem, ut Iudices accipiant sportulas, uerius tamen uidetur, quòd tenet Specul. tit. de Salar. §. primo uers. si uerò ordinarius, & satis probat Corset. in sing. uerbo Sportulæ, Imò & id seruat stylus Curie, quo probatur solutio propinarum, siue sportularum, quæ pro sententia lata soluuntur, quod iure Cæsareo licitum erat Auth. de Iudic. §. si quis, Collat. 6. imò & antiquiore lege Græcorum, & profundè de more tradit eruditissimus Alciatus in 3. lib. dispunc. c. 17. & Xeniorum ad Natale Dñi mittendorum, quæ tñ si esset contra Ius naturale uel diuinum, non posset ualere: c. Mala & c. Frustra & c. Quo iure 8. dist.

Septimo, quòd promissio uel datio rei paruæ, non erat antehac illicita, saltem mortiferè, ut probabitur infra notab. 10. & tamen hic punitur. ergo &c.

Ad primum respondeo, quòd omissio prædictæ denunciationis non est de actis per sordes, de quibus agit notabile, nec de directè hic prohibitis, sed tantum indirectè, quatenus denunciatio præcipitur, & ita nil obstat.

Ad secundum respondeo, concedendo assumptum in eo, negando tamen per hanc extrauag. uetari illud, quia per illam solum uetatur usus eorum, quæ sunt ipso iure nulla, quorum usus etiam antea uetabatur, ut etiam argumentum significat: licet differentia inter Ius antiquum & nouum sit, quòd secundum hoc, usus omnium obtentorum per sordes apud sedem Apostolicam, est malus, quia omnia talia sunt ipso

iure nulla, & secundū illud usus omniū sic obtentorū, non erat malus, quia nō omnia sic obtenta erāt inualida, ut dispensationes, et alia gratia impetrata per huiusmodi fordes, quæ nō cōtinerent simoniā, uel aliam, quæ annullaret causam, neque surreptionē, quia nullibi annullantur, quæ tamen per hanc extrauag. nunc annullantur, et concedimus per hanc extrauag. induci nullitatē multorū, quæ ante illam erant ubicunq; facta, ualida, et post hanc facta apud Sed. Apostolicā, erunt ipso iure nulla, licet negemus usum eorū, quæ inualida et nulla sunt, non fuisse ante hanc illicitum, sicut est, et erit posthac in Curia et ubique.

Ad tertium respondeo, concedendo quidem promissionem gratitudinis, de qua in eo, non fuisse ante hanc extrauag. uetitam, negando tamen eam hic puniri, ut probatur in d. notab. 11. num. 18.

Ad quartum respondeo primo, negando assumptum, quia dare pro iustitia etiam recta, est contra præceptum scriptum de non furando, quod per supradicta est ius naturale uel diuinum, quia secundum August. in c. Poenale 14. q. 5. Omnis illicita acquisitio rei eo uetatur, & iure naturæ uidetur illicitum emere, & uendere iustitiam c. Non licet & c. Qui recte xi. q. 3. & d. c. Cum ab omni, quia non est res uenalis c. Videntes prima q. 3.

Secundo, quòd id uetatur in l. 2. ff. de condic. ob turp. cau. & sic iure antiquiori ista extrauaganti.

Ad quintū rñdeo, cōcedendo q̄ datio muneris suo genere, siue ex suo obiecto, nō est mala, sit tñ mala, intētiōe malè dantis, & fragilitate recipientis, quatenus ob eam flectitur ab eo, quod est rectū, uel amore indè nato recutit, uel impeditur à uidēdo illud, ut innuit in illo præallegato

Isaia: Munera excœcant, & quòd hic solum punitur promissio quatenus est, & præsumitur talis.

Secundo, quòd etiam iure naturali & diuino uetamur dare scandalum proximo, Matthæi 18. cap. secundo de noui operis nunciatione, & ita, esto liceat in se prædicta munera datio, quando tamen habet speciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur: ut habet d.c. Cum ab omni, & alia iura præcitata.

Ad sextum respondeo, quòd illud procedit in propina, siue munere dato post latam sententiam, in salarium, uel partem salarii Iudicis, quod per hanc extrauag. non prohibetur: ut dicemus infra not. 21.

Ad septimum, concedendo assumptum, & negando per hanc extrauag. puniri dationem & promissionem, quæ ob paruitatem rei non est mortifera, ut probabitur in d. not. 10. etiam si esset mortalis ex circumstantia finis, & malæ intentionis tantum, si modò, res est tam parua, quòd attentata conditione personarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec soleat mouere notabiliter, ut in d. not. 10. dicetur.

- 6 Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. non solum fuit necessaria et utilis, quatenus intendit directè Author eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, et existimationis offensione, sed etiam qua parte indirectè admonet ferè omnia illa esse ubique gentium & terrarum peccata, addendo enim pœnas adeò graues contra facientes ea in Curia, eo quòd sunt iure naturali & antiquiori humano illicita, excitat obiter Confessarios & pœnitentes ad considerandum ferè omnia illa ubique terrarum et gentium esse mala, et requirere contritionem et confessionem, et alia quando

quando restitutionem, licet non à censuris absolutionem, nisi apud sedem Apostolicam perpetrentur.

I I. Infertur ad illam quæstionem plus satis quotidiana & magni momenti: An peccent, & quantum, qui etiam alibi quæ apud Sed. Apostolicam Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ uel inferioris notæ uiris, uel fœminis, assistentes, & gratè inseruiantes à secretis, uel aliis ministeriis magnis uel paruis, & alii amicitia & gratia apud eos multum valentes, accipiunt magna munera interdum conuenta & promissa, interdum absque conuentione, ante uel post iustitiam, uel gratiam obtentam, nonnunquam fumos tantum uendentes, quorum aliqui hac arte mercaturam quæstuosissimam exercentes, euadunt ditissimi, hæreditatesque amplissimas, & primogenia suis hæredibus relinquunt insignia, & an teneantur hac arte quæsita restituere? & an item qui ea dant uel promittunt, peccent? & quantum? & an teneantur restituere damna inde aliis secuta? quæ oportuniùs diffiniemus sub finem Cõmentarii. nu. 42.

Tertiò, quòd qui ante hanc extrauag. huiusmodi fordes admiserunt apud sedem Apostolicam, peccarunt mortaliter, & tenentur pœnitere & confiteri, & aliquando restituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat Ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouum, & ideò licet quoad illa extendatur ad præterita, quoad has tamen minimè, eò quòd l. noua quatenùs est noua non extenditur ad præterita, cap. 2. & fin. cum annot. eis præsertim per Felyn. de constitut.

Quarto, quòd hæc extrauagans puniens actiones contentas in ea, est regulanda secundum antiqua iura naturalia,

lia, diuina, uel humana, quibus antea illæ prohibebantur, et intelligenda, restringenda, et extendenda ad terminos illorum, et consequenter restringenda ad ea tantum, quæ per illa sunt prohibita et illicita, et non extendenda ad illa, quæ non sunt per illa prohibita, neque illicita: Tum, quia causa finalis huius extrauag. uidetur fuisse obseruantia illorum, cui obseruantia non est locus, quoad illa, quæ in eis non includuntur, ergo in eis non erit locus huic, quia cessante causa finali, cessat dispositio e. Cum cessante de appell. l. Adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. cum eis annot. Tum, quia constitutio, quæ fit ad interpretandam aliã, & eadem ratione, quæ fit ad roborandam eam, intelligenda est secundum eam, & concludenda terminis eius. Auth. Constitutio quæ innouat. §. unde uers. in illis coll. 3. & clarescit glos. quã putat sing. Card. ibi oppos. tertia in Clem. statutum in uerbo consuetudine de elec. addens quod easdem limitationes et extensiones, quas recipit interpretata, debet recipere interpretans, & eum sequitur Felyn. in c. primo de iureiur. num. 5. Nam & referens se ad aliquid, intelligitur secundum illud l. In testamento. ff. de cond. et demonst. et constat hanc extrauag. factam esse ad conseruandum et roborandum illa; ut intelligitur ex duobus proœmiis [ad innouandum et addendum] in ea cõtentis: Tum quia lex non includit illud, ad quod mens et ratio Authoris eius non se extendit l. Cum pater. §. dulcissimis ff. de legat. secundo & tradit Panor. in c. Suggestum & c. Meminimus de appell. in c. final. de Rescrip. Felyn. in c. Tua de iureiur. et mens et ratio saltem coniecta Authoris huius extrauag. est uitare antea prohibita, eo modo, quo antea prohibebantur. Quod clarè indicat uers. Sed hoc

hoc scelus huius extrauag. in quo ponitur additionis pœnarũ proœmium, quatenus significat eas adiici ad exterminandum ea, quæ antea erant scelera, & increbuerunt, ibi (sed hoc scelus ita hodie in mores inductum &c.) & ibi (cupiditate improbi quæstus &c. nundinentur) & ibi (Quidam etiã talium operam & industriã pretio quæsisse affingant, & ibi (Quæ cū pessima sint) & ibi (in eos qui tale aliquid agunt animaduertendum arbitrati, Quæ omnia posita in dicto proœmio (unde finis & intentio Authoris colligitur, l. fin. ff. de hæred. instlt. c. Quia propter de elect.) palàm significant Authorem eius addere pœnas prædictas contra eos solos & omnes qui fecerint contenta in ea, quæ illicita erant & mala etiam ante hanc extrauag.

Quinto infertur, Quod non omnis muneris datio, & receptio hic prohibetur, sed sola muneris notabilis, & facta ante iustitiã vel gratiã malo, uel scâdalofo animo, uero vel præsumpto, vt etiã infra notab. 10. 11. & 21. dicetur. Notabilis inquam, ita, q̃ datio vel promissio eius sit uel præsumatur mortifera, & quòd moueat, uel mouere soleat notabiliter animum recipientis, vt in d. not. 10. & 11. probabitur.

S U M M A R I U M.

Excommunicatio huius extrauag. est maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, & propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Species sub genere propriè includuntur. num. 7.

Excôicatio absolute prolata, interdum pro minori, Anathema uero semper pro maiori accipitur. n. 7.

18 De datis & promi. pro iust. &c.

Excommunicatio & Anathema differunt num. 7. non
ut disparata, sed ut genus & species. num. 8.

Anathema qua ratione dictio Græca simul & Hebræa.
num. 7. & duo significat & est species excommuni-
cationis, quia est maior & nunquam minor, & om-
nis excommunicatio maior est Anathema. nu. 8.

Excommunicatio est genus ad Anathema et minorem
excommunicationem. num. 8.

Cardinales & Episcopi incurrunt tres pœnas huius
extrauag. non autem 4. reliquas. nu. 9.

Cardinales non ligant, regula Cancellaria odiosa, licet
lex generalis sic. num. 9.

Cardinales sunt patritij scripti in Diademate Princi-
pis, & pars corporis eius. num. 9.

Lex generalis ligat omnes species, etiamsi maior ratio
militet in una. num. 9.

7 IIII. Not. quòd super uerbo (excommunicauit) ca-
dit illud idem dubium quod in prædicta
extrauag. prima de sent. excom. super uerbo (excommu-
nicamus) prædictus Io. Mon. mouet, scilicet: An per has
extrauag. feratur maior uel minor excommunicatio? Cu-
ius mente amplexa, uerbis autem eius minus clavis, & ni-
mis confusis omissis, Ad probandum, quòd de minori tan-
tum sunt intelligendæ, facit: quòd lex pœnalis in dubio de-
bet intelligi de pœna minori, argumento c. In pœnis de
reg. iur. lib. 6. cum ei per gloss. annotat. et ita cum uerbum
(excommunicare) simpliciter prolatum, possit intelligi
de maiori et minori c. Pia de except. lib. sexto, et hæc ex-
trauag.

trauag. excom. nunciant simpliciter sine ulla maioris uel minoris mentione, uideri possunt intelligendæ de minori: Contrarium tamen et benè ille decedit per c. Pœn. de sent. excom. quòd habet, excommunicationē simpliciter prolatam à Iudice, intelligendam esse de maiori, et ad oppositum argumentum respondet, quòd uerbum (excommunicatio) ex ui uerbi intelligitur de maiori per d. c. Penult. Cui addo primum, quòd prædictum c. Pen. de sent. excom. non probat efficaciter suum propositum, uidelicet quòd uerbum (excommunicatio) simpliciter prolatum significat maiorem tantum excommunicationem, et non minorem, nā loquitur de excommunicatione simpliciter lata à Iudice. Extrauagans autē nostra de lata à iure, quo passim excommunicatio minor simpliciter appellatur excommunicatio c. Cum excommunicato c. Ad mensam c. Si quis frater ii. q. 3. et c. Nuper cum multis aliis, de sent. excom.

Secundo, quòd non satisfacit argumento in contrariū per se insinuato, & à nobis supra explicato ex reg. In pœnis de reg. iur. lib. 6. dicendo, quòd uerbum (excommunicatio) ui uerbi solam maiorem comprehendit: Tum quia vis originaria et etymon uerbi (excommunicare) significat expertem communionis facere; et etiam minor facit quem expertem communionis sacramentorum c. Si celebrat de cler. excom. ministr. et d. c. Pen. de sent. excom. Tum, quòd excommunicatio uidetur esse genus ad maiorem, et minorem per d. c. Pia, iunct. gloss. in uerb. speciem, de except. lib. sexto, et quælibet species propriè continetur sub genere iuxta dictum Bald. ab omnibus receptum in l. 2. C. de iur. aur. annul.

Addo tertio, quòd etiam non uidetur satisfacere d. argumentum.

gumento lo. maior, dum in 4. sent. dist. 18. q. 1. col. prima sentit, quòd uerbum (excommunicatio) non est genus, sed Analogum ad maiorem & minorem, & Analogum per se sumptum stat pro famosiori significato, ut homo pro homine uiuo & non picto, & dominiũ pro directo & non utili l. prima. §. Qui in perpetuum. ff. si ager uetig. vel emph. pet. quam ad hoc citat Aret. in l. prima. ff. de testam. col. 3. & alii alibi, non inquam satisfacit, quia non reddit rationem, quare sit Analogum, & non genus, cum ponere quẽ extra communionem sacramentorum, verẽ sit ponere quẽ extra aliquã communionem, licet non ponat extra omnẽ, nam neq; maior ponit extra omnem, cum in multis possit ei communicari c. Quoniam multos II. q. 3. cum glos. & c. Si uere, & c. Cum uoluntate de sent. excom.

Addo quarto, quòd neque solutiones Panor. in c. pen. satisfacere oĩno vñr, licet tertia aliquatenus tolerari possit.

Addo quinto, quòd consonantius iuri possit responderi, quòd uerba intelligenda sunt secundum materiam subiectam c. Intelligentia de uerb. sign. & l. Si vno §. primo. ff. locat. & secundum mentem disponentis c. fin. de prob. & c. Cum in illis eod. tit. lib. sexto, & ex materia harũ extrauag. et ex mente earum Authorum, palam colligitur, eos de maiori sensisse, quæ eadem ratio videtur esse vera decidendi prædicti c. penult. Cum enim Iudices nunquam in foro exteriori sola minori excommunicatione excommunicent, nec vnquam maiori, sine peccato mortali, uero vel præsumpto, iuxta c. Nemo & c. Nullus II. q. 3. licet iura frequenter excommunicent minori, pro peccato ueniali, merito præsumendum est Iudicem, quoties excõmunicat simpliciter, de excõmunicatione maiore uelle intelligere.

Addo

Addo sexto, quòd licet prædictum dubium Io. Mon. & supradicta quæ ad illud sunt responsa, sint necessaria & utilia quoad alia proposita, non tamen quoad has extrauag. in quibus non habetur simpliciter [excommunicamus & excōmunicauit] sed etiam additur [Anathematizamus & Anathematizauit] & licet verbū [excōmunicamus, & excōmunicauit] simpliciter prolatū à iure, sæpe accipitur p̄ minori tñ, Anathematizatio tñ & Anathematizare semp̄ in quacunque parte iuris de maiore excōmunicatione intelligit̄, vt p̄bat c. Cum nō ab homine, de iudic. cū multis aliis, quæ ibi post Io. And. Pan. & alios allegat Dec. n. 13. qd̄ nō uidetur cōsiderasse Io. Mon. cū per illud proculdubio p̄betur prædictā extrauag. cōtinere maiore excōicationē.

Addo septimo, quòd iure dici potest uerbum illud [excommunicamus] Bonifacii, & uerbum [excommunicauit] Gregorii, intelligenda de minori excommunicatione, quia quando Canon habet illa duo uerba [excōmunico & Anathematizo] prius intelligitur de minori, posterius de maiori, iuxta glos. in d. c. Cum non ab homine uerb. [excommunicationis] et multa alia ibi allata per Dec. ubi supra, et merito, quia debet euitari superfluitas c. Si Romanorum xix. dist. & c. Solitæ de maior. iunct. glos. in uerb. [tanquā] & consequenter q̄ prædictæ extrauag. per uerba [excōicamus & excōicauit] intelligātur de minori, per uerba autē [Anathematizamus & Anathematizauit] etiā de maiori.

V. Not. ex uerbo [Anathematizauit] iuncto uerbo [excommunicauit] q̄ aliud est excōicatio, aliud Anathematizatio: Tum, quia copula (et) quæ ponitur inter prædicta uerba, significat esse diuersa per eā copulata, iuxta gl. not. in rubric. de iur. & fact. ignor. & in cap. Querelam de sim.

Tum

Tum, quia d. c. Cum non ab homine de Iudic. clericum pro incorrigibili iudicandum, prius iubet excommunicari, & postea Anathematis mucrone feriri: Tum, quia c. Excommunicamus i. & 2. de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ, per copulam[et] coniungunt illa uerba[excommunicamus & Anathematizamus]& hæc est una omnium sententia, licet in deriuatione & compositione uerbi[Anathema,] & in definitione, siue quiditate eius, diuersi diuersa doceant, qua in re Reuerendissimus Episcopus Segobien- sis, Illustrissimi Regis nostri consilii præses, scripsit profundius quam ulli alii, & quam nos, (quos Salmanticæ de illis in d.c. Cum non ab homine tractantes olim audiue- rat) prima parte. §. 8. num. 6. repetit. c. Alma, de sent. excom. lib. sexto. Cui & omnibus aliis addo primo, me illi assen- tiri quatenus ait Anathema esse dictionem Græcam, quia id exertè testatur magnus ille noster Patriarcha Augusti- nus in c. 41. Super lib. num. & etiam Thom. quem ipse nō citat in c. 9. ad Roman. & c. primo, ad Galath. nec tamen dissentire, ut ille, eruditissimo Alciato, qui in d.c. Cum non ab homine num. 106. affirmat, illam esse Hebræam, quia id etiam exerte testatur Hieron. super epist. prima ad Galat. per ille uerba: [Anathema proprie Iudæorum est,] quo- rum duorum irrefragabilis autoritas conciliari posse no- bis uidetur: Tum, quod non inconuenit ut una & eadem dictio sit duabus linguis diuersis communis, siue quòd alte- ra eam acceperit ab altera, ut multas accipit à Græca lati- na, siue quia cum nomina significant ad placitum, primis authoribus illarum placuit, ut una et eadem uox apud am- bas idem significaret: Tum, quòd Augustinus non negat eam esse Hebræam, nec Hieron. eam esse Græcam, & ur-
genti

genti, quòd Hieron. ait eam esse propriè Iudæorum, responderi potest, eum sentire, illam origine, siue inuentione esse Hebræam, cui non repugnat eam esse usu Græcā: & opponenti illa uerba Augustini [Origo huius uerbi in Græco est ab iis rebus, quæ uotæ sursum ponebantur in templis] responderi potest: non esse intelligenda de origine & inuentione dictionis, sed de origine ususe eius apud Græcos: Ab Hebræa enim lingua, quæ omnes alias præcessit, potuit hanc Græca mutuari, non contra à Græcā Hebræa.

Addo secundo, uideri somnium id quod dicit Io. Mon. uir alioqui uigilantissimus, in d. extrauag. in glos. uerbo [Anámatizamus] scilicet Anathema dici ab (ana) quod est sursum & (thema) quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iusta, nec auctoritate nititur.

Addo tertio, quod quiditatem et substantiam Anathematis utilius ad praxin omnibus aliis expressit Thom. in c. primo ad Galath. in hæc uerba [Anathema] componitur ab (ana) quod est sursum, & (thesis) positio, quasi sursum positio, et est ortum ex quadam antiqua consuetudine: Antiqui enim quando pugnabant & capiebant aliquā prædam ab hostibus, quam nolebant conuertere in usum proprium, suspendebant illam in templis, uel in aliquo loco publico ciuitatis, quasi separatam à communi hominum usu, & omne tale sic suspensum nominabant Græci Anathema, & ex hoc inoleuit consuetudo, quod omne illud, quòd excludebatur ab usu communi, diceretur Anathematizatum, unde dicitur Iosue 6. de Hiericho, & omni-

bus,

bus, quæ in ea sunt, quòd Iosue mox Anathematizauit ea, et ideo etiam hoc in Ecclesia inoleuit, vt illi, qui excluduntur à communi societate Ecclesiæ, et à participatione Sacramentorū Ecclesiæ, dicātur Anathematizati: hæc ille.

Addo quarto, quòd verbū [Anathema] Canonū peritis duo significat. Alterum, est actus faciēdi siue separandi Christianum à Christianorum cōmunionē, vt probatur efficaciter per c. Nemo 1. xi. q. 3. ibi, [Anathema est mortis æternæ damnatio,] et in c. Engeltrudā 3. q. 4. ibi [Anathemate, quòd separat à corpore Christi percussum esse] et in c. ad Apostolicæ. de re iud. lib. sexto ibi, [Anathematis vinculo damnatum,] & per d. c. Cum non ab homine, et omnia iura, quę feriunt, vel iubent feriri quem Anathemate. Alterum quòd significat, est Christianus ipse sic separatus, quòd efficaciter probatur per sedecim capitula Concil. Gangren. posita in dist. 30. qua parte habet, ut qui illud, aut illud fecerit, sit Anathema, in qua significatione etiam accipitur Ios. 6. ad Rom. 9. ad Galath. primo, & alibi sæpe.

Addo quinto, quòd absolutius, quàm cōiter dicatur, dici potest & debet, quòd excommunicatio differt ab Anathemate accepto secundum prædictam significationem qua significat actum faciendi Anathema, siue separandi Christianum à communionē. Primo quidem, quod excommunicatio est genus ad maiorem & minorem, & ideo sæpe accipitur pro minori tantum, vt prædictum est, Anathema vero non est genus ad eas, quia nusquam significat minorem tantum.

Secūdo, q̄ excoīcatio etiā est genus ad Anathema, siquidem omne Anathema est excoīcatio, sed non contra omnis

nis excommunicatio est Anathema, nam ut supra dictum est excommunicatio minor est excommunicatio, cum tamen non sit Anathema, quippe, cum omne Anathema sit excommunicatio maior.

Addo sexto, Quòd incautè uidetur sentire Io. Mon. in d. Extrauag. & glos. prædicta d.c. Ad Apostolicæ, & communis, Quòd excommunicatio maior simpliciter prolata sine alia solennitate extrinseca, non dicitur Anathema: Tum quia definitio Anathematis supra significata per Thom. & alia præcitata, conuenit illi, Ergo illa est Anathema: Quia cui conuenit definitio, debet conuenire & definitum, l. prima. ff. de dol. & l. 1. ff. de testamen. cum annot. ei per Bart. & alios: Tum quia id irrefragabiliter probant d. cap. Engeltrudam 3. q. 4. & d. cap. Nemo x1. q. 3. Tum quia etiam id euincunt hæc Extrauag. & illa Bonifacii inserta ipsi, & cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. in quibus Pontif. Maxx. Anathematizant, non utendo solennitate cap. Debent x1. q. 3. Nec etiam candelarum incensione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedum conculcatione, nec alia solennitate extrinseca, quàm suarum legum simplici ædificatione, & promulgatione.

Addo septimo, Quòd incautius sentit prædictus Io. Mon. & prædicta glos. d. cap. Ad Apostolicæ, quibus communis cohibet, Quòd tum demum excommunicatio maior dicitur Anathema, cum profertur cum solennitate d. cap. Debent: Tum quia id nullo Iure probatur: Tum quia ex eo sequeretur, Quòd nec istæ extrauag. nec illa cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. nec excommunicationes Bullæ Cœnæ, quæ ab illa appellantur

Anathemata, & raro vlla alia diceretur Anathemata, nam nulla aut certe rara excommunicatio nostra ætate fertur cum solennitate illius c. Debent, cuius verba sunt: [Debent xii. Sacerdotes episcopum circumstare, et lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione Anathematizati, vel excommunicationis proicere debent in terram, et conculcare pedibus, deinde epistola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina & causam excommunicationis.]

Addo octauo, ex his colligi, quod diuersitas inter excommunicationem & Anathema, siue Anathematizationem, de qua in præmisso not. quarto, non est illa, quæ est inter species contrarias, sed illa, quæ est inter genus & speciem.

- 9 [VI. Not. ex illis uerbis (omnes clericos &c.) quod hæc extrauag. est generalis quoad omnes personas Ecclesiasticas, et laicas, mares & foeminas, plebeias et nobiles, dignitate præditas, et non præditas: et consequenter esse uerum id, quod ex eis elicit Io. Mon. uidelicet hæc extrauag. comprehendere etiam Episcopos, quia & ipsi sunt uere clerici c. Cleros 21. dist. & c. Perlectis 25. dist. Nec obstat c. Quia periculosum de sent. excom. lib. 6. quod habet per Canonem generaliter imponentem suspensionem non includi Episcopos, nisi exprimantur, quia id ibi speciali ratione constitutum fuit quoad suspensionem, secus enim est quoad excoicationem, quoad quam, et alias poenas sub Canone generaliter eas infligente includuntur, iux. glos. d. c. Quia periculosum recept. per omnes ibi, et ubique, An autem includantur Cardinales? maioris dubii est, nam pro parte negante facit primo, c. primum de scismat. lib. sexto, quatenus

quatenus exprimit Cardinales, ut pœna illius generaliter et uniuersaliter imposita omnibus personis, ligaret etiam illos, significans non inclusum iri eos, si non fuissent expressi, & id tenet ibi Io. Mon. author prædictæ glos. prædictæ extrauag. quæ Io. And. Domin. & Perusin. sequuntur.

Secundo, per ea quæ pro sui dicti ratione subdit ibidē, idē Io. Mon. in hæc uerba: [Cardinales uere sunt patricii scripti in Diademate principis Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. §. filiusf. et pars corporis principis sunt eidem in Consistorio assistentes 6. q. 1. §. uerum uers. si quis cum militibus, et C. ad leg. Iul. maiest. l. Quisquis, et ipsi dicuntur, fratres principis præ cæteris prærogatiua gaudentes, supra hoc lib. de off. deleg. c. Officii, et eximendo à Iurisdictione cuiuslibet ordinarii, non uidetur eximere à potestate legati de latere missi, ergo minus uidetur partem corporis sui per sententiam generalem excludere per excommunicationem à se latam.] Hæc ille.

Tertio, quòd frequentior sententia est eorum qui tenent Cardinales non ligari regulis Cancellariæ, ut latè tradit Anchar. cons. 295. incip. pro clariori num. 6. quem sequuntur Felyn. in c. In eos de hæret. et Gomez. qui alios citat in reg. Cancellariæ de Idiomate q. 3. & in proœmio q. 4. Sed partem affirmantem, quòd includantur tenet idem Io. Mon. in prædicta glos. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præst. Card. q. 7. num. 2. Pro quo facit in primis, quòd hæc excommunicatio fertur in omnes clericos & laicos, & constat Cardinales esse Clericos uel laicos cap. Duo sunt 12. q. 1. Imo & simpliciter appellari clericos probat c. Constantinus 96. dist.

Secundo, quòd omnia prohibita in hac extrauag. non

uidentur (ut supra dictum est not. tertio) esse mala quia prohibita, sed prohibita, quia mala, hoc est prohibita lege naturali, vel diuina, quæ Cardinales perinde ligant, ac alios, ligant enim etiam Papam c. Sunt quidam 25. q. 1. Omnia enim subiiciuntur legi æternæ, ut monstrat Thom. 1. 2. q. 93. art. fin. pro quo facit textus c. Quæ contra sub fin. 8. dist. & c. Non licet 10. dist.

Tertio facit, quòd Canonũ statuta oēs ligāt c. primo de constitut. et lex generalis, & pœnalis omnes species nō exceptas comprehendit, etiam si maior ratio suadeat cōprehensionem unius quàm alius l. prima. §. quod autē. ff. de al. ius. quam in hoc citat Dec. in consil. 5. num. 2. & alibi sæpe, & probāt etiam c. Solitæ de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali uenit Abbatissa c. Quoniā de sim. & appellatione clerici Cardinales c. 2. de cler. non resid. quòd non inponit pœnam Cardinali non residenti, & ponitur sub rubric. loquente generaliter de cler. non resid. At prædicta extrauag. nō solum generaliter, sed & uniuersaliter disponit per illa uerba [omnes clericos &c.]

Quarto, q̄ secundū mentē omniū, Cardinales ligantur per illos Canones generales c. In noīe Dñi 23. dist. c. Si quis pecunia 79 dist. c. Si quis suadente 17. q. 4. & c. Oīs de pœnit. & remis. & c. Fœlicis de pœn. lib. sexto, & Clem. si quis suadente de pœnis, in quibus tñ non exprimiuntur Cardinales.

Quinto, q̄ cōior resolutio uidetur illa, quā colligit Gomez. in procem. reg. Cancell. q. 4. uidelicet, q̄ Cardinales comprehenduntur sub lege generali Papæ fauorabili, & etiam pœnali prohibente illa, quæ de se sunt mala, qualia sunt prohibita per prædictum Canonē, Si quis suadente, & alios similes suprà citatos, licet sub regulis Cācell. odiosis, dispo-

disponentibus de hiis quæ per se nō sunt mala, non cōprehendātur, ex stylo & cōsuetudine Curie potius, quā iure.

Sexto, q̄ receptior uidetur opinio Panor. in c. Ecclesia 2. de elect. dicentis eos cōprehendi sub generali lege c. De multa de præben. quod probatur per extrauag. Execrabilis de præb. quatenus excipit eos expresse significans alias cōprehensum iri, in quod ipsum faciunt oīa iura generalia, odiosa & pœnalia, in quibus exprimiuntur Cardinales, q̄ ea ratione fieri uidetur, q̄ alioqui sub illis non includerentur, de quibus est c. primum de scismat. lib. 6. c. primum de refor. Concil. Trid. sess. 75. & extrauag. Circa, & extrauag. Decorii Pii V. & extrauag. S. D. N. Greg. XIII. Deo sacris, quas citauimus addendo eis quasdam annotatiunculas in Comment. c. Statuimus 19. q. 3. num. 54.

Quibus pro utraque parte huius Antinomix citatis, arbitror dicenda tria. Primum, nō posse defendi utrunque dictum Io. Mon. scilicet quod prædicta extrauag. includat Cardinales, q̄ ait in gloss. eius, & q̄ prædictū cap. primū de scismat. nō comprehendisset eos, nisi de Cardinalibus expressisset. Imo probabilius cōtra posset dici, illā extrauag. nō cōprehendere illos, & prædictū c. Cōprehensurum fuisse, etiā si nō fuissent expressi: Tum quia prædicta extrauag. uidetur exorbitatior, & quadantenus minoris authoritatis, quia extra Corpus Iuris posita, & sine fratrum cōsensu & cōsilio facta: Tum quod nulla ratio reddi potest, cur Cardinales comprehendantur sub cap. Si quis suadente 17. q. 4. & sub aliis supra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non sub d. cap. primo, licet non exprimerentur, cum tamen prædicta ratio reddi possit quare non comprehenderentur sub illa extrauag.

Alterum, quòd maior adhuc ratio reddi potest cur Cardinales non includantur in hac extrauag. quam in illa Bonif. videlicet quòd illa solam excommunicationis et nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam priuationis beneficiorum & officiorum etiam secularium, infamiae, et inhabilitatis, et non vtcunque, sed ipso iure, et quòd valde absurdum et insolens videretur, quòd tanti Ecclesiæ principes ipso iure priuaretur tanto Cardinalatus principatu, fierent infames, et inhabiles ad omnia beneficia et officia, propter solam vnâ actionem ijs extrauag. vetitam, et nihil absurdum, et insolens consequeretur, eò quòd inciderent in excommunicationem illius extrauag. et in pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, cum ordinariè incidant in excommunicationem Canonis si quis suadente et prædicti c. primi, & aliorum Canonum generaliter excommunicantium supra citat. secundû omnes, qua ratione forte idem dici posset de Episcopis, quorum depositio soli sanctæ sedi Apostolicæ reseruata est c. Nullius et cap. duodecim §. q. 4. & c. 5. de reform. consil. Trid. sess. 24.

Tertium, quòd probabile uidetur, dicere: Cardinales quidem ut alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea sunt contra ius naturale uel diuinum, aut aliud Conciliare, uel Papale, quo ipsi ligantur, & etiam quo ad pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, & etiâ quoad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ est pœna rationabilis, & quasi ordinaria in huiusmodi materiis, & cõsequenter quoad pœnam arbitrariâ ordinariâ extra ordinem inferendâ, & restitutione rei sic iniuste acceptæ, quæ uere non est pœna, non tamen quoad prædi-

prædictas pœnas rigidas, priuationis ipso iure beneficio-
rũ, officiorũ, & inhabilitatis ad ea, quæ uidetur extraordi-
nariè, rigoroſe addita, nō ſolũ ad caſtigandũ delinquẽtem
iuxta menſurã delicti, quod fieri præcipitur Deut. c. 16. et c.
Non adferamus 24. q. 1. ſed potius ad terrendũ, et arcendũ
alios, eo quòd multis graſſantibus opus ſit exemplo l. Ca-
pitalium. §. famoſos. ff. de pœn. attẽto quod hæc Extrauag.
valde ſimilis eſt regulis Cancell. niſi qua parte eſt perpe-
tua et illæ temporales, vt in primo not. dictũ eſt, eo quod
hæc vñ facta non habita collatione cum Collegio Cardi-
nalianum, et quòd ſolum reſpiciat acta apud ſedem Apoſto-
licam, et ita ſicut regulæ Cancellariæ odioſæ, de ſtylo et
conſuetudine non ligant Cardinales, ita nec iſta debeat
eos quoad hunc rigorem ligare, Salua S. D. N. et cuiuſque
alius iuſtiore ſententia.

S U M M A R I U M.

*Actiões has faciēs per aliũ, incurrit has pœnas. n. 10.
Conſulere quis dicitur. num. 10.*

- 1.º VII. Not. ibi (undecunque alios etc.) quòd hæc ex-
trauag. eſt generalis et uniuerſalis quoad
loca originis, domicilii, et habitationis perſonarum pro-
hibita in ea facientium, et conſequenter non ſolum inclu-
duntur orti in urbe et oriundi ab ea, ſed etiam inhabitantes
eam, et reliquam Italiam, Hiſpaniam, Galliam, et quæ-
uis alia regna: Qui enim undecunque dicit nullum locum
excludit, c. undecunque 56. diſt. arg. cap. Solitæ ſub fin. de
maior. et obed. c. Si Romanorum 19. diſt. et l. 3. ff. de off.
Præſ. Quod certum quidem eſt quoad eos, qui personali-
ter

ter cōstituti apud Sed. Apost. faciunt per se in eis prohibita: Quid autem de ijs, qui faciunt illa per alios, præsertim absentes, et quid de ijs qui approbant ea per alios facta nomine suo? Et pro parte quidem negante facit primo conclusio posita et probata in Manual. Confessi. cap. 27. num. 51. Videlicet, quòd mandans facere aliquid, non dicitur uere facere illud, et ideo regulariter pœna imposita contra facientem non habet locum in mandante uel consulente, nisi contrarium exprimatur. Quod argumentū licet urgeat quoad Extrauag. innouatam. Contra hanc tamen innouantem parum urget, quoniam hæc extendit illam ad omnes consulentes, auxiliantes, et fauentes, quorum de numero sunt, qui rogant et mandant, et pecunia iuuant ad faciendū prædictas actiones, nam ut in d. Man. c. 27. n. 52. diximus: Consulere dicitur quicumque monet, persuadet, aut precatur, ut illud faciat: Secundum Bart. in l. non solū §. mandato ff. de Iniur. Imo et qui instruit, aut proponit utilitatem inde secuturam secundum Innoc. recept. in c. Ad audientiam de homicid. Quare arbitror eos etiam includi.

S U M M A R I U M.

Actiones ob quas incurruntur pœna huius extrauag. sunt hæc 16. & una omisio. num. 11.

Præcepta decem legis ueteris, sunt Iura naturalia, & durant, licet Ceremonialia & Iudicialia expirarent. num. 11.

Actiones prædictæ non secuto effectu hic puniuntur. num. 11.

Conatus ad delictum non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Excommunicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipso Iure imposita pro aliquo facto, incurritur a conante facere illud, nisi faciat, uel etiam pro ipso conatu imponatur. num. 12.

Consulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo; uel nisi principaliter prohibeatur consulere uel mandare sicut facere. num. 12.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bulla Cœnæ, & ratio eius. num. 12.

VIII. Not. ex illis uerbis [Qui aliquod pactum] & sequentibus, sed decim actiones & unâ omissionem, ob quarum quamlibet incurritur pœnæ per hanc extrauag. statutæ. Quarû secundum ordinem literæ. Prima, est Pactio.

Secunda, Promissio.

Tertia, Promissionis acceptatio.

Quarta, Datio rei promissæ uel in pactum deductæ.

Quinta, Receptio rei promissæ uel in pactum deductæ.

Sexta, Promissio facta tertio, in utilitatem impetraturi.

Septima, Acceptatio talis promissionis.

Octaua, Datio pro Iustitia &c. sine pmissione & pactione.

Nona, Receptio ob eandem causam sine pacto & pmissione.

34 De datis & prom. pro Iust. &c.

10. Omissio denunciationis huiusmodi criminis sciti, intra triduum.
11. Vti sic adeptis.
12. Nundinatio sordida expeditionum.
13. Ambitio sordida obtentionum.
14. Fictio mendax pactionis pretii.
15. Auxiliari.
16. Consulere.
17. Fauere.

De quibus dicemus: Ex quibus uerbis colligantur, et quo Iure, et quatenus prohibeantur. In quod clarius faciendū, præsuppono primo: Quod omnia præcepta Decalogi continent ius morale Diuinum veteris legis, et consequenter naturale, ut pbat Thomas prima, secundæ q. 100. art. primo, et tertio, et 2. 2. q. 122. art. primo, et ante illū Gratian. in §. fin. 6. dist. quatenus habet ideo præcepta moralia veteris legis non expirasse a passo Christo, quia sunt naturalia, quæ coeperunt ab exordio rationalis creaturæ, ut ipse ait 5. dist. in princ. & permanebunt in perpetuum, & ita quicquid est contra prædicta decem præcepta, uel contra principia vniuersalia unde illa inferuntur, uel contra necessario cōsequentia eorum per rationem naturalem sapientum, sunt contra Ius morale diuinum et naturale: Alia uero quæ non sunt contra prædicta 10. præcepta sunt contra legem humanam, licet aliqua ratione naturali nitantur, ut pulchre declarat Thom. prima, secundæ q. 95. art. 2.

Secundo, Præsuppono, illationem quartam superius notab. tertio factam & probatam, uidelicet. Quod punjta per hanc extrauag. sunt intelligenda puniri quatenus per Iura

Iura naturalia, diuina, uel humana antiqua sunt prohibita, & non quatenus iuxta illa sunt licita per adducta ibidem.

Tertio, Quod ad incurrendas huius extrauag. pœnas, sufficit pæctio, uel promissio, uel acceptatio promissionis, licet non consequatur implementum, nec ulla datio, nec acceptio, quia ad uerificationem disiunctiuæ, sufficit alteram partem uerificari l. si hæredi plures. ff. de condit. instituitur. & §. si plures Institut. de hæred. instituitur. & in cap. In alternatiuis de reg. Iur. in sexto, & extrauag. hæc solum alternatiue requirit Pactum, uel promissionem, uel dationem, uel receptionem ex aliquo illorum, & ita sufficit unū illorum interuenire ut sit locus pœnæ, & cōsequenter promissionem sine datione, & pactum sine receptione. Cui consequens est à fortiori non requiri obtentionem iustitiæ uel gratiæ, sed sufficere ut aliquod prædictorū fiat, ad obtinendam eam. Primo, quod non habet contextus, ut qui per prædictos modos obtinuerit iustitiam uel gratiam, incidat in eas; sed qui prædictis modis ad ea obtinenda usus fuerit, incidat in eas: & ita sufficit fecisse id ad illum finē, licet ille non consequatur.

Secundo, Quod, ut proximè dictum est, sufficit pactū uel promissio de dando, licet non detur.

Tertio, facit l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest. translat. in cap. Quisquis de pœnit. dist. prima, quatenus habet: incuntem fœdus contra Imperatorem, uel de nece suorum Senatorum cogitantem, incidere pœnas criminis læsæ maiestatis.

Quarto, Quod conatus corrumpendi Iudicem puniatur etiam si non sequatur corruptio secundū Bald. in Anth. Nouo iure C. de pœn. iud. qui male iud. per tex. l. Impera-

tor Seuerus ibi [tentauit] ff. de iur. iis.

Quinto, faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit. dist. prima, ad probandum, quod uotum, siue desiderium, propositum, & attentatio pro facto reputantur cap. Dixi. cap. Magna. cap. Si quis non dicam rapere. c. Quisquis §. si quis cum telo.

Sexto, Quod conatus ad delinquendum licet non sequatur effectus, est puniendus, per prædicta & alia per quæ hoc redigit in regulam Felyn. in illo aureo tractat. Quando conatus &c.

- 12 Contra hoc tamen facit primo l. Cogitationis pœnam nemo meretur ff. de pœn. & alia, quæ citat Gratian. ubi supra: scilicet l. Sollicitatores. ff. de uar. & extraord. crim. qua minus punitur sollicitans nuptias alienas, quam corumpens, & l. Vulgaris ff. de furt. quæ probat uolentem multa furari, & pauca furantem, de solis illis teneri, & l. prima §. hæc uerba ff. Quod quisque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduersarium, non teneri ad utendum illo, nisi impetrauerit.

Secundo, facit l. Si præses et l. De interpretatione. ff. de pœn. & cap. In pœnis de reg. iur. lib. 6. quatenus habent, pœnas esse molliendas, & leges pœnales restringendas.

Tertio, Quod connitens & tentans delinquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto imposita, si pœnitentia ductus, non perfecit cum posset perficere il. Qui falsam ff. ad l. Cornel. de fals. quam in hoc citat glos. in l. Qui ea mente ff. de furt.

Quarto, Quod conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur; quando id factum nemini nocet, secundum

Anan. in cap. primo num. 14. de crim. falsi. dicentem, passim Aduocatos uti doctrina illa, quæ colligitur ex l. Datus iunc. glos. C. de falsi. Quod nunquam quis incidit in pœnam falsi propter falsum, si falsum nulli præiudicet, pro quo facit cap. Ego N. ibi [ad damnum eius] iunc. gloss. de Iureiur. & in casu huius extrauag. iustitia obtenta, uel gratia, sine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet, ergo conatus ad illas impetrandas non est puniendus.

Quinto, Quod conatus non sufficit ad incurrendam pœnam ipso iure impositam, extra crimina atrocissima, per ea quæ late tradit Felyn. in dicto Tractat. An conatus & c. n. 6. & in nostro proposito agitur de pœnis ipso iure incurrendis.

Sexto, Quod nec pœna excommunicationis de qua hic agitur, nec alia censuræ ipso iure impositæ, incurruntur ob conatum non secuto effectu, quæ est communis sententia collecta ex glos. c. Si uero & c. In audientia & adnot. eis de sent. excom. sicut nec irregularitas, iux. glos. cap. Si aliquis de homicid. & tradit. à nobis in Manual. Confess. cap. 27. num. 193. & 210. et in casu proposito agitur de incurrenda excommunicatione.

¹³ Ad hæc omnia respondetur, concedendo quod pœna imposita facienti aliquod delictum, in dubio non ligat eum qui tentat et conatur facere illud, nisi secuto eo: et consequenter, quod si pœna huius Extrauagan. imponeretur obtinenti male iustitiam uel gratiam, non comprehenderet paciscentem et promittentem dare ob iustitiam uel gratiam obtinendam, nisi ea obtenta: Sed negando, quod hæc imponatur male obtinenti illam, quia im-

imponitur facienti aliquid ex sedecim supra collectis ad obtinendum illam, & ita non agitur hic de extendenda pœna imposita facienti ad conantem facere, & non facientem; sed de pœna imposita ipsi conanti & attentanti id facere, quo casu, qui conatur, illam incurrit: iux. l. si quis non dicam rapere C. de Episcop. et cler. et d. l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest.

Quod confirmatur primo, per illa quæ in dicto Manual. ubi supra posuimus in hæc uerba: [Adde quod refert An disponens loquatur principaliter de faciente, et secundario de mandante, & consulente, aut principaliter de omnibus, quia priori casu non incurrit excommunicationem, consulens, aut mandans, antequam fiat opus: Vnde mandans cuiuspiam etiam centies percutere clericum, non excommunicatur, donec percussio sequatur, et nunquam, si ea nunquam sequatur: argumento notatorum in d. cap. Mulieres de senten. excommun. In posteriore uero sic, nam qui mandat interficere aliquem per assassinos, statim, etiam non secuta morte, est excommunicatus cap. primo de homicid. lib. sexto, quia æque principaliter excommunicat mandantem, ac occidentem: et Religiosus, qui conacionatur animo retrahendi Auditores à solutione decimarum, est excommunicatus, quamuis Auditores non retrahantur: Clement. Cupientes §. primo de pœn.] Cum igitur pœna huius Extrauag. non imponatur principaliter obtinenti iustitiam, uel gratiam, & accessorie facienti aliquam præfatarum actionum, imo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, uel facienti iustitiam uel gratiam, si non agat aliquam præfatarum sedecim actionum, nam frequenter contingit in Papa, & multis Illusterrimis Cardinibus,

libus, et alijs sinceris Iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, faciunt gratiam uel iustitiam, induciti ad id per actiones præfatas sibi ignotas, quarum malitia non pendeat ab eorum obtentione, uel concessione, et ideo siue sequatur illa, siue non, sunt peccata, quæ debent puniri, et iustè per hanc Extrauagantem puniuntur.

Secundo, Per ea quæ diximus in d. cap. 27. num. 58. scilicet quod licet per Bullam Cœnæ S. D. N. non sit excommunicatus consulens alicui, ut appellet ad futurum Concilium, nisi secuta appellatione, est tamen excommunicatus. per Extrauagantes Pij Secundi, et Iulij Secūdi, quas citat Sylues. in uerb. Excommunicatio in fin. quia S. D. N. principaliter excommunicat appellantes et accessorie cōsulentes: Extrauag. uero prædicta principaliter excōmunicat etiam consulentes, quarum uerba huc pertinentia sunt hæc: [Quicumque decreuerint consuluerint, seu deliberauerint, seu aliorum dicta approbauerint, consilium ut uotū dederint, ut ad futurū vniuersale Concilium à nobis uel successoribus nostris Romanis Pontificibus contra prædictā cōstitutionē appellare liceat possit uel debeat.

S U M M A R I V M.

Pactio pro Iustitia uel gratia obtinenda quatuor de causis fit, et quam ob causam facta, hic puniatur; et est contra ius naturale, uel humanum antiquius isto. num. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis, puniatur hic. num. 14.

Pactio pro Iustitia uel gratia facta cum Papa, interdum

40 De datis & prom. pro iust. &c.

*dum mala ut simonia, sed semper immunis à pœ-
na sicut illa. num. 14.*

*Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An
semper licite? num. 15.*

Ludouicus Infans Portugalie laudatus. num. 15.

*Pactio pro auferenda uel differenda Iustitia, includi-
tur sub pacto de obtinenda illa. num. 16.*

Iusta cur dicitur sententia Iudicis iniusta. num. 16.

¹⁴IX. Not. quod prima prædictarum 16. actionum, sci-
licet pactio, colligitur ex illo uerbo [pa-
ctum] quæ est pactio de dando aliquid magnum uel par-
uum pro Iustitia siue gratia, pro se siue pro alio, in causis
uel iudicijs, seu alias per literas Apostolicas, et quibuscun-
que alijs modis apud sedem Apostolicam obtinenda. Ad
cognoscendum autem An iure naturali, uel diuino, aut
humano antiquiore ista Extrauag. prohibeatur; aduerten-
dum est, quod illa potest fieri quatuor de causis. Prima, ad
corrumpendû Iudicem. Secunda, causa cõseruandi eum in
recto. Tertia, causa cõsequendi quod cupit, non cõsideran-
do an sit rectum nec ne. Quarta, causa redimendi molestiã
super iure iam quæsito. Si fiat prima de causa in criminali-
bus, ex parte daturi est cõtra ius naturale, quia nititur infer-
re per se uel per aliû nocumentû iniustum personæ proxi-
mi, quod vetat illud præceptû Quintû Decalogi Exod. xx.
Non occides, iuxta declarationem eius positam à nobis
post Thom. et alios in Manual. Confess. c. xv. num. r. si au-
tem id faciat animo flectendi ad iniuste absolueudû, peccat
contra viii. præceptum, Non dices falsum testimonium
Exod. xx. contra quod peccat omnis qui dicit mendacium
per-

perniciosum, vel procurat ut alius id dicat, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d. Man. cap. 18. n. 1. Iudex enim pronuncians quempiam esse absolendum, qui vere condemnandus est mentitur perniciosè, saltem contra Rempub. cuius interest ut crimina puniantur l. Ita vulneratus ff. ad l. Aquil. c. Ut famæ de sent. excom. et etiã contra priuatũ accusatoris vel denunciatoris, quando ex eo proueniret pœna talionis, vel damnum præmij alias quærendi, vel expensarum, laborum, vel aliquid aliud. Si vero id faciat animo corrumpendi Iudicem, siue flectendi eum à recto, in Ciuilibus, peccat contra 7. præceptum. Non facies furtum Exod. xx. Contra quod peccat omnis, qui per se uel alium infert uel inferri procurat damnum proximo suo in rebus externis, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d. Man. c. 17. num. 2. Et qui Iudicẽ nititur per pactionem dandi à recto flectere in Ciuilibus, siue ad male absolendum, siue ad male condemnandum, procurat inferre damnum proximo, actori uel reo, ut palam est. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi, contineant ius naturale per primum præsuppositum, notab. & consequitur, cum qui dat aliquid Iudici ob primam causam id est ad corrumpendum eũ, siue in criminalibus, siue in Ciuilibus, transgredi ius naturale. Pactio uero facta ob causam secundam, scilicet ut Iudex rectam iustitiã faciat, vel citius quam aliàs faceret, sine alio præiudicio, non est verè prohibita regulariter iure naturæ, quoad forum interius, nec quoad forum exterius, si de tali animi sinceritate in eo constaret, quoniam id non est contra aliquod præceptum Decalogi, neque contra principia, neque contra consequentia eorum necessaria, quæ tria, complectuntur

omnia iura naturalia, per d. primum præsuppositum, est autem præsumptiue contra ius naturale & humanum; nõ solum istius extrauag. sed etiam contra antiquius, positum in l. 2. §. sed si dedi ff. de cond. ob turp. causam, eò quòd præsumitur facere id causa corrumpendi, vt probatur ibidem in verbo [corrumpere videtur] adiuncta illa Theoria Bart. recept. in l. si is qui pro emptore ff. de vsucap. n. 5. scilicet, quòd verbum (videtur) significat fictionem, vel præsumptionem, et quia legi fundatæ in præsumptione cui veritas est contraria, non est locus in foro interiori, iuxta c. Humanæ 22. q. 5. & not. in c. Is qui, & c. Tua de sponsalib. Consequitur, non esse locum illi Iuri antiquo in foro interiori, in pactiõne hac de secunda causa facta, & cõsequenter nec iuri huius Extrauag. per secundum præsuppositũ, et latius per illationem 4. notab. 3. n. 5. Dixi [regulariter] quia secus esset de pactiõne dādi aliquid pro iustitia facienda in spiritualibus, pro quibus acquirendis, etiam si aliquo iure debita sint, nullum pretiũ dari, nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri potest: c. Quā pio 1. q. 2. c. fin. de pact. & facta, est cõtra ius naturale cõtentũ in prædicto 7. præcepto, quatenus prohibet omnem iniustā vsurpationẽ, secundum Augustinũ in c. Poenale 14. q. 5. qua ratione appellatur fur & raptor, qui per simoniam aliquid querit c. Ordinationes 1. q. 1. Vnde glos. mem. in c. Vendentes 1. q. 3. dixit esse simoniam, dare aliquid Iudici pro iustitia facienda circa spiritualia, intellige, quærenda, nam super iure quæsito aliquando dari posse mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia causa, scilicet: Ad persuadendũ Iudici quod cupit, non considerando, an sit iustũ nec ne, est prohibita iure naturali, quia non solum est contra ius natura-

le velle quem accipere id quod scit esse alienum, sed etiam velle absolute accipere pro suo, quod dubitat an sit tale, absque recto iudice vel consultore, contra regulam de eligendo tutius in dubiis: iuxta c. Iuuenis de sponfal. & c. Si quis autem de poenit. dist. 7. ubi nos late hoc tradimus, & qui pasciscitur dare iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat sententiam, non considerando an sit iustum nec ne quod cupit, æquipollenter vult absolute habere pro suo, illud de quo dubitat an sit suum, & sub Iudice lis est. Pactio vero facta ob quartā causam, videlicet: Ad redimendam vexationem, quam patitur super iure iam quæsito, vere non est contra ius naturale, quia non est contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec necessariò consequentia eorum, ad quæ reducuntur omnia Iura naturalia per præsuppositum primum notat. 8. neque vere contra aliud humanum antiquum, Tum arg. c. Dilectus 1. de sim: Tum quia conseruatio sui & suorum iure naturali est licita l. vt vim ff. de iust. & iur. & l. 1. & tot. tit. de furt. adiunc. cap. Olim & toto tit. de restit. spol. & c. Dilecto de sent. excom. lib. 6. ex quibus ortum est illud Catonis: Rem tuam custodi, vnde singulariter dixit Panor. sup. citat. in 3. notab. in c. Cum ab omni de vit. & honest. Gler. n. 8. Quod qui dat aliquid Iudici, de cuius constantia in recto probabiliter dubitat, vt perstet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, si id in eo constaret, quod tamen arbitror limitandum esse, vt procedat, quando bona fide & iusta ratione credit esse rectum, id in quò illam constantiam procurat, alias secus, quia in dubiis tutior pars eligenda est per supradicta. Per cuius Panor. dicta significatur, prædictam pactioem præsumendam esse contrariam iuri antiquo hu-

mano, de quo in d.l.2. de cond. ob turp. cau. imo & contra ius naturale per prædicta, si nō cōstaret de recta dantis intentione, & consequenter dicendū est, cum qui facit pactio nē prædictā ob prædictā quartā causam, verē in foro Conscientiæ, non incurrere pœnās huius extrauag. præsumpti uē tamē sic in foro exteriori, nisi probabiliter de illo in eo cōstaret: & cōsequenter inferri posset ratio excusandi salte in foro conscientiæ, à pœnis huius extrauag. eos, qui paciscūtur, vel promittunt dare aliqua Iudicibus, vt decernāt aliqua, quorū iustitia & rectitudo ipsis est cōperta, quia hæc Extrauag. lata ad obseruantia Iuris naturalis & antiqui, nō vendicat sibi locū in eis, quæ non includuntur in illis, per allata supra in secūdo præsupposito, p prædicta ī notab.3.

Addo prædictis primo, q, hæc oīa dicta de pactio nē dādi aliquid Iudici p iustitia faciēda, etiā vēdicāt sibi locū in pactio nē dādi aliquid alicui tertio, qui eā sibi fieri pcurat.

Addo secundo, q, eadē omnia, quæ dicta sunt de pactio nē dādi aliquid iudici, vel tertio, habeāt etiā locū in pactio nē dandi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret: & cōsequēter in paciscēte dare aliquid Summo pœnitentiario, vrbis Vicario, aut alii potēti facere aliquā gratiā apud sedē Apostolicā pro ea faciēda, vel alicui tertio, vt sibi vel alii eā ab illis procuret.

- 14 Ex quibus omnibus infertur primo, q, paciscēs aliquid dare Iudici, vt faciat aliquod arbitrariū, ad quod cum non obligat iustitia, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. quale est aliquādo dare uel non dare dilationem, & dare maiore uel minore, differre uel anticipare sententiā diffinitiuā, uel interlocutoriā, deferre vel nō deferre appellationi, & deferēdo dare Apostolos citius vel tardius, intra mensem ad hoc

statutum

statutum in c. Ab eo de appell. lib. sexto, & Reuerentiales vel refutatorios, mittere vel non mittere in Carcerem, extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel non prorogare fatalia, vel terminos iam constitutos, & id genus alia, incurrere has pœnas; Quia licet forte negari possit, id dari pro iustitia facienda, quia est arbitrariũ, non tamen negari potest, quin detur saltem pro iustitia vel gratia facienda ab inferiore Papa, quod est ualde quotidianum.

Secundo, Quod non abs re repetiuimus suprà uerba illa [inferiore Papa] quia qui cum ipso pacisceretur, vel aliquam aliã actionem hãc damnatam faceret, peccaret quidẽ, qua parte illa esset contra ius naturale, vel diuinũ, cui etiã Papa subest, sed non quatenus esset cõtra ius solũ humanũ, sed siue peccaret, siue nõ, minime incurreret pœnas huius extrauag. per ea quæ de committente simoniam cũ eo, diximus in Man. cap. 23. n. 108. in hæc uerba: [De committente simoniã cũ Papa dico primo, secũdum Thom. communier recept. 2.2. q. 100. art. 1. Papã posse committere simoniam prohibitam, quia simonia est; hoc est prohibitam iure diuino, quia ei subest c. Sunt quidam 25. q. 1. Non autem simoniam quia prohibita est, idest prohibitam tantum iure humano, de quibus supra num. 110. quia non subest ei saltem quoad uim coactiuã l. princeps ff. de leg. cap. Proposuit de concess. præb.

Secundo, quod eadem ratione non potest efficere, quod actus, qui iure diuino est simoniacus, non sit talis.

Tertio, quod Papa nullã pœnam iure humano, statutã cõtra simoniacos, etiã qui sunt tales, iure diuino, incurrit, & q̃ potest facere, ne alius eã incurrat, quia oĩs talis inducta est iure cui nõ subest ipse, & põt alios eximere p prædicta.

Quarto, Quod authoritas eius eximit à pœnis simoniae, omnes qui cum eo, vel cum cōsensu eius faciunt actū, qui alias esset simoniacus, esto quod expresse eos non liberet, non facta differentia inter prædictas simonias, quia quoad pœnas, eadem ratio militat in vtraque, & ideo quicquid dicat Pan. in §. Qui vero c. Extirpandæ de præb. sub fi. & Felyn. cum limitans in c. De cætero sub fin. de re iud. Veritas habet, quod non eximit à culpa, sed tantum à pœna simoniae iure tantum humano prohibita: Tum per prædicta. Tum per l. Quidam ff. de re iud. l. Idem Vlpianus ff. de excusat. tut. et eorum, quæ de certa scientia principis verius et communius dicuntur ab iis, quos latè citat Felyn. in c. Cum inter de except. Tum per stylum Curia, qui hoc seruat, vt satis testatur Cass. decis. 1. de simo. qui facit ius c. Quam graui de crim. fals.] hæc ibi.

III. infertur, quòd proxime dicta procedunt in pacifcente cum ipso Papa, seu de cōsensu vel beneplacito eius, cum inferiori, secus tamen est de illo, qui paciscitur cum alio inferiori eo, sine consensu & beneplacito eius, etiamsi gratiam vel iustitiam obtinendam ipsa sua sanctitas facere deberet: Tum quia Papa non purgat sordes, quas ignorat interuenire, arg. c. Postulasti c. Super literis cum eis annotat. de rescript. Tum quia bona pars causæ huius Extrauag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promissio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per se vel per alios plurimū apud ipsum valebant, ad obtinenda maxima dona gratia, vel iustitia, nescientes, vel nescire volentes id non licere, scio enim quosdam viros insignes, qui id à me scire voluerunt ante hanc extrauag. desiisse lucrari multa centena scuta.

IIII. Iustum locum se hic offerre ad disputandum. An sicut Papa circa spiritualia peccare potest, vt prædictum est, admittendo Simoniam iure naturali & diuino prohibitam, sic etiam alii Monarchæ circa temporalia peccare possint indulgendo suis subditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prodiga, & id genus alia, in damnum suæ Reipub. & aliorum subditorum, quibus exhauriunt, vel faciunt ne repleant suum ærarium bellis iustis, facinoribusque præclaris gerendis utile & necessarium, ne sua Regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis & insolentibus indictionibus, & superindictionibus opprimerentur? Sed necessitas quantocyus respondendi dubiis circa hanc Extrauagantem propositis, ab eo me auertit: quamuis nonnihil colligi possit e nostro Manual. Confess. c. 25. à num. 1. in II. vbi post Thom. in lib. de Regim. Princip. de peccatis Regum agitur. Solum dicam meminisse me aliquando interrogatum, ab illo multis nominibus de nomine Christiano benemerito, Serenissimoque Infante Portu galix Ludouico, respondere rem sua pietate Christiana dignam facturum, si suum animum in omnes iuuandos Regie propensum, cohiberet à petendis à fratre suo Rege nulli pietate secundo, gratis, pro sibi se commendantibus etiam benemeritis, ne se Rex pietissimus per opera liberalitatis alioqui sancta, sed voluntaria, facultate opera iustitiæ necessaria in ære alieno soluendo exercendi, priuaret. Quem notissimum est postea, vno anno antequam vita defungeretur, magno summatum exemplo, bonam suæ (quæ maximi pretii erat) suppellectilis partem, quò sua debita exolueret vendidisse, et familiã, quæ sibi erat amplissima, in ordinem redegissee, & merito quidem, quia Iustitiæ

stitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia Phœbo l. Mulier bona ff. de fur. dot. cap. Non est putanda prima q. prima c. Forte & c. Denique 14. q. 5.

- 16 V. Possè cuiuspiam uideri verum, illud Iohan. Mon. in d. Extrauag. in gloss. verb. [sub generalibus] hanc Extrauag. non includere eum, qui aliquam istarum actionum faceret pro auferenda vel differenda Iustitia, quia illa includit eos tantum, qui eas faciunt pro Iustitia obtinenda, & is non uidetur dare pro illa obtinenda, sed pro differenda vel auferenda quod est longe diuersum, & a diuersis non fit illatio, l. Papinianus exuli ff. de minor. & cap. Ad audientiam de Decim. maximè in pœnalibus, cap. Pœnæ de pœnit. dist. prima, & l. si de Interpretatione ff. de pœn. Sed nobis contrarium videtur verius: Tum quod non est verisimile, Pontif. Maxx. & æquissimos, voluisse minus punire illos, qui dant uel promittunt pro sententia iniusta, qualis est, qua iniuste auferitur vel differtur uera iustitia, quã eos, qui dant pro sententia iusta consequenda, pro qua tamen, saltem interdum incurruntur, ut prædictum est: & mens est potius attendenda quam verba, c. Marchion 1. q. 1. l. Cum pater §. dulcissimis de leg. secundo. Tum, quod obtinere, ut differatur vel auferatur iustitia vnus, est obtinere iustitiam saltem in aliquo pro altero, ut palam est: Tum, quia non solum sententia æqua, appellatur ius vel iustitia, sed etiam iniqua; l. Ius pluribus modis dicitur ff. de Iustit. & Iur. ibi: [Prætor quoque Ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, relatione scilicet facta, non ad id, quod Prætor ita fecit, sed quod Prætozem facere conuenit,] Quod etiam expressit Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. ad primum, & facit l. Res Iudicata pro veritate habetur. ff. de Reg. Iur.

Tum

Tum denique, quod verbum [Iustitia] in hac Extrauagan-
te positum, non accipitur pro iustitia, vt est virtus, se-
cundum eundē Thom. q. seq. 58. art. 3. neque pro eius obie-
cto, quod est iustum, seu Ius, secundum eundem in d. q. 57.
art. 1. sed pro Iudicio, quod est actus iustitiæ, quo Iudex
reddit Ius, de quo per eundem ibidem q. 60. art. 1. & ita pro
sententia diffinitiuā, vel interlocutoria, qua Iudex decer-
nit aliquid esse iustum, siue benè siue malè, quia illa est iu-
sta, vel præsumitur talis, donec iustè reuocetur, secundū
omnes in Rubric. de Appellat. per quod, argumentum præ-
dicti Io. Mon. palam soluitur.

VI. Quod solum, & semper ob huiusmodi pactiones
incurruntur hæc pœnæ, quando illæ sunt illicitæ, et pecca-
ta mortifera, per ea quæ in notab. xi. de promissione di-
cemus.

Hæc de pactione, quæ est actio prima hic punitarum,
per quæ constat ex quo verbo colligatur, quo iure prohi-
beatur, et quomodo sit intelligenda, quòd dicere promise-
ramus, quæ eadem seruiant ad declarandas alias.

S U M M A R I U M.

*Peccatum nescit mortiferum, facit paruitas in omni
materia. num. 17.*

*Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenia-
liter tantum, nec mortifera ob solam intentionem
tantum, si facta sit de re adeo parua, quæ non solet
mouere notabiliter recipientem. num. 17.*

Simonia mortifera potest esse secundum intentionem,

H datio

datio rei minima, licet non presumatur talis. n. 17.
Intellectus cap. etsi quaestiones de Simon. num. 17.

17 X. Not. ibi (paruum uel magnum) quod poenae huius
 extrauag. incurruntur etiam per paruae rei
 promissionem, dationem, acceptionem, & receptionem.
 Quod confirmatur per cap. fin. 14. q. 6. & cap. De appella-
 tionibus de appellat & per alia, per quae concludit ibi regu-
 lariter Decius: Eandem rationem habendam esse de mo-
 dicis, quae de magnis, praesertim cum ponuntur sub condi-
 tione, vel pro forma saltem substantiali, iuxta c. primum
 de Baptism. vel addendo uerbum [aliquid] per glos. sing.
 in Clem. prima verbo [aliqua parte] de for. compet. quam
 ipse non citat, & in hac Extrauag. ponuntur sub conditio-
 ne, & cum adiectione uerbi [quod] pro [aliquid] ibi [siue
 quid] Contra quod facit tamen Primo, quod paruitas rei
 in omni materia excusat a mortali peccato, & a restitutio-
 ne, secundum Thom. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. q. 59. art.
 4. & q. 66. art. sexto, traditur in Manual. Confess. c. 11. n. 4.
 ubi Typographi uitio citatur Thom. 2. secundae q. 3. art. 5.
 pro q. 66. art. 6. & q. 58. art. 3. pro q. 59. art. 4. pro quo ui-
 detur tex. in cap. Vnum §. fin. 25. dist. & quod in notab. 3. &
 9. conclusum est supra, non incurrere quem has poenas
 pro actione, quae iure antiquiori hac Extrauag. non sit
 peccatum mortiferum.

Secundo, facit cap. Etsi quaestiones de Simon. quatenus
 probat modicam rem non Inducere Simoniam, & alia Iu-
 ra, quae habent, de modicis non esse curandum, ut l. Scio ff.
 de restitut. in integr. c. Re uera de Consecr. dist. 2. & citat.
 per gloss. ibi & Dec. post alios ubi supra, Concludens hoc
 esse

esse verum, saltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio in paruis, quæ in magnis; Et constat hanc Extrauag. continere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationem in paruis, quæ in magnis: Ratio enim eius & causa finalis, est impeditio uel euitatio corruptionis Iudicû, uel Authorum gratiarum, qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna, ut habet d.c. Et si quæstiones, & ne sententiæ & gratiæ fiant Vanales, quales per parua non fiunt, quia non recipiuntur in pretium, estò recipiantur in alicuius amicitia uel gratitudinis signum.

Tertio, Quod Author eius fecit hanc sanctionem adeo pœnalem, contra ea quæ ipse appellat pessima & scelera ibi [hoc scelus] & ibi [pessima] & parua rei datio uel receptio, esto interdum sit mala uenialiter, tamen uon est pessima, nec scelus, imo aliquando est bona, ut habet prædictum c. Et si quæstiones.

Quarto, Quod maior excommunicatio & Anathematizatio, quæ hic fertur nō debet ferri nisi pro peccato mortali c. Nemo & c. Nullus u. q. 3.

Per quæ omnia arbitror non comprehendi in hac Extrauag. dationem rei parua, quæ ante hanc extrauag. non erat mala mortifera, per primum huius partis fundamentum, & hunc textum intelligendum de re parua, sed non adeo ut eius datio, uel receptio, non esset ante hanc Extrauag. mortifera. Nec videtur sufficere quod sit mortifera secundum solam intentionem, nisi etiam sit secundum rem, ita ut ea sit tanta, quæ notabiliter moueat, vel probabiliter præsumatur motura & flexura a recto recipientem: Nam datio minimæ rei, quæ creditur non motura Iudicé,

uel Authorem gratiæ à recto, non meretur has pœnas: Quia in ea cessat causa finalis huius Extrauag. arg. d. c. Et si quæstiones, & tamen si fiat pro pretio gratiæ vel iustitiæ, animo eam emendi uel uendendi, etiam ante hanc Extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, sicut datio & receptio etiam minuz rei, pro pretio cuiusque rei spiritualis: per definitionem Simoniz positam a gloss. 1. q. 1. in summa, & declaratam à nobis post alios in Manual. Confessat. c. 23. num. 100. in cuius fine hoc ex ea infertur: Non obstante d. c. Et si quæstiones, quia illud solum habet, rei modicę dationem non esse interpretandam, seu præsumendam in foro exteriori ex parte rei Simoniacâ. Quid autem dicatur adeo magnum uel paruum, ut eius pactio has pœnas mereatur: iudicio boni viri est definiendû, arg. l. primæ ff. de iur. delib. ad quod bene arbitrandû, facit mul- tum d. c. Et si quæstiones, quatenus habet, illud Esaia 33. re- lat. in c. Sunt nonnulli 1. q. 1. [Beatus qui excutit manus suas ab omni munere] intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere, vel pervertere solet. Nec puto sufficere in hac materia magnitudinem illam, quæ sufficeret ut si mortale, quæ quanta ad id debeat esse, dixi fuimus diffini- re alius aliis, in Comment. d. cap. fin. 14. q. 6. & in Manual. Confess. cap. 17. num. 3. tales enim personæ, & tali loco & tempore, possent esse dans & recipiens, ut datio unius æqui non diceretur rei tam magnæ, quantam hæ pœnæ requirunt: per d. cap. Et si quæstiones, sufficeret tamen ad constituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

S U M M A R I V M.

*Promissio de dando pro iustitia etc. regulanda, ut pa-
cilio:*

In Extrauag. Ab ipso, Greg. XIII. 53

Etio: Et ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum, neq; mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, nō addēs ullā obligationē ciuile, non meretur has pœnas. n. 18.

Obligatio ad Antidora, lege natura inest beneficiario erga beneficientem. num. 18.

Promissio gratitudinis eo tantū modo, quo inest, expressa, et ita hys uerbis facta, nō includitur hic. n. 19.

Lex debet esse possibilis moraliter, Et conformis consuetudini, p̄ys Et eruditis probata. num. 19.

Promissio ad complacētā, non obligat, cū exēplis. n. 20.

Promissio vel pactio dandi tacita sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

18 **XI. Not.** Secundam prædictarū actionū hic punitarū, quæ est promissio prædictæ pactioni cōformis, uidelicet, de dando aliquid magnū vel paruū, pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio &c. obtinenda. Circa quā dico primo, Quod colligitur ex uerbo [promitterent] secundo, quod fieri potest ob easdem 4. causas, ob quas prædictam, scilicet pactionem fieri contingit, & quod eisdem casibus est prohibita iure naturali uel humano huius extrauag. uel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio: tertio, quod est regulanda eodē modo quo illa.

Ex quo sequitur primo, qđ Extrau. hæc nō habet locū in pmissione, q̄ nō est prohibita, neq; peccatū iure nāli, uel diuino, uel iure aliquo humano antiquiore, p̄ secūdū præsuppositum

litum notab.8. & quartam illationem notab.3. imo nec mea sententia, in promissione, quæ tantum venialiter esset illicita, propter paruum excessum promissionis licitæ, neque in mortifera secundum intentionem tantum: iuxta dicta supra notab.10. maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior, quæ per hanc Extrauag. fertur, non est ferenda nisi pro peccato mortali: cap. Nemo & cap. Nullus 11. q.3. præsertim aliis tam grauibz pœnis comitata, & causa finalis Authoris cessare videtur in mortifera secundum intentionem tantum.

Secundo, quod non est ei locus in promissione gratitudinis iure naturæ debitæ, uerbis uel scriptis generalibus, modo eodem quo inest, expressa, sine vlllo augmento saltem notabili, quo obligatio Antidoralis trāseat in Ciuile, quia illa antea nō erat illicita, quoniā expressio eius, q̄ tacite inest, eo tantum modo quo inest, non facit illicitam rem alioqui licitam; tex. & glos. in c. Significasti de elect. & c. Ad audientiam in secundo cum glossa ubi id Felyn. cōfirmat, de Rescript. & l.3. ff. de leg. primo, ubi post alios Iason. At tacite & naturaliter, siue iure naturali gratitudinis, inteligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendā, agendam, & oportuno loco & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem: Beneficienti benefaciendum est l. si non sortem §. libertus iunct. glos. verb. [naturaliter] ff. de cond. ind. l. sed etsi §. cōsultuit ff. de petit. hæred. c. Cum in officiis de testam. tradit Thom. ab omnibus recept. post Senecam 2. secundæ q. 106 art. 3. Ergo expressio illius obligationis ad antidora tacite inhærentis, nō præiudicabat antea, & ita non erat illicita iure naturali, vel diuino, & consequenter ante hanc Extrauag. licebat, nec
per

per eam est facta illicita, quia hæc extrauag. non efficit il-
licitas promissiones, quæ antea licebant, sed punit eas, quæ
 etiam antea iure naturali, diuino, vel humano antiquiore
 erant illicitæ, & manebant impunitæ, cò quòd cum non
 deducerentur in iudicium, non puniebantur per iudices, &
 ipso iure nullæ pœnæ incurrerentur: nam (vt supra in prin.
 not. 8. & latius in fin. not. 3. diximus) hæc ædita est ad indu-
 cendam vel conseruandam obseruantiam legum se anti-
 quiorum, & est regulanda secundum terminos earum.

- 19 Non obstat hæc Extrauag. quatenus punit promissio-
 nem factam verbis generalibus, & plene non expressis:
Quia intelligenda est tantum de talibus verbis generali-
bus, quibus illa obligatio antidotalis, aliter quam in-
est, cum aliquo Civilis obligationis augmento exprimi-
tur. Ex quo subinfertur, non incursum has pœnas, qui
 offerret gratiam his verbis [non ero tibi ingratus] licet
 contra sentiat prædictus Io. Mon. in d. glos. verb. [sub ge-
 neralibus] Imo neque qui diceret, [ero tibi adeo gratus,
 ac virtutis studiosus vel virtuosus debet esse benefacienti
 iure naturali, nō me obligando tamen ad plus quam illud
 me obligat.]

Tertio, quòd etiam nunc licitum est orare Papam, vt il-
 lam, aut illam gratiam facere dignetur, & Cardinales, &
 alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur si-
 bi vel alicui alii impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc
 vel illam sententiam iustam pro se aut alio proferat, & q̃
 illum, vel illum quoad suam iustitiam commendatum ha-
 beat, vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem
 his vel similibus verbis, [ero vel is, pro quo rogo, erit
T. S. uel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem,

gratias

gratias habebō & agam, & loco, & tempore oportuno referam, uel ille referet, uel erimus tantæ gratitudinis, quod non pœnitebit te huiusmodi gratiam fecisse.] Tum, quia id, attento iure naturali, diuino, & humano, scripto, & non scripto, usque ad hanc Extrauag. licitum, imo honestum, & Urbanum, siue Curiale erat: & (ut prædiximus) hæc Extrauag. non intendit facere de licitis illicita, sed de illicitis impunitis, punita. Tum, quia impossibile morale est, a precibus, submisso, modesto, Urbano, & efficaci animo facendis, eiusmodi oblationes & promissiones generales separare, & lex debet esse moraliter possibilis: cap. Erit autem lex 4. dist. quod declarat præ aliis Thom. 2. secundæ q. 95. art. 3. Tum, quia dicere non esse hoc licitum, esset claudere ianuam omnium ordinum hominū precibus, ad omnes omnium ordinum Iudices & Principes, imo & minores faciendis, quod est absurdum, & ita non dicendum: l. Nam quod absurdum ff. de op. lib. c. Dudum de præb. lib. sexto. Nam & Hælizæus Sunamiti preces ad Regem faciendas promisit. Reg. 4. cap. 4. Tum, quia apud omnes summatas, & infimates, & mediocres, tam in Curia quam ubique gentium & terrarum, sunt in usu quotidiano ab omnibus piis & doctis approbato, & ita licitæ: c. Quo iure 8. dist. & c. Quisquis 41. dist. & lex non debet fieri contraria tali consuetudini, secundum Isidorum in d. c. Erit autem, declaratum per Thom. ubi supra, & consequenter à fortiori, facta generaliter, est intelligenda in dubio, secundum eiusmodi consuetudinem: arg. c. Cum dilectus de consuet. & l. Minimè 8. de legib.

- 10 Quarto, quod licet etiam nunc pro iustitia uel gratia facere promissionem ad solam complacentiam ex urbanitate

tate generalibus verbis, sine animo se ad aliquid speciale
 ciuilitate obligandi, quia per id nihil adiicit obligationi an-
 tidotali, nam talia uerba generalia nihilo plus obligant,
 quam si non proferrentur, c. Cum uenissent de institut. qua-
 tenus singulariter probat, nil obligasse quendam Archi-
 diaconum Archiepiscopo suo dicentem, quod de omni-
 bus redditibus sui Archidiaconatus, posset disponere, pro-
 ut uellet, ex quo notant ibi Io. And. Card. & Panor. quod
 uerba generalia, dicta ad complacendum alteri, non obli-
 gant: In quod putatur textus ille singularis à multis, & in
 hiis à Panor. ibid. à Felyn. in c. Cum iuramento de homi-
 cid. à Iason. in l. Ita stipulatus col. 3. ff. de verb. oblig. In
 quod etiam facit lex ult. ff. de testam. quatenus probat se-
 cundum Barr. uerba iactantiae non obligare, faciunt etiam
 l. si cui ff. de seruitut. & l. antiquitas C. de usufruc. quatenus
 probant uerba ciuilitate & Curialiter esse intelligenda, &
 non rusticè aut rigorosè, facit etiam glos. sing. iunct. tex.
 in l. 2. C. in quibus causis col. cens. lib. 1. quæ habet, passim
 amicos amicis dicere uerba illa generalia: [Tuus sum, &
 in omnibus tuum me esse recognosco,] & propter ea non
 obligari plus, quàm illis non expressis obligarentur: Nam
 & respondens stipulanti aliquid; promitto illud, & quic-
 quid uolueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obliga-
 tur, quàm ad expressum, ut post Alex. tradit ubi supra Iason.

Quinto denique, quod solum & semper incurrit quis
 pœnas huius extrauag. ob promissionem factam pro iusti-
 tia uel gratia obtinenda, quando illa est illicita mortaliter,
 non solum secundum intentionem tantum, sed etiam se-
 cundum rem promissam, iure naturali uel humano anti-
 quiore ista: Et consequenter non incurruntur ob promiss-

sionem licitam qua multi Religiosi, & pauperiores promittunt suas ad Deum & sanctos preces, pro his quos super eis rogant, neque ob obligationem restrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit se gratum fore, ut decet esse pro qualitate sua, ut Regem si Rex, nobilem si nobilis, ciuem si ciuis, Religiosum si Religiosus. Neque etiam ob promissionem quæ esset ueniale tantum peccatū ob paruitatem rei promissæ, vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali: vel mortiferum secundū intentionem tantum, eo quod res tam parua non solet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur: Quoniā tales promissiones sunt uenialia peccata tantum, uel non mouētia notabiliter recipientem. Habent autem locum non solum in promissione expressa, sed etiam tacita, quia etiam tacitæ promissiones & conuentiones fiunt: l. Labeo, & l. Item quia ff. de pact. vnde præfatus Iohan: Monach: dixit in dicta glossa verb. (generalibus) incurrere illum, qui verbo non promittit, sed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non solitus rogare nisi munitus, quia, ut ait Gregor. citatus ab eo: facta loquuntur, arg. cap. Cauete 2: 2. q. 5; & plus exprimitur facto quam verbo: l. Si tamen §. primo ff. de edil. edict. & plus est appellare facto quam verbo c. Dilecti de appellat. Vnde nuper respondimus incurrisse Simoniam, qui Vicario generali dedit 20. Scuta, animo alliciendi eum ad conferendum sibi beneficium maius de duobus, quorum alterum sibi per concursum debebatur, dicens se illa dare ut collationem acceleraret; & ille contulit sibi maius, si modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætulisset; Nā illud factum tacitè id loquebatur; & dare quicquam temporale

porale pro adeptione beneficii, etiam alias debiti, Simonia est: iuxta text. iunct. glos. singulari in verbo [iustitiam] c. Vendentes prima q. 3. Non tamen sufficeret, vt etiā uterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hæc lex tam pœnalis & dura, non est extendenda argum. cap. Pœnæ de Pœnit. distinct. prima. Quod licet verum sit quo ad promittentem, non est tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicitur infra notab. 21. num. 29. }

S U M M A R I V M.

Promissionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tantum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Actus nullus est simul bonus & malus etiam diuersa ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.

Receptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Actio nulla qua principaliter non fit pro obtinenda iustitia uel gratia, hic punitur, & ita eximitur datio salarij uel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num. 23.

Datum pro iniusta sententia uel gratia dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.

Actiones promittendi, dandi, &c. factæ pro alijs, ita

nōcent, ac facta pro seipsis. num. 24.

Promissioni de dando et dationi, an aequatur in hoc promissio de faciendo, & eius impletio? num. 24.

Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, et Iohannes Tertius Rex Lusitania, de abstinentia a Iustitia impeditis laudati, & imitatione digni. num. 24.

Preces pro pretio raro fieri, et ita rarius quam quidam putant Simoniam & has pœnas inducere, quod Confessarijs notandum. num. 24.

Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

21 XII. Not. tertiam actionem hic punitarum, quæ est acceptatio promissionis. De qua primum dico, eam colligi ex illis uerbis [promissionem reciperent.]

Secundo, quod ad cognoscendum quando est bona, quando mala iure naturali, diuino, uel humano antiquiore ista Extravag. est considerandum, quod potest fieri ob easdē 4. causas, ob quas diximus supra notab. 9. n. 13. pactio- nem fieri posse, & ob quas causas illa est iudicanda mala uel bona, ob easdem est etiam hæc iudicanda, sicut de promissione dictum est not. præced.

Tertio, quod est intelligenda de acceptatione illicita, & mortifera mala, qualis est acceptatio promissionis illicitæ, & mortiferæ, quatenus est talis, & etiā acceptatio promissionis tantum uenialiter malæ, & etiam licitæ, ad finem tamen mortiferū, sese uel aliū mortifere corrumpendi: Unde arbitror nō incurfurū has pœnas iudicē, qui promittenti se

ti se gratum fore, vel daturū tot scuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretii, responderet: Ego acceptō tuam promissionē, quatenus est generalis et licita, sed quatenus est specialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incursum eas Iudicem, qui acceptaret promissionē solū generaliter & licite factā, ad finē corrumpendi suum animū, & deuiādi à recto, ob spem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: Quia contextus huius Extrauag. punit acceptationē promissionis malam, & nō bonam, per illat. 4. not. 3. & per præsuppositum secundum notab. 8. Et potest esse bona acceptatio promissionis iniustæ, qua parte est iusta, & potest esse mala acceptatio promissionis bonæ, in malum finem, licet enim eadem actio non potest esse bona, & mala simul, secundum Thom. receptum communiter in 2. sent. dist. 40. q. 1. art. 4. & relatum à nobis in Manuali præludio 7. n. 22. potest tamen eadem actio iustè placere vni, qua parte est bona, & simul eidem displicere, qua parte est mala: vt Passio Christi, qua parte fuit actio Iudæorum, valdè nobis displicet, qua vero parte fuit satisfactio pro peccatis nostris, applicata per sacramenta, plurimum placet, iuxta illud relat. à glos. in c. 1. de consecr. Eccl. vel alt. lib. sexto. [Actio displicuit, passio grata fuit,] & mors iusti placet, quatenus est medium transitus eius ad gloriam, & displicet quatenus eius nos consuetudine priuat, & alia exempla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. Cum minister 23. q. 5. num. 37. & seq.

Quarto, q̄ sicut per pactionē, & promissionē mortificere illicitas, incurruntur hæ pœnæ, nō secuta traditione rei promissæ, vel pactæ, ita etiam incurruntur per acceptationem malam

malam promissionis, etiam si non accipiatur promissum, per dicta supra notab. 8. num. 11.

Ex quo inferitur, magnopere cauere debere Iudices, ne ullam promissionem generalem, quorumvis, summatim vel infimatis acceptent, in finem deviandam à recto, ut eis placeant, spe alicuius rei notabilis eis ob id obuentendæ, quæ autem sit talis dictum est supra not. x.

22. XIII. nota quartam actionem hic punitam, quæ est datio alicuius rei ex pacto, vel ex promissione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinenda iustitia vel gratia &c. Circa quam dico primum, eam colligi ex illis verbis [aut ex pacto &c. usque ad verbum darent.]

Secundo, quod est intelligenda tantum de datione procedente ex pactione, vel promissione mala, non venialiter tantum, sed etiam mortiferè, si fiat post obtentam iustitiã, vel gratiam, nam antea facta nocebit, etiam si fiat, ex promissione generali licita, quia etiam facta sine vlla promissione præcedente, noceret, quia esset actio 8. de qua notab.

21. Quæ autem promissiones sint licitæ vel illicitæ dictum est supra notab. 9. & 11.

Tertio, quod datio, de qua in hac clausula, restringitur ad dationem factam ad implendam pactionem vel promissionem præcedentem, & ita non includit dationem factam alia de causa: Quia lex pœnalis nō est extendenda de vno ad aliud: cap. Pœnæ de pœnit. dist. prima, de alia verò infra dicetur. notab. 21.

XIIII. nota quintam actionem hic punitam, quæ est receptio virtute pactionis, vel promissionis præcedentis. De qua dico primo, quod colligitur ex eisdem verbis ex quibus quarta, adiuncto verbo [reciperent] quod illa sequitur.

Secundo,

- Secundo, quòd est intelligenda, & restringenda sicut præcedens, & ita quòd non includit receptionem absolute, uel alia de causa factā, de qua mox dicitur. d. notab. 21.
- 23 XV. nota ibi [pro iustitia uel gratia] quòd nulla actio prædictarum 16. est digna pœnis huius Extrauag. nisi fiat pro iustitia uel gratia obtinenda. Ex quo sequitur, quòd si fiat saltem principaliter pro alia causa, non meretur illas, quæ est germana ratio, cur per dationem, uel receptionem salarii, debiti Notario, uel Aduocato, non incurruntur prædictæ pœnæ, ut dicitur infra notab. 21. & eadem ratione est idem dicendum de datione salarii Assessoris, de quo in c. Statutum §. Assessorem de Rescrip. 1. lib. sexto, & de salario, seu recompēsa operarum, debita testi, quæ licita est, secundum Panor. Imol. & Felyn. in cap. primo, de testib. quòd vetat ei dari aliud pretium, Idem de datione iurium debitorum Nuncio, Iudici, uel aliis personis, quia non dantur hæc principaliter pro iustitia obtinenda, nec tanquam pro mediis ad illam obtinendam, sed tanquam lege, consuetudine, uel stylo debita: Intelligitur autem dari pro iustitia, non solum, quòd datur pro sententia iusta, qua uera iustitia fit, sed etiam, imo magis quòd datur pro sententia iniusta, uel etiam nullā, qua fit præsumpta tantum, & non uera iustitia: & quòd datur pro iustitia auferenda, uel differenda, per ea quæ dicta sunt contra Io. Mon. not. 9. Corol. quinto. Pro gratia item intelligitur dari, etiam id quòd daretur Iudici, ut faciat aliquid arbitrarium, quòd potest, sed non tenetur facere, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. ut dictum est in d. notab. 9. Coroll. primo.
- 24 XVI. nota ibi [pro se, uel pro alio] quòd datio, uel receptio alicuius rei, pro gratia, uel iustitia faciēda alii quàm danti

danti vel recipienti, est æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat, et consequenter vbique terrarum et gentium mala, et facta apud sed. Apostolicam, digna pœnis huius extraiag.

Ex quo inferitur, sepè granèq; peccari præsertim à maioribus et ditioribus, aliis splendide conuiuantibus cū Iudicibus, aliis Xenia et donaria insolita eis mittentibus; aliis hæc et illa, et interdum maria et montes eisdem promittentibus, aliis hæc et illa facientibus, aliis etiam contrahentibus cū eis, vel procurantibus cum eis vel suis affinitates, aliis obnixis precibus, quæ magno pretio æquipollent, eos flagitantibus, quò, suis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iustè vel iniustè faueant, non curantibus, An ob id corrumpantur nec ne, imò id, quatenus id suo proposito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide dignissimo testimonio accepimus, Carolum illum V. multis nominibus magnū (quem filius eius Philippus Secundus Rex noster Catholicissimus in eo imitatur) tantū abstinuisse vt epistolas etiam à familiaribus suis ad Iudices suarum causarum petitas et flagitatas pernegaret, etiam non continentes aliud, quam vt rectam iustitiam eis facerent, ea causa reddita, quòd Iudex per huiusmodi epistolā sibi scriptā, concepturus esset gratū fore maiestati suæ, vt victor euaderet is, pro quo scribebat, Quod ipsum scio solitum fuisse facere, propagatorem illum Christianæ fidei amplissimum, Ioannem Tertium Christianissimæ Lusitanæ Regem, cum primis omnium quos habuit Hispania Pientissimum, quamquam vter eorum alteri fuerit exemplo, nescio. Quos vtinam omnes purpurati patres, Monarcharum legati, cæterique primores et ditiores vrbis
semper

semper imitarentur, considerantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem glos. Innoc. & Anton. in cap. Tuam de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam & citatos ab illo in cap. cum M. not. 23. de constit. quæ tamen quoad aliqua, sunt dolanda & declaranda per resolutionem, quam nos post Thom. Innoc. & Caietan. tradimus in Manual. Confess. cap. 23. num. 101. viua ratione asserentes nunquã preces, quatenus sunt tales, æquipollere pretio, neque, quicquid illi dicant, inducere Simoniam, nisi cum fiunt vel accipiuntur (quod rarò sit) pro pretio, vt ibi declaratur: Quæ Confessarios admonco, ne legendo prædictum Franciscum à Ripa, & alios ab ipso citatos, omnibus poenitentibus, qui precantur pro iustitia, uel gratia, ingerant scrupulos peccati præsertim mortalis contra hanc Extrauag. & leges Simonix; Non enim peccant saltem mortaliter, contra eam, neque simoniam admittunt, nisi ad summum cum id facientes, probabiliter præsumunt, vel (attentis circumstantiis personarum, locorum, & temporum) præsumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto & iustitia necessariis deflexuros.

25. An autem sic mortaliter peccando deprecantes, & supradicta facientes apud Sed. Apostolicam, incurrant poenas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæstione. An promittentes facere, & facientes includantur in ea, sicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia est stipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in una, habent locum in altera: Nam obligatus ad dandum regulariter cogitur præcisè ad illud, & non liberatur soluendo

interesse, obligatus autem ad faciendum imò ad tradendū non item, quia succedit obligatio ad interesse, ut notat. per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur oppo. 10. de verb. oblig. & in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo quòd interest &c. & vtrouique, & alibi sæpè per omnes; per illas leges, & l. vbi autem §. fin. ff. de verb. oblig. et l. si quis ab alio sub fin. ff. de re iud. & alia multa, sed contrarium videtur verius: Tum quia contextus eius generaliter disponit de pacifcente & promittente, & de promissionem acceptante, et de paruo et magno promisso vel dato, & de dante, & recipiente aliquid: Et negari non potest cum qui promittit facere domum vel statuam, ire Romam, Toletum, Lutetiam, uel Antuerpiam, scribere librum, operas suas menstruas vel annuas, et alia similia, promittere aliquid non solùm paruum, sed & magnum, Tum, quòd licet quoad aliqua differant obligatio dandi et faciendi, ut argumentum oppositum probat, non tamen quoad hoc, quòd altera contineat rem æstimabilem, altera non, quia vtraque interdum continet rem etiam æstimabilem, ut promissio dandi vel faciendi domum, et interdum inæstimabilem, ut promissio precandi Deum, uel curandi, ut alii precantur, aut diligendi et curandi ut ab alijs diligatur: Tum quia ratio, et causa finalis vitandi corruptionem Iudicū et Authorum gratiæ, et vitandi emptionem et uenditionem eorum, quæ non sunt vænalia, militat in vtraque, ut palam est. Arbitror autem hoc limitandum esse, ne procedat in promissionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem suam gratuito facere solent, quales sunt promissiones deprecandi Deum, uel sanctos eius, diligendi, et laudandi cum ob beneficium sibi

bi conferendum, suscipiendi eum hospitio, cum per suum oppidum transiret, comitandi eum ad Palatium, et in promissionibus generalibus inseruiendi ei in eis, quæ sibi iusserit, et sollicitandi aliqua negociola in modum negociorum gestoris, et amici, et cognati sui, et denique faciendi alia quæcunque, quorum gestio communiter solet fieri gratuito, nec reputatur pro pretio, sed pro signo beneuolentiæ, charitatis, humanitatis, uel amicitiae, & tali, quod non præsumitur corrupturum, vel notabiliter à constantia in recto deflexurum: Nam et supra notab. 10. idem diximus de datione rerum leuium, et eorum quæ gratuito dari solent, et quæ non præsumuntur motura notabiliter à prædicta in recto constantia.

S U M M A R I U M.

Gratia hic etiam signatura tantum, & uerbalis continetur. num. 25.

Apostolicam apud sedem factis quibusdam quedam specialia, apud quam ut dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Papa summus Christi Vicarius & Rex dupliciter suspicitur. num. 26.

Papa & Curia eius non semper in eodem loco. num. 26.

Datio post iustitiam & gratiam obtentam non nocet, nisi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.

Promissio & acceptatio tertij, non lucraturi sufficit. num. 27.

3 *Datio et receptio post iustitiam, uel gratiam obtentam non sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur. num. 28.*

D. Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.

Intellectus c. eos prima q. prima. num. 28.

Lex non distinguens quando distinguenda. num. 28.

Propinarum datio post sententiam, non punitur hic, & quid de soluenda ea prius facta, num. 29.

3 *Dationes et receptiones pro iustitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec ullæ licitæ puniuntur hic. n. 30.*

Receptio, uel conuentio Aduocati, Notary &c. pro salario, non nocet, sicut nec datio, nisi &c. num. 31.

XVII. Not. ibi [quibuscunque aliis modis] quòd non solum dans vel recipiens pro iustitia, uel gratia expedienda per literas Apostolicas, sed etiam per solam signaturam, imò & solo uerbo, uel uocis oraculo facienda, incurrit has pœnas, quòd est notandum quoad eos, qui absolutiones, dispensationes, indulgentias, uel alias gratias solo uerbo faciendas, mediatorum diligentia pecunia empta, consequuntur. Licet enim per literas Apostolicas alias solæ expeditæ intelligantur, ut in Extrauag. Inunctæ de elect. & glos. in reg. Cancell. 69. Tamen hic illis uerbis [per literas Apostolicas] adduntur illa [& quibuscunque aliis modis] & qui totum dicit, nihil excludit c. Solitæ §. fin. de maior.

26 **XVIII.** nota ibi [apud Sed. Apostolicā] quòd non omnis, qui agit actiones in hac Extrauag. prohibitas, etiā mortaliter

taliter per eas peccando, incurrit poenas huius Extrauag. sed solus ille, qui eas apud sedem Apostolicam facit. Quis autē dicatur facere apud Sed. Apost. quæstionis est à prædicto Io. Mon. & ab aliis prætermittæ. Pro cuius dissolutione dico primum, neminem quod sciam, eam hæcenus soluisse, tametsi in c. 2. de præb. l. b. 6. tribuitur quiddam speciale beneficiis vacantibus apud sedem Apostolicā, & aliud in Clem. Auditor de Rescript. Auditori in Romana Cur. deputato, & aliud in Clem. prima de sequest. posses. sententiæ diffinitiuæ super beneficio, apud sedem Apostolicā lata, & aliud in Bulla Cœnæ venientibus ad sedē Apost. & recedentibus ab eadē, de eadem meminit c. Sedes Apostolica de rescrip. c. Ad Apostolicam de Regular. & cap. Ad Apostolicæ sedis de re iud. cod. lib. & de Apostolica Audiētia c. Ad Apostolicam de Simon. & de liminibus Apostolorum Petri, & Pauli c. Ego N. de Iureriur. & de Cu. Apostolica c. Vbi periculum de elect. lib. sexto, & de Audientia literarum Apostolicarum Clem. Ne Romani §. sane vers. eo tamen adiecto de elect. et Innoc. et alii secuti cum dicant in d. c. Ego N. q. ubi est Papa, ibi est Roma (pro quo tamen dicto nullum esse textum dicit Roman. sing. 145) licet itē c. Præsentī de præb. lib. sexto, determinet, quid intelligatur per Sed. Apostolicam quoad beneficia vacantia apud eam, et alia alibi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo, q. declaratio d. c. Præsentī non pōt applicari huic Extrauag. neque Clem. primæ, de sequest. poss. qm̄ secundum illam dicuntur sæpē beneficia vacare apud Sed. Apostolicam, etiam si vacent extra Romam et Curiam Papæ, in locis remotis, per unam et alteram dietam ab illis, et multa uacantia intra Romam, et loca in quibus est

Papa

Papa uel Curia eius, non censentur uacare apud sedem Apostolicam, puta cum vacant per mortem incolarum, eorum, qui non sunt Curiales, et Author huius Extrauag. non uidetur uoluisse includere facientes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, et ubi non residet ipse, sitis.

Tertio, quòd resolui posse uidetur, dicendo, quòd omnes illi et soli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iustitia uel gratia obtinenda ab ipso met Papa, uel eius summa sede, uel ab officiariis, aut delegatis eorum, quatenus sunt tales, uel subdelegatis eorum intra Curiam eius, uel ubi Papa residet. Dixi [quatenus est Papa et præest Sed. Apostolicæ] ad excludendum actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim potest dupliciter considerari: Vno modo quatenus est summus Christi Vicarius in spiritualibus, et habet summam Iurisdictionem spiritualem, à Christo immediate datam et receptam iuxta c. Licet cum ei annotatis de elect. Quæ habitu et casualiter extenditur etiam ad temporalia, iuxta c. Nouit. de iudic. et latè à nobis ibi tradita, et c. Cum ad uerum, et c. Duo 96. dist. Altero modo quatenus est Rex, et Monarcha habens actu Iurisdictionem laicam, siue temporalem supremam, Urbis et certæ partis orbis, acceptam mediante donatione à Constantino, et aliis Inpp. Regibus, et Monarchis, sedi Apostolicæ facta. Dixi etiam [quatenus sunt tales] ad excludendas actiones factas cum suis ministris, quatenus sunt temporales officarii, et delegati eius quatenus est Rex, et ad includendos eos, qui sunt ministri eius spirituales, quatenus est Papa, et præest Sed. Apostolicæ. Dixi [intra Curiam, uel ubi Papa residet] ad

ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam, etiam si Papa non esset in ea, et ad includendas factas ubi est Papa, etiam si Curia non esset ibi, eo quod non semper ubi est Papa, ibi est Curia, iuxta d. Clem. Ne Romani §. sane vers. eo tamen adiecto, ibi: [Si in certo loco causarum, et literarum Apostolicarum Audientia remanente, Papā alibi &c.] & per illum textum satis potest dici Sed. Apostolicam esse utrobique, et ubi est Curia, et ubi est Papa, et quod Author intendit includere factas utrobique.

Secundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, et locum ubi est Papa, quæ etiam si fiant, auctoritate eius spiritali, qualia sunt facta per legatos, nuncios, collectores, Inquisitores, & alios delegatos et Cōmissarios Apost. etiam spiritali auctoritate munitos, facta enim apud eos, non censentur fieri apud Sed. Apostolicā: Clem. enim prædicta prima de sequestr. posses. quæ tribuit quidam speciale sententiæ latæ apud Sed. Apostolicam, non vindicat sibi locum in sententia lata Coram prædictis extra Curiam, & beneficia vacantia in manibus prædictorum legatorum, non censentur uacare apud sedem Apostolicam de quibus in d. c. 2. de præb. lib. sexto, & prædictæ actiones factæ apud illos extra præsentiam Papæ, & suam Curiam, minus temerariæ uidentur, arg. c. Homo 40. dist.

Quæ resolutio fundatur primo, in eo, quod ea quæ facta sunt apud Papam quatenus est rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus est Papa, et præest Sed. Apostolicæ, Tum, quia sedes Apostolica, quæ iam inde à Christo antiquam regnum temporale ei accederet instituta fuit, et permanet, et perpetuo permanebit cap. In nouo 21. dist. et c. Omnis 22. dist. Tum quia uerba formaliter sunt intelligenda

genda l. in delictis §. extraneus ff. ad l. Aquil. quæ habet quod non dicitur seruus fecisse sciente domino, qui fecit antequam fieret seruus eius, et testamentum non dicitur factum à milite quod fuit factum ante militiam l. Titius ff. de milit. testam. Tum, quia ut Dialectici tradunt, non vidit Papam, qui non uidit eum qui est Papa, postquam factus est Papa. Tum, quod qui appellat ab eo qui est Dux, et Rex, tanquam à Duce, non uidetur appellare à Rege, iuxta Bart. in l. si quando C. de appell. et in l. prima §. si quis appellationis ff. de appell. sic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præest Sed. Apostolicæ spirituali, et regno temporali, quatenus præest regno, videtur facere apud Regē, et præidentem regno temporali, et non apud Papam, et præidentem Sed. Apostolicæ, nec consequenter apud Sed. Apostolicam.

Secundo, prædicta resolutio fundatur in eo, quod tanto magis peccant violantes Iurisdictionem spiritualem quam uiolantes temporalem, quanto maior est illa, quæ æquiparatur Soli, ista, quæ æquiparatur Lunæ c. Solitæ de maior. et obed. et quanto sublimius est aurum plumbo c. duo 96. dist.

Ex quibus infertur primo, quod actiones huius Extrauag. factæ pro iustitia, vel gratia tēporali obtinenda apud Gubernatorem Urbis, uel Burgi, uel Iudices Capitoliū, uel delegatos eorum, imo et apud ipsum Papam quatenus est Rex, malæ quidem, et peccata mortifera esse possunt, sicut et actiones similes factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab. 3. et 9. per eas tamen non incurruntur poenæ huius Extrauag.

Secundo, quod actiones similes factæ Auinionæ, Anconæ,

conæ, vel in aliis terris subiectis Papæ & Sed. Apostolicæ apud legatos & Iudices earum, quatenus sunt temporales, absente ab illis Papa, & Curia eius, duplici nomine à pœnis prædictis eximuntur, putà quòd non fiunt authoritate Papæ quatenus Papa est, & non fiunt intra Curiam vel vbi est Papa.

Tertio, quòd actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, uel Collectoribus missis extra Curiam, uel delegatis Sed. Apostolicæ, uel spiritualibus delegatis, & subdelegatis eorum, non includuntur in hac Extrauag. quia non fiunt apud Sed. Apostolicam, nec vbi Papa est præsens, per prædicta.

Quarto, quòd includantur actiones factæ pro iustitia, uel gratia obtinenda apud Pœnitentiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, uel Cameræ, & alios quoscumque ministros Papæ, vel sedis Apostolicæ, Iurisdictione, auctoritate, potestate munitos, quatenus sunt tales, infra Curiam Papæ, uel in loco vbi est ipse, quia uidentur esse factæ apud Sed. Apostolicam.

XIX. nota in uerbo [obtinenda] quòd non incurruntur pœnæ huius Extrauag. per pactionem, promissionem, acceptationem, dationem, uel receptionem pro iustitia vel gratia iam obtenta, quòd mox in notab. 21. post Io. Mon. probabitur, nisi fortè eo animo tantum daretur vel promitteretur, ut ad aliam iustitiam vel gratiam faciendam alliceret, ut ibidem dicitur.

27 XX. nota sextam, et septimam actiones, quæ hic puniuntur, quæ sunt promissio et acceptatio. De quibus dico primo eas colligi ex vers. [et eam] ibi [promittentes et acceptantes.]

Secundo, quòd cogimur dicere illas differre à prioribus scilicet pactione, promissione, & acceptatione, quia uers. ille [& eam] qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas, quòd non potest esse uerum, nisi hæ duæ differrent ab illis, nihil enim extenditur de seipso ad seipsum, ut palam est.

Tertio, quod ex mente prædicti Io. Mon. in d. Extrauag. prima de sent. excom. in uerb. (& hanc) ubi mouet hanc difficultatem, responderi potest quòd hic uers. loquitur de promissione facta tertio, ueluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodẽ ueluti Proxenetæ & mediatore, in quo non est remansurum lucrum promissionis uel acceptationis, sed est transiturum ad alium: Tres uero priores scilicet pactio, promissio, et acceptatio eiusdem, de illis, quæ fiunt inter daturum, & eum in quem venturum, & permanfurum est lucrum.

Ex quo infertur, quòd non solum paciscens & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, uel promissum est permanfurum, incurrit has pœnas, sed & qui promittit tertio, per quem tanquam per Canalem, est transiturum illud ad alium, et non solum acceptans pactionem, uel promissionem in suum lucrum, & recipiens illud retinendum sibi, incurrit hanc pœnam, sed etiam tertius, cui fit promissio, uel à quo fit acceptatio in utilitatem alterius.

Quarto, quòd hæ duæ sunt intelligendæ, & restringendæ, ad promissiones, & acceptationes illicitas et mortificeras tantum, per supradicta in notab. decimo.

- 28 XXI. nota actiones octauam, & nonam hic punitarũ, quæ sunt datio, & receptio pro iustitia uel gratia. Circa quas dico primo, illas colligi ex prædicto uers. [& eam]

ibi [dantesque & recipientes.]

Secundo, quòd cogimur etiam dicere illas differre à datione & receptione, quæ sunt quarta, & quinta, cò quòd uers. prædictus habet, sententiam, quæ de illis loquitur, extendi ad has, et nihil de seipso ad seipsum extenditur, ut prædictum est.

Tertio, quòd quicquid inuoluat Io. Mon. in prædicta sua glos. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione & receptione, uirtute pactionis uel promissionis, hæ autè absolutè de datione & receptione.

Ex quo sequitur, quòd quicumque dat uel recipit aliquid pro iustitia uel gratia &c. etiam nullo pacto, nulla promissione, nulla acceptatione præcedente, incurrit hæc pœnas.

Quarto, quòd hoc est intelligendum de datione & receptione illicita etiam mortifera, per dicta supra in notab. 9. & 10.

Quinto, quòd facilè cuiuspiam uideri potest, non licere alicui dare, vel accipere pro iustitia uel gratia iam facta, etiam nulla præcedente promissione, nec pactione, nec acceptatione: Primo quidem, quia generaliter & indistinctè puniuntur hic dantes & recipientes, At non solū qui dant uel recipiunt ante iustitiam, uel gratiam factam, sunt dantes & recipientes, sed etiam qui post eam factam dant uel recipiunt: ergo indistinctè dicere debemus eos omnes incurrere, Nam ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, ut ait glos. l. de pretio per illum textum & alios multos de publ. in rem act.

Secundo facit inductio, qua D. Ioannes à Portugalia, non solum regio sanguine Illustrissimus, & Episcopatu

Egitanen. amplissimo. Reuerendissimus, sed etiam de conditione gentis Lusitanæ, acumine ingenii, & iudicii, & prudentia, uaria eruditione, piis sanctisque moribus ornata, clarissimus, multisque aliis nominibus mihi obseruantissimus, induxit, uerba illa huiusmet Extrauag. [Quidam etiam talium operam atque industriam pretio & muneribus quæsisse affingant] per quæ significatur: damnandos esse, qui pro iam quæsitâ pro alio gratia uel iustitia, accipiunt aliquid ab illo, & communiter non licere quicquam etiam pro iustitia uel gratia facta recipere.

Tertio, facit c. Eos in fin. l. c. l. quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti, etiam post datum ordinem, Sed hiis non obstantibus contrarium credimus: Tum quia hoc tenet quoad dantem Io. Mon. in prædicta gloss. super uerb. [generalibus,] & eadem ratione tenuisset idem de recipiente, si de illo meminisset, arg. l. illud ff. Ad l. Aquil. Tum, quia licet iura per eum citata præter cap. Dilectus, secundum, de Simon. parum id suadeant, quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio, uel acceptio: Illud tamen satis urget, quia disponens in Simoniz materia, in qua vetatur datio uel acceptio, habet: Monasterium posse à recepto in monachum, recipere id, quod ipse sine taxatione præcedenti, gratis obtulerit: præsupponens consequenter, quod etiam iuste dari potest: Tum efficacius, quia hæc pœnæ imponuntur danti & accipienti ad obtinendam iustitiam uel gratiam, & nos agimus de dante & accipiente post eam obtentam, qui longè alii sunt ab illis, & ideo lex pœnalis disponens de illis, non est ad hos extendenda, per prædictum cap. Pœnæ, cum aliis, de pœn. distin. prima.

Tum,

Tum, quia nec eadem, nec similis ratio militat in illis, nam dare uel accipere antea, tendit ad corrumpendum Iudicem, uel gratiæ authorem: dare autem postea non tendit ad illud, sed potius ad insinuandam animi gratitudinem: Aliqua item compensatio de honestate debetur ei, qui benefecit, quæ non debetur ante benefactum, iuxta legem illam naturalem, ut beneficienti beneficiamus l. Si non fortem §. libertus iunct. glos. de cond. indeb. & ei, qui gratiâ fecit, non facturo, gratia, obligatione antidotali debetur: l. Sed etsi §. consuluit ff. de petit. hæred. & c. Cû in officiis de testam. cû traditis à Thom. post Senecâ 2. 2. q. 106. art. 3. supra in aliud propositum citat. notab. xi.

Ad primum oppositorum respondeo, illud dictum gl. in oppositum citat. [ubi lex non distinguit, non esse distinguendum] limitandum, cum alia lex distinguit, ut ait eadem glos. uel cum ratio ex illa uel aliis legibus desumpta id efficit, ut affirmat Bald. ibidem recept. Et in nostro casu non solum prædictum c. Dilectus 2. distinguit, sed etiam rationes prædictæ, distinguendum esse persuadent.

Ad secundum respondeo, quod uerba illa in eo induta, probant quidem malè facere illos, qui affingunt se operam & industriam aliorum, pretio & muneribus consecutos fuisse, inuò etiâ insinuant, peius facere, qui ob illam causam factam, recipiunt, & pessimè qui ob eandem exigunt, non tamen probant malè facere eos, qui post gratiâ factâ, aliquid spontè & gratis in signum gratitudinis recipiunt.

Ad tertium, respondet Io. Mon. ubi supra, illud esse speciale ob criminis Simonix atrocitatē, sicuti & alia specialia, quæ ipse dinumerat, inueniuntur in ea, quæ non est idonea solutio: Tum, quia potest replicari, ibi non esse

Simo-

Simoniam, per ea quæ nos diximus in Man. Conf. cap. 23. num. 101. vers. xi. Tum, quia etiam in hoc proposito esset simonia, si daretur vel acciperetur ad obtinendum aliquid spirituale. Quare respondeo primo, illud cap. Eos, agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Decisio autem ista de dato et accepto ob gratitudinem et meram liberalitatem.

Secundo, quòd licet sit peccatum dare et accipere pro sententia et gratia (quæ sunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum, tamen pœna huius Extravag. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, vt prædictū est, imponitur, danti et accipienti pro obtinenda, et cum sit pœnalis, non est extendenda ad dantē vel accipientem pro obtenta, propter diuersitatem casus et rationis, licet esset peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere Donatarium, ad faciendam aliam iustitiam vel gratiam spe retributionis similis faciendæ sibi, post aliam factam: Quia fraus et dolus nemini prodesse debet cap. Sedes Apostolica de Rescrip. & l. Itaque fullo ff. de furt. Dixi [principaliter] quia secus esset, si minus principaliter hoc intenderet, qualiter uidetur intendere is, qui iustitiam vel gratiam factam, longè copiosius vltra quàm debet per leges gratitudinis, refert, ea mente principaliter, vt augeat inter se dantem et accipientem amicitiam, sperans minus principaliter & secundariò ex ea sibi euenturam aliam iustitiam vel gratiam, argumento eius quod Thom. 2. secundæ q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & à nobis citatus in d. Manual. cap. 23. num. 100. ait: Eum qui dat aliqua Episco.

po, aut beneficiorum collatori principaliter ad ineundam cū eo amicitiam, sperans tamen fore, vt ille postea motus ea, det aliquod beneficium, non incurrere simoniam.

29 Sexto, quòd ex hoc infertur una ratio, quare non incidunt in has pœnas, qui ea quæ uocant propinas (quæ sunt quædam stipendia & honoraria incerta) etiam indebitas, uel maiores quam debitas accipiunt, quia non dantur nec accipiuntur pro iustitia facienda, sed facta: Altera & aptior ratio, quòd non dantur pro iustitia facienda vel facta, sed pro quodam salario vel stipendio incerto.

An autem decenter soluantur in tota vrbe, et toto orbe, delegatis à Sed. Apostolica vel legatis eius, et quæ quantitas sit debita, et quæ maior debita, et an deceat eo maiorem dari, quo causa, super qualis tractatur, est maior, præsertim quando minor est difficilior decisu quàm maior? non est locus hic tractandi. Quid autem sit dicendū de deponentibus de more propinas ante sententias latas? dubitari potest, & dici primo. Quod propter consuetudinem, & stylum Curia non incurrunt eas, quando utraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, et moderatas quantitates.

Secundo, quòd pars quæ eas deponit, antequam iubeatur à Iudice, notabiliter maiores debitis, quòd Iudicem inclinet in partem suam; incidere videtur in illas.

Tertio, Quod Conuentiones inter Iudices, & partes, ut deponatur propina maior iusta, sunt illicitæ; licet de rigore Iuris hic non videantur cōprehendi, quia non dantur pro iustitia, sed pro propina, siue salario, seu stipendio licet iniusto, vt in simili mox dicemus de salario nūcio, Notario, uel Aduocato præstito.

Quarto,

Quarto, Quod deponentem propinam multò maiorem iusta quam aduersarius deponit, vt Iudex magis moueatur ad ferendam sententiam pro se, non solùm arbitramur malè facere, sed etiam incidere in has pœnas, quia tacitè videtur pacisci vel promittere aliquid pro iustitia facienda, nisi, quoad forum interius saltem, excusaretur ob opinionem probabilem de inconstantia Iudicis, in suæ causæ rectitudine, quam probabiliter certam putat: per dicta supra notab. 9.

- 30 Septimo, Ex proximè dictis infertur, quòd licet nemo incurrat pœnas huius Extrauag. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ, (omissio enim denuociationis intra triduum, quæ antea non erat illicita, non est de actionibus sordidis, ut sup. dictum est) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas, nam datio et receptio pecuniæ vel muneris, in pretiũ iustitiæ vel gratiæ factæ in spiritualibus, etiã post illas obtentas, semper est illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur, quòd per solutionem proximè datam ad c. Eos prima q. 1. comprobatur, et eadem ratione idem dicendum est de receptione pecuniæ in pretium sententiæ etiam latæ, etiã iustæ, circa temporalia, est enim illicita: l. vanales C. quando pro. non est neces. c. Qui rectè et c. Non licet xi. q. 3. et c. Pœnale 14. q. 5. quibus expresse probatur, non licere vendere sententiam etiam iustam, et eam vendentem annumerandũ esse vendentibus in tẽplo per Euangeliũ reprobatis, ait Greg. in c. Vendentes prima q. 3. & tamen per eam non incurruntur hæ pœnæ. Idem maiori ratione dicendum est, de receptione pecuniæ in pretiũ sententiæ iniustæ, quæ duplici

plici nomine illicita est, eò quod uenditur quòd non est
vænale, & quòd effectù malum dicit esse bonum, contra
illud Esaia c. quinto. [Væ qui dicitis bonum malum, & ma
lum bonum,] relatum in c. Væ qui dicitis xi. q. 3. Idem de
datione & receptione pro gratia iam facta præsertim in
iusta etiam in temporalibus, ab eo qui eam uendere, seu
commutare pro temporalibus non potest, quales sunt fe
rè omnes inferiores Monarchis, quoad gratias de Iurisdic
tione procedentes, & etiam ipsi Monarchæ quoad iniu
stas, & iustas quoad aliquas, quæ tamen sint illæ, ea ratione
hic non tracto, qua notab. 8. omisi quiddam simile tracta
re, remittendo lectorem quoad aliqua ad cap. 25. à n. 1. in
II. nostri Manual. Confess. Licet enim omnes prædictæ da
tiones & receptiones sint ubique terrarum, & gentium il
licitæ, & quidem magis apud Sed. Apostolicam factæ, non
tamen per eas incurruntur pœnæ in hac Extrauag. statuta,
Cum non dentur, nec recipiantur pro obtinendis, sed tan
tum pro obtentis.

31. Octauo, Rectè dicere Io. Mon. in prædicta glos. quòd
nec Aduocatus, nec Procurator, nec tabellio petēs salaria,
& conueniens de eisdem, ligatur hac sanctione: per c. Nō
licet xi. q. 3. Cuius ratio vera, omissa sua parum apta, est:
Quia quòd datur Aduocato, uel Notario, non datur prin
cipaliter pro obtinenda iustitia, pro qua nil dari uel pro
mitti potest, per c. Non sanè 14. q. 5. & d. c. Non licet, quā
rationem sensit idem Io. Mon. determinando paulò post
utiliter, ferè in hæc uerba. [Sine parabola, idest promissio
ne præcedente, potest dari aliquid promotori, idest Au
thori iustitiæ uel gratiæ, completo negotio arg. ff. de orig.
iur. l. 2. §. fin. de donat. l. Aquilius, & de var. & extraor. co-

gnit. l. prima. §. perinde extra de Simon. c. Dilectus 2. in fin. l. q. 1. c. Si quis Episcopum] hæc ille, Per quæ omnia iura licet nō probetur efficaciter, vt diximus supra eod. not. illat. §. probatur tamen per d. c. Dilectus 2. & alia ibi adducta.

IX. Quod hanc rationem consequitur, Eum incurrere has pœnas, saltē in foro interiori, qui daret Aduocato, uel Notario plus iusto salario, non tam pro salario, quàm ut ipse tanquam amicus Iudicis, & multum apud eum ualens amore uel precibus, flecteret eum ad ferendam sententiã pro ipso, siquidem ipse illud plus uerè principalius, dat pro iustitia, siue sententia consequenda, quam pro salario, licet nomine, uel specie salarii illud operire, siue palliare simulet, & constat, præsertim in foro interiori, magis esse attendendum, quòd uerè agitur, quàm quod simulatè: iuxta Rubr. C. plus ualere quòd agitur quam quod simulatè concipitur. c. Ad audientiam de empt. & vend. Quod etiã eadem ratione est dicendum de Aduocato & Notario accipientibus, quòd eò magis memorandum uidetur, quo magis est quotidianum iuxta l. lègauri. ff. de liberat. legat.

S U M M A R I U M.

*Xeniorum datio Iudici, quæ ante hac erat illicita, puni-
tur hic, non autem quæ antea licebat, qualis
est dari solita in urbe ad Natale Domini, modo
animo recto, & ob meram liberalitatem, intra
quantitatem permissam fiat. num. 32.*

*Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si prin-
cipaliter fiat ad Iustitiam obtinendam, licet au-
tem, si principaliter ob merã liberalitatem et hone-*

stam

*Itam gratitudinem fiat, quamuis minus principali
ter fiat ad iustitiam obtinendam num. 32.*

*Donatio ob aliam causam, quam ob meram liberali-
tatem non est proprie donatio. num. 32.*

Liberalitas mera que dicitur. num. 32.

*Finis principalis actus uirtutis non potest esse bonum
temporale, sed bene minus principalis. num. 33.*

*Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum pec-
cat. num. 33.*

*Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Autho-
ribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num. 33.*

Xenia quæ nimia, arbitrio boni viri definiendum. n. 33.

32 **X.** non abs re interrogare quosdam. Quid dicendum
sit de datione & receptione Xeniorum & mu-
nerum, quæ circa festum Natalis Domini dantur Reue-
rendissimis in Vrbe Auditoribus, & aliis Iudicibus? Nam
pro parte negante quod non licet illa dare nec accipere,
facit primo, hæc Extrauag. quatenus punit dationem, &
receptionem rei etiam antea non pactæ uel promissæ.

Secundo, quod illicitum est dare uel accipere munera
pro Iustitia obtinenda uel facienda, per illud Esaia.

[Beatus qui excutit manus suas ab omni munere,] relatum
in cap. Sunt nonnulli r. q. i. & c. Etsi quæstiones de Simon.
& alia in hoc citat: supra notab. tertio, & negari non po-
test, Xenia esse quædam munera.

Tertio, Quod illa Xenia eo fine dantur, ut ad minus
recipientes sint gratiores dantibus, & faueant eis in arbi-
trariis, & tandem ferant sententiam pro ipsis, & citius eam

ferant, etiam si non habeant probabilem timorem de inconstantia Iudicum in recto, nec certum de sua Iustitia conceptum, quod esse illicitum diffinimus supra notab. 9.

Pro contraria tamen parte facit illud late probatum supra notab. tertio, Coroll. quarto, Quod pœnas huius Extrauag. non incurrit quis, ob actiones in ea contentas, quæ ante illam erant licitæ: At huiusmodi Xeniorum datio & receptio modesta, licita erat ante hanc Extrauag. ob consuetudinem publicam à Papa, toto clero & populo scitam, & approbatam, & nulli iuri naturali uel diuino contrariam, Imo & humanæ legi consonam, secundum quam licite possunt dari esculenta & poculenta, quæ paucis diebus consumantur, Iudicibus delegatis, quales sunt Reuerendissimi Auditores à Papa in Curia deputati, c. Statutū § Insuper de Rescript. lib. 6.

Secundo, Quod prædicta consuetudo non est contraria iuri naturali uel diuino, & ita potest ualere etiam quoad Ordinarios argum. cap. fin. de Consuetud. modo non dentur principaliter ad Iustitiam uel gratiam faciendam: sed in signum gratitudinis pro studio & labore, quæ in cognoscendo de causa suscipiunt, per ea quæ de gratitudine supra eod. notab. num. 28. & latius in notab. ii. tradita sunt, & modo non dentur tam grandia, ut inspecta qualitate personarum, inducant periculum probabile flexendi animi Iudicis à recto, argum. tex. memor. in l. solent ff. de off. Procons. & aptius in cap. Etsi quæstiones de Simon.

Tertio, Quod ad opposita responderi potest: Ad primum quidem, quod huic Extrauag. non est locus in actionibus quæ ante illam erant licitæ, ut sæpe prædictum est.

Ad

Ad secundum autem, quod in eo assumpta, procedunt in muneribus datis malo animo, corrumpendi Iudicem, uel quæ præ magnitudine solent corrumpere, ut exponit d. c. Et si quæstiones.

Ad tertium, quod procedit solum in hiis quæ principaliter dantur ad corrumpendum Iudicem, uel in pretium iustitiæ, non autem in hiis, quæ dantur principaliter in signum gratitudinis, licet minus principaliter respiciatur gratificatio iusta & honesta.

Ex quibus subinfertur primo, Incidere in utroque foro in pœnâs huius Extrauag. illos; qui dant uel accipiunt, aliqua Xenia notabiliter maiora, uel plura, uel alia, quam iure scripto uel consuetudine honesta & præscripta, liceat: & consequenter si darentur alia quam esculenta & poculenta, uel hæc in maiori quantitate, quam paucis diebus consumi possit, attenta qualitate personæ, iux. prædictum §. Insuper & ei annot.

Secundo, Quod uidentur incidere in eas quo ad forum interius, dantes uel accipientes etiam iure uel consuetudine iusta permissa, qui principaliter dant uel accipiunt ea ad corrumpendum, uel tanquam pretium iustitiæ obtinendæ: Tum, quia id ubique gentium est et erat illicitum coram Deo, etiam ante hanc extrauag. cum per id effectum ematur et uendatur quod non est ueniale iux. prædicta capitula, Qui recte, et Non licet xi. q. 3. et cap. Non sane 14. q. 5. et cap. Vendentes 1. q. 3. et d. l. Vanales. Tum quia prædicta Iura non permittunt dare uel accipere illa, ob aliam causam quàm ob meram liberalitatē, ut expressit prædictus §. Insuper, et datio uel donatio ob aliam causam quam uirtutis, non datur uel accipitur ex mera liberalita
te.

te. Donatio enim ob aliam causam quam liberalitatem facta, non est donatio proprie, ut expresse ait I. C. in l. prima ff. de donat. determinans donationes ob alias causas factas, non esse proprie donationes. Non obstat quod glossa in d. §. Insuper uerbo (mera liberalitate) uisa sit aliquibus significare, quod omne quod non est exactum uel petatum, directè uel indirectè, dicitur datum ex mera liberalitate: Non enim hoc dicit, sed quod ad hoc ut aliquid censeatur merè liberaliter datum, requiritur ne sit exactum uel petatum, quod tam longe aliud est, quam est requiri aliquid à sufficere aliquid, quæ esse alia, probat gloss. sing. in c. Statutum in princ. uerb. (Canonicis) de Rescript. lib. sexto, dicens textum illum requirere quidem ut delegatus sit saltem Canonicus, non tamen sufficere, Ita glossa prædicta significans requiri ne sit exactum uel petatum, ut aliquid dicatur liberaliter datum, non significat id sufficere: Et consequenter datum uel acceptum principaliter pro iustitia obtinenda etiam sine ulla exactione, non est uerè coram Deo merè liberaliter datum.

Tertio, Quod non incurrunt eas, dantes uel accipientes ea quæ iure licet dare uel accipere ob meram liberalitatem, si dent uel accipiant ob eam principaliter, quamuis minus principalis respectus habeatur etiam ad breuiorè uel fauorabiliorem expeditionem: Tum, quia quod principaliter & non quod minus principaliter agitur, est attendendum. I. Si quis nec causam ff. de reb. cred. c. Quamuis pactum iunct. gloss. de pact. lib. sexto. Tum quia non peccat, qui mutuatur principaliter ob charitatem & amicitiam, licet minus principaliter speret gratitudinem, iux. gloss. recept. in c. Consuluit de vsur. & tradita in Manual. Confess.

feff. cap. 17. num. 209. Nec qui uadit ad horas Canonicas principaliter ut placeat Deo, uel suo muneri satisfaciat, licet minus principaliter id faciat ob distributiones quotidianas, iux. gloss. sing. in c. primo de cler. non resident. lib. 6. glos. pen. & traditur in d. Manual. cap. 23. num. 100. Tum quia generaliter omnis actus uirtutis, directus principaliter in debitum finem, est bonus, licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum, quamuis nullus actus uirtutis, directus principaliter in finē acquirendi bonum temporale, sit bonus; Per ea quę nuper late tradidimus in Comment. c. Cum Minister 23. q. quinta a num. 30. post Adrian. ibi citatum & quę addimus infra notabili 27. num. 37. ad simile propositum.

Non obstat dictio [mera] quę significat puram, iuxta gloss. memorab. uerb. [mero] in princip. Instit. de diuis. stipul. quia pura dicitur liberalitas, quę ob nullam aliam causam fit principaliter, quam ob illam, neque æquē principaliter ac ob illam, quamuis minus principaliter & secundariō fiat ob aliam uel alias, puritas enim non excludit minus principalem respectum, sicut merē & purē gratis dicitur mutuum, quod datur principaliter ob liberalitatem uel amicitiam, licet minus principaliter & secundario aliquid speretur, iuxta d. gloss. solenn. & recept. in d. c. Consuluit de usur. quę habet, illud Euāgelii: [Mutuum dantes, & nihil sperantes] uerificari in eo, qui nihil sperat principaliter, licet minus principaliter et secundariō sic: faciunt ad hoc illa multa, quę de fine principali et minus principali ad praxin quotidianam utilia, scripsimus in d. c. Cum minister 23. q. 5. a num. 30.

Quarto, Quod hæc eadem omnia quę dicta sunt de datione

datione et receptione Xeniorum, et munerum Iudicum, Iudicibus facienda, dicenda sunt etiã de datione et receptione Xeniorum uel munerum, facienda uel non facienda Authoribus gratiarum et eas impetrantibus: Et consequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Ecclesiarum, Ordinum, Monasteriorum, et aliorum apud sedem Apostolicã sibi commendatos, sua cura, studio, uigilia et labore, protegentibus: De Xeniiis et muneribus, inquam, non solum per contractum uel quasi contractum debitis, quæ nomine salarii & stipendii iustificantur, ut dictum est supra eod. notab. num. 32. sed etiam de aliis quæ ultra illa dantur uel recipiuntur: Nam si principaliter id fiat in signũ gratitudinis, amoris, & debitæ cuiusdam obseruantię, erunt licita, licet minus principaliter dentur ad mouendum & animandum ut citius & feruentius agant, aut impetrent, modo non fuerint nimia uel insolentia, quod pro uaria dantium & recipientium conditione, uariè est boni uiri arbitrio definiendum, arg. l. primæ ff. de Iur. delib. cap. de causis de off. deleg. Si uero contra principalius uel què principaliter dantur uel recipiuntur pro gratia facienda uel impetranda, quam uel ac pro gratitudine, uel fuerint boni uiri arbitrio nimia uel insolentia, erunt illicita.

S U M M A R I V M.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, solos presentes in Curia ligat, et eos salua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum. num. 34.

XXII. Nota ibi [non renunciarent] causam
 decimam ob quam incurruntur
 hæ censuræ, quam supra notab. 3. diximus, non esse de
 actis ante hac prohibitis, sed de non actis, siue omiſſis, quæ
 ante hac licebat omittere, et non facere; et consequenter
 nouum casum in quo iubetur denunciatio criminis intra
 triduum. Cui addo primo, quod soli existentes in Curia,
 sub eo includi uidetur: Tum quod sic restringit Sylueſter
 in uerbo Excommunicatio 7. cas. 43. Extrauag. 2. de Si-
 mon. quatenus iubet denunciationem excommunicatorum
 ob Simoniã, quantocyus fieri Papæ, uel cui id ille commi-
 ſerit: Tum per rationẽ eius in hæc uerba: scilicet [quod ali-
 ter irrationabilis fuisset cõstitutio, quæ uoluisset pauperes
 ab extremis terræ adire] Curiam, pro deferenda Simonia
 hæc ille, Tum quia tanto maior occurrit ratio restringen-
 di hanc Extrauagantem, quam illam, quanto maiores pœ-
 næ inferuntur in hac, quam in illa, et quanto breuius tem-
 pus præstituitur ad denunciandum in hac, quam in illa,
 quum in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in
 illa autem quantocyus fieri potest.

Secundo, Quod dubitari potest. An correctio frater-
 na debeat præcedere huiusmodi denunciationem? et uide-
 tur quod non, quia iubetur fieri intra triduum, intra quod
 rarò posset fieri cõmoda fraterna correctione præcedẽte,
 sed contrarium arbitror uerius, saltem si crimen est occul-
 tum. Tum propter illa uerba Thom. communiter recept.
 2. 2. q. 33. art. septimo. ad ultimũ scilicet [Prælati nõ est obe-
 diendũ cõtra Præceptũ Domini] Iuxta illud Actũ septi-
 mo, [Obedere oportet Deo magis &c.] et ideo quãdo Præ-
 latus præcipit ut ei dicatur quod quis sciuerit esse corri-

90 De datis & prom. pro lust. &c.
 gendum, intelligendum est præceptum sane, saluo ordine
 fraternæ correctionis, siue præceptum fiat generaliter ad
 omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si Prælatus præ-
 ciperet expressè contra hunc ordinem à Domino institu-
 tum, & ipse peccaret præcipiens, & subditus ei obediens,
 quia contra præceptum Domini, unde non est ei obediend-
 um, quia Prælatus non est Iudex iudiciorum occultorū,
 sed solus Deus, unde non habet potestatem præcipiendi
 aliquid super occultis, nisi inquantum per aliqua indicia
 manifestantur, putà per infamiam, uel aliquas suspiciones,
 in quibus potest Prælatus præcipere, sicut & Iudex secula-
 ris, uel Ecclesiasticus potest exigere Iuramentum de veri-
 tate dicenda.] Hęc ille, Quæ ad literam transcripta, sequi-
 tur Adrian. in quarto, de correct. frater §. Ostenso uers.
 tertium principale: Quibus omnes fere assentiuntur: &
 ad argumentum oppositum responderi potest, triduum
 incipere debere a fraterna correctione facta, & non secu-
 ta emendatione.

S U M M A R I U M.

*Excommunicatio noua maior, reseruata Papa. n. 35.
 Extrauag. hic innouata, olim reuocata fuit. num. 35.
 Restitutio hic iussa, non tollitur partis remissione.
 num. 35.*

*Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum
 præsumens. num. 35.*

*Præsumentem quæ lex punit, non includit bono animo
 facientem. num. 35.*

*Ordinatus bono & simplici animo ante iustam ata-
 tem,*

tem, non suspenditur. num. 35.

*Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conscientia
subeunda. num. 35.*

35 **XXIII. Not.** ibi [nullus &c.] nouum casum in quo Excommunicatio reseruata Pa
pæ, ipso iure incurritur, quem nos posuimus in d. Manual. c. 27. num. 106. referendo prædictam Extrauag. primam de sent. excom. super qua nihil aliud diximus, quàm quod, ut supra num. 1. dictum est, Palud. Angel. Syluest. Adrian. & Caiet. attestantur reuocatam fuisse per Clem. v. Cui ad di nunc oportet. Primo, eam esse innouatam per S. D. N. Gregor. XIII. Secundo, quòd in utraque est adiectio, ne absoluator priusquam malè accepta, benè restituat pauperibus, Tertio, Quòd huic est consequens, non sufficere partis, quæ dedit remissionem, uel donationem, quamuis inipotèria restituendi excusaret, sicut et ab aliis restituendis iuxta tradita a nobis in d. Man. c. 17. n. 56. Quarto, Quod hic est casus in quo turpiter datū, et turpiter acceptū debet restitui pauperibus, quod facit ad limitationē & declarationem eorum, quæ diximus in Man. cap. 17. n. 92. Quinto, Quod S. D. N. adiecit in hac Sex. actiones [de quibus infra] cōtētis in illa, ob quas perinde incurrūtur pœnæ, ac ob illas. Sexto, Quod in hac extēsiōe S. D. N. Greg. XIII. qua Extrauag. Bonif. extendit ad faciētes aliquā prædicta rū sex actionum, ponderandū est uerbū [Audentes] quod non includit faciētes quolibet modo, sed tantum temerario & præsumptuoso : Tum quod audacia ut plurimum sumitur in malā partem pro nimia confidentia: iuxta illud Cic. Nec uires eis, nec audacia, nec tela defuere:

Tum per tex. sing. in Extrauag. Cum primum Pii V. contra blasphematores &c. in §. Nullus ibi [Audeat, siue præsumat] iuncta significatione propria illius coniunctionis [siue] quæ est disiungere verba & coniungere sensum, ut diximus in Comment. cap. Statuimus 19. q. 3. num. 62. post Panor. communiter receptum in cap. Inter cæteras de rescrip. & quod consequenter hæc extensio non includit illos, qui eas agunt bono animo & simplici, absque dolo & temeritate, quia lex puniens præsumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem iuxta determinat. Cardinalis communiter recept. in Clem. prima q. 38. de priuil. qua nos sæpè usi sumus, & præsertim in relectione cap. Acceptam oppos. 8. de rest. spol. ad excusandos à pœna suspensionis ipso iure inflicta per Extrauag. Pii Secundi, præsumentibus ordinarii ordine sacro ante legitimam ætatem, eos, qui bona fide præcepto superiorum, uel suasionem aliorum, uel sua bona intentione simplici, sine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

XXIII Nota ibi [Iustitiæ uero, siue gratiæ] omnia obrenta per actiones hic punitas, esse ipso iure nulla, licet antehac multa essent ualida, ut dictum fuit supra notab. 3. num. 4. Quam pœnam etiam in foro conscientiæ seruandam probat notab. sequens.

XXV. Nota ibi [& scienter illis vtentes &c.] alium nouum casum, in quo ipso iure incurritur excommunicatio Papæ reservata, uidelicet actio utèdi impetratis per sor-des, hic puniri iussas. Ex quo inferitur, pœnam nullitatis inductam per hanc Extrauag. esse in foro cōscientiæ subeundam, quamuis in d. man. c. 23. num. 118. & latius in Com-
ment.

ment. cap. fraternitas xii. q. 2. & alibi sæpè probabiliorem putauerimus opinionem eorum, qui asserunt gloss. d. cap. Fraternitas, quæ habet, pœnam non deberi in foro conscientia, habere locum regulariter etiam in pœna ipso iure incurfa, Non inquam id obstat, quia id limitandum est, ut ibi dixi, quando constat de contraria intentione legislatoris, hic enim utentes impetratis quæ ob pœnam nullitatis ipso iure latam sunt nulla, excommunicantur excommunicatione maiore, quæ præsupponit peccatum mortale c. Nemo & c. Nullus ii. q. 3. quod non peccaret si illa pœna nullitatis ipso iure incurfa, in foro conscientia non ligaret, ut palam est.

S U M M A R I V M.

Actiones hic punitæ etiam antehac fuerunt illicitæ. num. 36.

Sollicitationem iustitia gratiaque faciendæ qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.

Mercede sua dignus mercenarius, et stipendiarius stipendio. num. 37.

Ambitiosæ allectio præstantium gratia per munera hic punitur, sed est restringenda ad munera insolita &c. num. 38.

Actio qua fingitur datum quid intercedenti, est una de hic punitis, etiam non secuta obtentione. num. 39.

[Hoc] pronomen præsentia oculis corporis uel mentis demonstrat. num. 39.

Consilium, auxilium, & fauor principaliter uelita puniuntur non secuto effectu, secus si accessorie uentur. num. 40.

Consilium, auxilium, & fauor puniuntur secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio. num. 40.

Pœna huius Extrauag. innouantis & innouata sunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conscientie, & ultima non, & quatuor reliquas non obligare in illo est probabile. num. 41.

Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat conscientiam. num. 41.

36 **XXVI. Not.** in uerb. [scelus] adiunct. uerb. [peffima] infra posito, quod actiones per hanc Extrauag. punitæ, erant scelera, & pessima peccata etiam ante hanc Extrauag. quatenus enim ait hoc scelus ante illā inoleuisse, palā præsupponit exercitium illarum ante illam scelus fuisse, & quatenus ait, illa esse pessima, quando hæc Extrauag. fiebat, præsupponit ea ante illam fuisse talia, non enim hæc antequam fieret et promulgaretur, poterat illa facere talia, cum lex non extendatur ad præterita, cap. secundo, & fin. de constit. In quod ipsum faciunt etiam sequentia uerba, quibus asseritur: [Existimationem Curie per ea offendi] & rursus [in eos qui talia agunt animaduertendum fore] quæ relata ad omnia præcedentiæ præsupponunt ea digna fuisse animaduersione, & punitione, antequam per hanc punirentur, per quæ omnia corroboratur notabile tertium, sicut & hoc per illud.

37 **XXVII. Nota ibi** [nundinentur] in actionē hic puniturum

rum et consequenter, q. quærere quæ sibi onus: vel mandatum impetrandi iustitiam vel gratiam, accepto, pacto, vel promisso sibi in id pretio, est graue peccatum, Quod tamē limitandum est; non vendicare sibi locum in pretio quod ei datur vel promittitur pro mercede, salario, vel honorario laboris, industriæ, et sollicitudinis ob id subeundorum, nā illud iustè datur et accipitur: Tum per illud Lucæ 10. [Dignus est mercenarius mercede suā] probat. in c. primo 13. q. 1. Tum per illud eiusdem Lucæ cap. tertio: [Estote contenti stipendijs vestris] relatum in cap. Militare 23. q. prima. Tum quia id non datur pro iustitia vel gratia, sed pro labore, industria, et sollicitudine remunerandis, etiam si paulò plus iusto in signum gratitudinis detur: Si verò datur multū exuperans, præsertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, et pro paruitate munuitur, cū tamen fortè maior labor debeat impendi pro parua quam pro magna, merito potest iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quàm in remunerationem laboris, industriæ, & sollicitudinis. In foro autem interiori, ipse qui dat vel recipit esto Iudex, pro quo principalius det vel recipiat, & si principalius det uel recipiat pro iustitia, vel gratia obtinenda quàm pro labore, industria, & sollicitudine, incurreret istas pœnas, & si contra principalius pro illis quàm pro hac, non incurreret, quia attendendum est, quod principaliter agitur l. si quis. nec causam ff. de reb. cred. cum multis ibi cumulatim per Iasonem et l. si non sint §. perueniamus ff. de aur. & arg. legi & per dicta supra notab. 21. num. 32. et tradita à nobis in d. man. cap. 13. num. 100. & profundius aliis in c. Cum mīnister 23. q. quinta à num. 39. ubi tamen clare cōcludimus

contra Bart. & aliquot alios, ibi citat. non omnem causam sine qua nō fieret actus, dici principalē. Ex quibus colligitur responsio danda cuidam misso vel venienti à Regno Indiæ maris Oceani [quod vocāt del Peru] dato sibi mādato vnā cum aliquot centenis ducatis, ad impetrandum quasdam gratias Apostolicas.

- 58 XXVIII. Nota ibi [donis pollicitationibusque ambiūt] actionem ob quam incurruntur istæ pœnæ, et consequenter esse graue peccatum, ambire, siue adire alliciendo donis et pollicitationibus, valentes gratia, apud illos, qui facturi sunt gratiam vel iustitiā, pro illa, medio illorum obtinēda; nec est hæc eadem quæ sexta, quam secuti Io. Mon. collegimus ex illis verbis [promittentes et acceptantes] quia illa est de promittente tertio quasi proxenetæ, apud quem lucrum promissum non est remansurū: hæc autem est de promittente vel dante tertio apud quem lucrum est remansurum, et ita longè differunt, vt palam est. hæc tamen restringenda est ad allectionem per munera illicita, & in eiusmodi rogationibus & flagitationibus inter probos insolita, per dicta supra in notab. 9. 11. & 21.

XXIX. Not. ibi (quidam &c. quæsisse affingant) actionem 12. de punitis hic, uidelicet fictionem qua mendaciter quis fingit se dedisse pretium uel munera pro opera præstanda uel præstita per ualentem gratia, apud iustitiæ uel gratiæ Authorem; Super qua sumus interrogati, An per eam incurrantur pœnæ, etiam non secuta obtentione gratiæ? & uidetur respondendū affirmatiuè, per ea quæ supra not. 9. & 10. diximus eas incurri per pactionem & promissionem uel acceptationem, etiam non secuta datione, nec iustitiæ, uel gratiæ obtentione, hæc enim actio æquè prohibetur

betur ac illæ, & sicut illas includit Extrauag. Bonif. hic innouata, ita hanc includit hæc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit: Quod autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quòd ea relata cum contentis in Extrauag. Bonifacii, & aliis duabus in duobus proximis notab. collectis, subdit ea esse pessima, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante & innouata, & quamuis alicui uideri potest, non referri ea ad contenta in innouata, quia sunt paululum remota, nemo tamen negare potest referri ad tres proximas per innouantem additas quarum una est hæc.

Secundo, quòd præmissis quæ sunt pessima, & quòd æstimationem Curia grauissimè offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendum fore, intelligendum per uerbum [Talia] ea omnia quæ prædixit, uel saltem ea, quæ proximè præcedunt arg. c. Secundo requiris de appel. & citatorum per glossas eius.

Tertio, quòd adiungit innouationem extrauagantis Bonif. viii. & eius pœnarum, extendendo eas per illa uerba [easdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorū, quæ ascripsimus] in quibus pondera uerbum [extendimus] per quod apparet uelle se, ut habeat locum etiam in aliquot aliis, quam contentis in d. Extrauag. Bonif. & non sunt aliæ, quàm proximè relata, quarum una est hæc, de qua hoc notabile, ergo etiam ea est una de actionibus in hac Extrauag. punitis: pondera etiam illa uerba [qualecunque horum facinorum] in quibus illa dictio demonstratiua [horum] aptius refertur ad tres proximas: Tum quia sunt præsentiores quia proximiores, & illud pronomen demonstratiuū respiciens præ-

sentia oculo corporis vel mentis iuxta textū, et ibi notat. per Bar. & alios in l. hoc edicto, quæ est prima ff. de nou. op. nunc. aptius respicit præsentiora: Tum quia non sunt alia præsentia, nec absentia, quæ demonstrentur, et in quæ fiat extensio, nisi prædicta tria, de quorum tertio est hoc notabile. Pondera item uerbum [quæ adscripsimus] idest adiecimus, quæ sola tria prædicta sunt, ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba [illis et aliis supradictis] posita in vers. sequenti [Audentes] per quæ clarè distinguendo illa, quæ ipsemet adiicit ab aliis contentis in Extrauag. Bonif. pœnas eius extendit ad consulentes, auxiliantes, et fauientes ea facientibus.

° XXX. Not. ibi (dantes &c. consilium, auxilium vel fauorem] tres alias actiones, quæ sunt 14. 15. 16. quas adiicit S. D. N. Circa quas dubitari potest: An per eas solas non secuto effectu consilii, auxilii vel fauoris, incurrantur pœnæ huius Extrauag? Nam pro parte affirmante facit primo id, quod dictum est supra not. 8. uidelicet: quòd prædictæ pœnæ incurruntur per pactionem, promissionem, dationem et receptionem pro obtinenda iustitia vel gratia, licet non obtineatur.

Secundo, q. c. primū de homicid. lib. 6. cum ei annotatis habet: Mandantem occidere per assassinos perindè incurrere pœnas illius c. non secuto homicidio, ac secuto illo, et l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest. perindè punit inuentum fœdus contra principem, ac bellantem contra eum, et volentem occidere senatorem eius, ac occidentem illum.

Tertio, quòd consulens alicui ut appellet à Papa ad futurum Concil. censetur excommunicatus etiam appellatione

tione minimè secuta, per extrauag. Pii Secundi, & Iulii Secundi not. 8. citat. licet non per Bullam Cœnæ S. D. N. Greg. XIII. ut diximus in Manual. c. 27. num. 58.

Pro parte uerò negante, quæ uerior uidetur, facit efficaciter id, quod latè probamus in d. man. c. 27. num. 51. citato supra notab. 8. num. 12.

Ad opposita respondetur, ea procedere, quando pœna non accessoriè, sed principaliter imponitur contra consulentem, iuuantem, uel mandantem, non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & accessoriè contra consulentem, auxiliantem, uel mandantem, Et cum hic non exprimat, An principaliter, an accessoriè puniri iubeantur consulentes, iuuantes, et fauentes, nec alterû eorum necessariò ex eo inferatur, uidetur dicendum eos accessoriè, et non principaliter prohiberi et puniri, per regulam illam, quòd in dubio mollienda est constitutio pœnalis ad pœnam minorem, cap. pœnæ de pœn. dist. prima et l. si de interpretatione et l. si præses ff. de pœn.

Aduertendum tamen, q, interdum datur consiliû, auxilium, uel fauor solum ad obtinendum gratiam uel iustitiã, et interdum ad paciscendum, uel promittendum, uel dandum, uel recipiendum &c. Et in priori casu non incurritur, nisi obtineatur, nec in posteriori, nisi pactio, promissio, datio uel receptio quæ consulitur, sequatur, non tamen oportet in hoc, quòd obtentio sequatur, quia non ponitur accessoriè ad obtentionem, sed solum ad pactionem, promissionem &c. Quòd valdè notandum est, & confirmat, declaratque posita in d. not. 8.

XXXI. Not. ibi [Quinertiam, usque ad fin.] quinque pœnas nouas, Quatuor quidem extraordinarias ipso iure

incurrendas, & quintam ordinariam, quas addit S. D. N. tribus impositis à Bonif. puta pœnæ excommunicationis ipso iure incurrendæ, & nullitatis obtentorum, & restitutionis malè acceptorū, quæ uerè non est pœna, Quinque prædictarum nouarum: Prima est priuatio à beneficio Ecclesiastico & seculari perpetuo uel temporali.

Secunda priuatio similis ab officiis, Tertia incurfio infamiæ, Quarta inhabilitas ad prædicta beneficia, & officia, Quinta, quæ ordinaria est, ut pro rei qualitate extra ordinē puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari posset. An etiā in foro Conscientiæ habeant locum, Ita q̄ absq; alio superioris uel Iudicis præcepto uel monitione teneatur quis sub pœna mortalis peccati eas pati?

Ad quod respondeo primo affirmatiuè procul dubio, quoad tres pœnas Bonif. scilicet excommunicationis, restitutionis, & nullitatis obtentorum, Quoad excommunicationem quidem, & restitutionem, secundum sententiā omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro Conscientiæ ad subeundas pœnas ipso iure incurfas, quàm eorum, qui contrarium affirmant, cō q̄ excommunicatio secum fert executionem, & restitutio nō est omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem, quia id ex mente Authoris clarè collectū est supra not. xxv. Negatiuè autem procul dubio, quoad octauam, scilicet pœnā ordinariam, quæ extra ordinem à Iudice imponenda est, secundum sententiam omnium post glos. in d. c. Fratemitas 12. q. 2. & Them. recep. 2. 2. q. 62. art. 3. dicentium neminem teneri subire pœnam in foro Conscientiæ à Iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, q̄ (licet dubitari possit) tamen probabiliter di-

ci potest aliis prædictis 4. extraordinarius pœnis non esse locum in prædicto foro, attento quòd adeò magnæ sunt, & quòd, ut supra dictum est, magis sunt additæ ad terrendum & in exemplum, quo multis grassantibus opus erat, iuxta l. Capitalium §. famosos ff. de pœn. quàm pro qualitate culpæ, & quod difficillimum est, quòd quis contra semetipsum, tam grandes pœnas exequatur, & quòd priuationes, de quibus hic, expressè extenduntur, ad beneficia & officia secularia, quoad quæ, certò puto non esse locum eis in foro Conscientiæ, & quòd (ut latius demonstro in Comment. cap. Fraternitas 12. q. 2.) frequentior (cui & ipse adhærere soleo) habet indistinctè nullas pœnas etiam ipso iure incurfas, obligare in foro Conscientiæ delinquentem, ad eas contra se exequendas, nisi Author legis expressè uel tacitè id iubeat. Quod rarissimè faciendum est propter ibi adducta, præsertim propter cap. Erit autem lex 4. dist. declaratum per Thom. secunda 2. q. 95. art. tertio quatenus habet legem debere esse possibilem moraliter seruatu, qualis uix esset lex statuens, ut quis magnas pœnas contra se exequeretur.

S U M M A R I V M.

Datio & acceptio hic punita, etiam extra Sed. Apostolicam, non licent pro spiritualibus, num. 42. nec pro inuendibilibus, num. 43. nec pro officijs malis, uel malè præstitis, uel præstandis, uel bonis, sed debitis modo mediocri, præstitis, uel præstandis. n. 46. nec pro bonis tanquam de iustitia debita, sed sic pro officijs

officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito, prastitis uel prastandis. num. 47.

Simoniacus mediator, collator, uel presentator tenetur restituere fructus malè perceptos à Simoniacò, in subsidium illius. num. 42.

Restituere tenetur dans causam damni etiam media tam, modò sit propinqua. num. 42.

Causam qualem damni dans restituere teneatur. n. 42.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno & c. Sic limitandum. num. 42.

Vendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus Simonia. num. 43.

Scientia & omnis uirtus intellectualis, est inuendibilis, quia inestimabilis. num. 43.

Doctor docens pecunia non uendit scientiam, sed laborem, & onus eam docendi? num. 43.

Virtus moralis & Theologa est simpliciter uirtus, & tam illa, quàm suus actus fortius inuendibilis, quàm intellectualis, quæ secundum quid, & cum adiectione intellectualis est uirtus. num. 43.

Iustitia & actus eius Iudicium, et consequenter sententia cur inuendibilia? num. 44.

Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipsa non sit talis. num. 44.

Iuris dicendi officium uendibile est, licet uetetur uendi. num. 44.

Iurisdic-

*Iurisdictio temporalis uendi, permutari, in feudum,
& dotem dari potest. num. 44.*

*Vendibilia esse de se multa Iuris publici, etiam qua
uendi vetantur. num. 44.*

*Intellectus, siue ratio noua l. 2. § 3. ff. de cond. ob turp.
causam. num. 45.*

*Iustitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha
cur peccet? num. 45.*

*Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria
in hoc proposito. num. 45.*

*Iurisdictio uendi potest ab Inferiori, sed non officium
iudicandi. num. 45.*

*Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data media-
tori, cur surreptitia, nisi § c. num. 45.*

*Taciturnitas non omnis ueri, quod retraheret à con-
cedendo, nocet. num. 45.*

*Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito.
num. 46. & melius. num. 48.*

Beneficium nemo tenetur de suo prestare gratis. n. 47.

*Medicus non tenetur curare diuitem gratis; etiam si
aliter nolit curari. num. 47.*

*Intellectus huius Extrauag. § l. 2. 3. § 4. de cond. ob
turp. caus. quoad data pro officio indebito. nu. 47.*

Et quoad aliud. num. 49.

*Familiares & officarij pro quo modo faciendi officia
debitè aliquid capiunt. num. 48,*

104 De datis & prom. pro iust. &c.

Peccant qui non pro officio debito mercedem accipientes. num. 48.

Beneficus est etiam qui confert quæ sibi retinere nequit, & qui debita soluit. num. 49.

Donatio non desinit esse merè liberalis, eo quod fiat ob causam minus principaliter. num. 49.

Peccata sunt quedam per accidens ob speciem mali, quæ de se licent. num. 49.

Dare licet ministris Iudiciū ab aditu faciliorem &c. num. 50.

Datum Thesaurarijs & debentibus soluere quod iustum. num. 50.

Lucrari datum a militibus uel alijs Principum uel aliorum creditoribus, pro intercessione recuperandi stipendia, uel alia debita, ut plurimū turpe. n. 51.

Franciscus ab Erasmo laudatus. num. 51.

42 **XXXII. Not.** hic locus admonet præstare id, quod cōposito iam Commētario, cū imprimeretur tertiū notabile in eo nu. 6. promissimus, nempe decidere: An, et quantū peccēt, qui alibi quā apud sedem Apostolicā, Regibus, Principibus, Magnatibus, et aliis primæ notæ, vel inferioris, uiris uel foeminis, assistentes, aut inseruiētes gratè à secretis, vel aliis ministeriis magnis vel paruis, et alii amicitia, et gratia apud eos multū valentes, accipiunt munera interdū conuenta et promissa, interdum absque conuentione, ante vel post Iustitiam vel gratiam obtentam? et An obtentio valeat? et aliquam cenfuram et obligationem restituendi incurrant? et An
idem

idem sic dicendum de dantibus vel promittentibus eis?
 Ad quam prætermisissis gratia breuitatis decem fundamētis,
 quæ pro parte negante, et duodecim, quæ pro affirmante
 formaueram: Respondeo primo, Quod grauiter peccant,
 qui id ita faciunt circa spiritualia, vt committatur Simo-
 nia, etiam si sint Principes, et Monarchæ, Ecclesiastici, vel
 seculares, et etiam incurrunt censuras, et actus est nullus,
 si Simonia fuerit realis in ordine, vel beneficio: iuxta Ex-
 trauag. 2. de Simon. et tradita in Manual. Confess. cap. 23.
 num. 100. excepto Papa, per dicta supra notab. 9. n. 4. et
 prius in Manual. Confess. cap. 23. num. 106. Restituere
 autem tenentur ea, quæ sibi retinenda acceperunt cap. De
 hoc de Simon. non autem illa, quæ pro aliis acceperunt, et
 eis tradiderunt, quia ad illa restituenda ipsi tenebuntur
 iuxta ibidem notata, An autem teneantur restituere fructus,
 quos virtute talis collationis simoniacæ, et nullæ, perce-
 perit beneficiarius, in subsidium illius nolētis vel non po-
 tentis restituere? quæstionis grauis fuit, incidētis in summo
 poenitentiarie Prætorio, de patre, qui per simoniam quæ-
 siuit filio beneficium, An teneretur restituere fructus per-
 ceptos ab eo? quæ tamen non fuit decisa, quia ex alio ca-
 pite res proposita fuit expedita. Nam pro parte negante
 facit primo, quod prædicta Extrauag. quatenus agens de
 mediatore et beneficiario, et tantum statuens hunc teneri
 ad restitutionem fructuum, videtur de illo significare cō-
 trarium arg. cap. Nonne de præsump. et l. Cum Prætor
 de Iudic.

Secundo, Quod non fuit causa immediata damni, de
 qua tantum videri potest intelligendum cap. fin. de iniur.
 Tertio, Quod alioqui oporteret dicere omnes mediatore

res simoniæ realis in beneficiis, et collatores, præsentatores, et electores simoniacos, teneri ad restitutionem fructuum malè à simoniacis perceptorum: Oporteret item dicere eos qui conferunt, vel conferri procurant excommunicatis, suspensis, illegitimis, irregularibus, et aliis inhabilibus, teneri ad restituendos fructus ab eis percipiendos, quæ insolita videntur et absurda, et ita non dicenda l. Nam quod absurdum ff. de oper. liber. et cap. Dudum de præben. lib. sexto, Quarto, Quod dans causam remotam mortis non est irregularis iuxta glos. sing. et recept. in cap. De cetero de homicid.

Pro parte affirmante facit primo, Quod omnis qui dat damnū, tenetur restituere illud secundū omnes: Et quod, qui causam damni dat, videtur dare illud cap. fin de iniur.

Secundo, Quod non inuat aduersam partem, dicere illud c. esse intelligendum de dante causam, ex qua immediatè sequatur damnum; et quod mediator simoniæ, non videtur dare causam, ex qua immediatè sequitur dānum male capiendi fructus: Tum quia d. c. fin. non distinguit inter causam mediatam, et immediatam nec Thom. 2. 2. q. 62. art. septimo, Imò significat sufficere, vt sit causa sine qua non: Tum quod l. Qui occidit ff. ad l. Aquil. habet, eū qui occidit seruum pignori datum, teneri ad restituendum vsq; ad valorem serui, quod debetur creditori, si debitor non est soluendo, & tamen non uidetur occisor fuisse causa immediata illius damni, sed ualde mediata, & quod qui furatur sartori acum, uel alii operario Instrumentum, sine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuisset, tenetur ad restituendum, ut concludimus in Manual. cap. 17. num. 3.

Tertio,

Tertio, Quod qui consulit, iubet, uel opitulatur alicui ad faciendum Instrumentum testamenti, uel debiti falsum: Qui suo testimonio defendit illud, & qui testatur quempiam esse capacem hæreditatis, legati uel muneris, cuius non est capax, tenetur restituere hæreditatem legatum, debitum malè exactum, munus, uel officium alteri ademptum: Attamen non consequitur hæreditatis ablatio, nec debiti exactio, nec muneris, uel officii collatio immediate ex prædicto consilio, iussu uel opitulatione: Nam prius oportet interuenire testamenti apertionem, signorum recognitionem, hæreditatis aditionem, legati acceptionem, debiti petitionem, incapacis ad munus electionem, uel optationem, & id genus alia, & mediatoris simoniaci actio, tam dirigitur in malam acceptionem fructuum beneficiarii simoniaci, quàm actiones prædictorū falsariorum, in fructus per illa falsa querendos.

Quarto, Quod non obstant pro parte negante adducta. Ad primum enim respondetur, Quod ut ait Dom. recept. in c. Qualis 25. dist. illa regula: Qui de uno dicit, de alio negare uidetur, intelligenda est de alio dissimili, non de simili, pro quo facit l. Non possunt ff. de leg. & c. Si tibi absenti iunct. glos. quæ addit idem, si præsentis de præb. lib. sexto, Et tam qui dat pecuniam pro beneficio, quàm beneficiarius, ambo sunt simoniaci, & in hoc sibi similes.

Ad secundum autem colligitur responsio ex ultimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium uero, Quod, ut Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non soluit argumentum, & quod non minus ardebit, qui cum multis ardebit, ut ait Aug.

in cap. Multi 3. q. 1.

Ad quartum nego prædictum mediatorem non dare causam propinquam, tam enim propinquam dat, quam qui furatur acum sartori, & qui inuolat enssem occisori, credens, uel credere debens eum occisurum, & mutuans schalā alicui, quem credit, uel credere debet a seensurum per eas in domum causa furandi. Sit itaque conclusio, licet terribilis omnibus, de quibus quaestio est proposita, quique simoniacō modo dant uel accipiūt circa beneficia spiritualia, quorum numerus (proh dolor) magnus est: Arbitror autem, quod licet accepta immediate propter simoniam, debeant restitui Ecclesiae, cui facta est iniuria per d. c. De hoc; fructus tamen simoniacē percepti, possunt restitui etiam pauperibus, uel successoribus Canonicis in beneficio: Illi quoque etiam sibi ab eis remissionem, uel condonationem eorum in opera pia querere, iuxta ea, quae ad simile propositum scripsimus in Comment. c. Non liceat 12. q. 2. §. 12. num. 4. Possunt item excusari procurando ut ipsi beneficiarii restituant illos pauperibus, uel se modo licito cum Camera Sedis Apostolica componant, quoniam illi tanquam facientes principaliter tenentur ad illam restitutionem, quam illi consentientes, qui tenentur tantum in eorum subsidium, iuxta dicta in d. Manual. cap. 17. à n. 17.

- 43 II. Principaliter dico, Quod idem uidetur dicendum de datis & acceptis pro his quae suapte natura, idest: Iure Naturali uel Diuino sunt inuendibilia, præterquam quod in his non committitur Simonia, & in spiritualibus sic: Sinne autem ulla talia? quaestio est, Nam pro parte negante facit, Quod omnia temporalia uidentur competere, ac regi Iure humano, c. Quo iure 8. dist. & l. Bene à

Zenone C. de quadrienn. præscrip. cui non subest princeps
 l. Princeps ff. de leg. imo quod in hiis placet Principi, legis
 habet vigorem §. Sed & quod Principi Instit. de iur. nat.
 gent. & ciu. desumpto ex l. 1. ff. de Constit. Princip. Vnde
 & Romani Pontt. appellantur Canones animati in c. Ipsi
 sunt Canones 9. q. 3. iuxta mentem glos. quæ pro ei con-
 cordanti citat fin. Auth. de Consul. eo quod habet Impe-
 ratorem esse legem animatam, & quod Thomas ad Du-
 ciff. Brab. ait: Officia Iudicum, quibus datur temporalis
 potestas, iustè uendi posse, modò uendantur idoneis, &
 pretio, quod sine grauamine populi recuperari possit, &
 consequenter Iurisdictio ipsa, quæ cū tali officio traditur.

Sed pars affirmans tenenda est, primò quidem: Quòd
 sapientia, scientia, & prudentia, & omnis alia uirtus intel-
 lectualis & naturalis, modo naturali, quæ sita, non est res
 spiritualis, in qua committitur Simonia, ut diximus in Ma-
 nual. Confess. c. 23. num. 100. uers. Ex qua (contra men-
 tem glos. c. Non licet 11. q. 3. & Host. & Card. in c. Quia
 nonnulli de Magistr. sentientes committere simoniam, il-
 los, qui docent aliquam scientiam pecunia) attamen est in-
 uendibilis, quia inestimabilis: Tum, quia est altioris ordi-
 nis bonorum, quam sint pecuniaria, imo & honoraria,
 quia sunt bona animæ, quæ omnibus corporeis, & fortunæ
 bonis præstat c. Si habes sub finem 24. q. 3. & c. Ille 22. q. 5.
 cuiusque bona fortunas præcellunt arg. c. Deteriores 6. q.
 1. Tum per illud sap. 7. [Omne aurum comparatione sa-
 piëntiæ, est arena exigua,] Tum, per illud l. primæ ff. de uar.
 & extraor. cognit. [Res sanctissima est ciuilis sapiëntia, quæ
 pretio nummario non sit æstimanda] Tum, quod non ob-
 stat, Quod doctor potest accipere salarium ad docendum

schola-

scholasticos, ex publico ærario, vel contributione, seu collecta scholasticorum, ut pulchrè determinat Panor. cōtra scrupulos Host. & Anton. in d. c. Quia nonnulli, & ante illum glos. ibidem, & ante illam, glos. Ioh. in cap. De quibusdam 37. distin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius, quia, ut ipse respondet, Doctor non uendit scientiam, quæ est inæstimabilis, sed locat laborem & operas suas ad eam docendam. Pro qua locatione, & obligatione faciendi, etiam spiritualia, & ad morandum alicubi, ut illa faciat, potest recipi, & promitti pecunia, licet non pro ipsis spiritualibus faciendis: iuxta doctr. sing. Innoc. in c. Quoniam in 2. sub fin. Ne Præl. vic. suas.

II. Quod etiã omnis uirtus moralis, & à fortiori Theologa, & omnis actus eius est inuendibilis, quia inæstimabilis: Tum, quòd sapientia, scientia, & omnis alia uirtus intellectualis est inæstimabilis, ut iam dictum est, ergo à fortiori erit talis uirtus moralis, cùm hæc simpliciter sit uirtus, illa verò secundum quid, cum adiectione (intellectualis) ut docet Thom. 1. 2. q. 58. artic. 1. Tum, quia hæc est ratio radicalis, & noua, cur sententiæ vanales sint nullæ l. Vanales C. quando prou. non est nec. translat. in §. vanales 2. q. 6. Tum, quia hæc etiam est ratio, Quòd nullum bonum pecuniarium possit esse finis aptus ullius actus quantulecunque virtutis, ut post Adrian. Quod lib. 11. tradimus in cap. Cum minister 23. q. 5. num. 30. & in Manual. præl. 7. n. 22. Ratio enim est, Quòd omne bonum pecuniarium est quoddam æstimabile, & minus virtute & actu virtutis inæstimabilibus, & finis quatenus talis, debet esse maior medio, quatenus tale: & ita non potest esse aptus finis eorum.

Quæ consequitur, Quòd etiam iustitia & Iudiciũ, de quibus in proposito agitur sunt inæstimabilia, et inuendibilia: Tum, q̃ istæ duæ Extrauag. hoc significant: Tum, q̃ Iustitia est uirtus ex Arist. 5. Ethic. et Thom. 2. 2. q. 58. art. 3. et Iudicium actus eius ex eod. Thom. ibidem q. 60. art. primo, et ut prædictum est omnis uirtus, et omnis actus eius est inæstimabilis, et inuendibilis. Nec obstat his quòd tributa soluuntur Regi, ut prudenter gubernet, qui est actus prudentiæ, et constat prudentiam esse uirtutem ex Thom. 2. 2. q. 47. artic. 4. et prudenter gubernare actum eius ex eod. Thom. ibid. art. 10. et 12. et quòd pensio penditur Iudici, ut iustè iudicet: Et constat Iustitiam esse uirtutem et iustè iudicare actum eius ut prædictum est.

Nec quòd Cantori datur salarium, ut religiosè canat, Et constat Religionem esse uirtutem ex Thom. q. 81. art. secundo, et cantum diuinum actum eius ex eod. q. 91. art. 1. Nec quòd stipendiũ soluit militi vt fortiter pugnet, et pro pugnet, cũ tñ cõstet fortitudinẽ esse uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 123. art. primo, et fortiter pugnare actũ eius secundũ eund. ibid. art. quinto. Nec quòd præstituit̃ reditus monialibus, vt honestè et castè uiuāt, cum tñ cõstet temperantiam esse uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 141. art. primo, et honestatem pertinere ad illam ex eod. q. 145 art. 4. et castè uiuere esse actum castitatis temperantiæ attributæ ex eod. q. 151. Nec quòd aliis, aliis uirtutibus et operibus earum incumbentibus præmia præstituuntur. Non inquam hæc obstant, quoniam non dantur in pretiũ uel in finem principalem prædictarum uirtutũ, et artiũ earum, sed in calcar, siue incitamentum et sustentationem laboris, quem incumbentes eis sustinent, et in recõpensam obligationis,

qua

qua se ad eum ferendum astringunt, ut paulo ante diximus, Quod Doctoribus non dantur stipendia in pretium doctrinæ, quam docent, sed laboris quem in docendo suscipiunt, & in recompensam obligationis, qua se ad illud faciendum astringunt, quod & dari, & accipi posse etiam pro obligatione, qua se quis astringit ad faciendum spiritualia, licet non pro ipsis spiritualibus, uel actibus, quibus illa fiunt, ibidem dictum fuit, ex Innoc. in c. Quoniam 2. Ne Prælat. vic. suas.

Non obstat secundo, prædictum responsum Thomæ ad Ducis. Brab. quod licebat ei duobus seruatis uendere officiū publicæ potestatis quia aliud, est uendere, uel emere officium dicendi Ius, quod ipse ait: et aliud, uendere uel emere Iustitiam, quæ uirtus est, uel actum eius, qui est Iudicium, quo Ius dicitur, quæ sunt inuendibilia, quod nos dicimus.

Non obstat tertio, Quod Fabian. de Monte in tractatu de empt. et uend. q. 2. uers. Sexto quæritur, secutus Baldū in tit. de Pac. iuram. firm. in usib. feud. cap. 1. determinat Iurisdictionem uendi non posse, nec consuetudinem eam uendendi ualere: eo quod diffinitur esse: Potestas de publico introducta cum necessitate Iuris dicendi et æquitatis statuendæ a glos. ab omnibus recepta l. primæ ff. de Iurisd. omn. Iudic. Tum, quia cōtradicit omnisicio Thomæ ab omnibus recept. in præfato resp. ad Duciss. Brab. Qui asserēdo officium cū potestaté temporali Ius dicendi esse uendibile, consequenter significat Iurisdictionem ipsam uendi posse. Nec potest excusari Fabian. intelligendo eius dictum tantum de Iurisdictione spirituali, quam certum est nec uendi, nec locari posse, eo quod id esset Simoniacum

cum cap. primo et c. Quoniā 2. Ne Prælat. uit. suas: quoniam palam est cum loqui de seculari quæ est temporalis, et pecunia æstimabilis, ut Thom. supra significauit: Tum, quia consuetudo, quæ optima est legum interpret cap. Cū dilectus de consuetud. ubique gentiū recepit, Iurisdictionem temporale, et vendi, et permutari, et locari, et in præmiū rerum bene gestarum, et dotem, et feudum dari posse: Tum, quod nulli legi naturali vel diuinæ est contrariū, imò consonum legi ex hoc Iure ff. de iust. et iur. c. Ius gentium prima dist. quatenus cum suis glos. significant Regnum, et consequenter Iurisdictionem esse posse in dominio alicuius, et ita, vt diximus, ea posse locari, permutari, donari, et in hæredes et legatarios trāsmitti, et cōsequenter vendi, argumento l. primæ ff. de contrah. empt.

Tum, quia (non vt ille insinuat) omnia publici Iuris sunt ex se inuendibilia, sed sola supernaturaliter data, vel potestate supernaturali constituta, et sacrata, vel suapte natura inæstimabilia, licet naturaliter quæsitā, quorū de numero non sunt dominia rerum, nec personarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, et regnorum, quæ Iure gentiū, donatione, successione, permutatione, et aliis contractibus quæri et perdi possunt, vt prædictū est, imò nec bona immobilia Ecclesiarum, licet iure humano vendi verentur c. Nulli de reb. Eccl. non alien.

Non obstat Quarto, quod per Auth. Vt Iud. sine quoque suffrag. grauissimè multis rationibus veratur, ne quod munus iudicādi pro pretio detur. Quia et ante illam cautum fuit l. Sancimus C. Ad l. Iul. repetund. relata in cap. Sancimus 1. q. 7. in hæc uerba: [Prouincias recturi non debent assumi ambitione sed testimonio probatæ uitæ et iu-

rati inter gesta depromant se pro administrationibus fortiendis, neque dedisse quippiam, neque daturus unquā postmodum fore, siue per se, siue per interpositam personam in fraudem legis, sacramentique, aut donationis, uenditionis ue titulo aut uelamento cuiusque contractus, et ob hoc (exemptis salariis) nihil penitus tam in administratione positos, quam post depositum officiū, pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos) Non inquam hoc obstat.

Tum, quia non loquitur de Iurisdictione, neque illius venditione, sed de munere et officio Iudicandi: Tum, quia non probant munus, et officium iudicandi esse inæstimabile, et inuendibile de se Iure naturali, vel diuino, sed tantum non expedire ut uendantur, et ideo iure illo humano iussum, ut gratis detur: Tum, quia nō probant talia munera, et officia non posse uendi à Principe, qui tali iuri humano non subesset: iuxta l. Princeps ff. de leg. Tum, quia Duciss. Brab. (siue quod iura imperii et regalia sui Ducatus haberet, siue quod ille Ducatus tempore Thomæ non suberat plus legibus Romanis quam reliqua Gallia) licet potuit vendere talia munera, duobus seruatis, ut ipse Thom. respondit: Quod passim apertè à Regibus Galliarum, seruatis duobus, quæ ipse requirit, fieri olim uidimus. In Hispania, licet non vaneant pretio aperto, frequenter tamen uidimus dari in dotem, et in compensam obsequiorum propriorum, vel Patrum magno pretio valentium: Tum quia etiam, ut dictum est, prohibitum est, ne bona immobilia Ecclesiarū vendantur, non tamen ob id dicuntur de se inuendibilia, quia sunt æstimabilia, ut sunt et ipsa iudicandi officia et munera.

45 Ex quibus inferitur primo, Noua ratio l. secundæ, & tertiæ ff. de cond. ob turp. caus. quatenus habent: offendere legem, qui dat, uel accipit aliquid, ut rectè iudicet: Ratio enim cōmunis, & antiqua est: Quod qui dat, uidetur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, uidetur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum utrunque est turpe: Ratio autem noua ex prædictis collecta, est, Quod res inuendibilis & inæstimabilis uenditur aut emitur, aut bonū pecuniarium, & æstimabile, pro actu Iustitiæ uirtutis, qui est inæstimabilis, datur uel accipitur.

II. Inferitur, Non solum peccare Iudices Ecclesiasticos, sed etiam seculares, non solum Pedaneos, & mediocres, sed etiam supremos & Monarchas, qui etiā circa prophana emunt uel uendunt, uel uolunt emere, uel uendere Iustitiam (assumendo eam pro uirtute, uel actu eius, qui est Iudicium, quo ius redditur, ut in hac Extrauag. & in l. Iustitia ff. de iust. & iur. accipi diximus sup. not. 16.) aut dare uel accipere aliquid pecuniarium, in pretium uel finem principalem eius: Offendunt enim legem naturalem et diuinam, qua vetitum est inuendibilia, et inæstimabilia vendi, aut (quod in effectu idem est) pro illis in pretiū uel finem principalem aliquid pecunia æstimabile dari uel accipi: Et constat omnes eos legi naturali, et diuinæ subiici. Non liceat 10 dist. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. 1. de probat.

Tertio Inferitur, munera Iudicandi non posse iustè uendi uel pro pretio dari à recognoscentibus superiorem, in terris, in quibus prædicta Anth. Vt Iudices &c. et prædicta lex Sancimns uigent, esto Domini directi et utiles pagorum, et oppidorum, illa cum suis Iurisdictionibus libere uendere possint.

Quarto, (quæ nouissima conclusio est) Impetraciones, & prouisiones munerum iudicandi, quas Reges & Principes faciunt, ignorantes esse malè datam uel promissam pecuniam mediatoribus, ut ea eis obtineret, esse surreptitias, & nullas, quia tacetur quiddam verum, quod expressum retraheret Principem à tam facile concedendo: Nec obstat resolutio inserta Man. Confess. c. 22. num. 86. post Rot. decis. 32. de rescrip. in nou. & alios quos citat, & sequitur Felyn. in cap. Postulasti de rescript. Quod licet omnis expressio falsi, quod expressum redderet Principem difficiliorem ad faciendam gratiam, eam annullet, non tamen omnis taciturnitas veri, quod expressum redderet difficiliorem ad concedendum, idem facit, sed tantum illius, quod Iura iubent exprimi: Non inquam id obstat, quia prædicta Iura prohibendo, ne quisquam pretio ad illa munera assumatur; expressè uel tacitè significant in impetratione illorum, id non esse tacendum, sicut l. 3. C. de episc. aud. statuens, ne crimen pluries quàm semel remittatur, tacitè uidetur exprimere, ut in impetratione remissionis secundæ, prima exprimatur, quæ est uera, & à nemine hætenus, quod sciam, reddita ratio illius dicti Guilielmi recept. à Bald. & aliis ibi, & alibi communiter, scilicet: Quod remissio secunda pœnæ homicidii nō ualet, non facta mentione de remissione alterius præhabita: Nā ratio, quæ à Bald. & ab aliis redditur, quod Princeps difficilius concessisset secundā expressa prima, nihil ualet, per resolutionem supra dictam, quam latè probat Felyn. ubi supra, eo præsertim, quod collatio facta à Principe multis criminibus irretito ualet, si illa crimina non inducant irregularitatem, uel inhabilitatem ipso iure ad beneficia,

ficia, & tamen certum est Principem difficiliorē eam facturum fuisse, si id sciisset. Quæ illatio non solum uidetur procedere in terris, in quibus prædicta iura seruantur, sed etiam in quibus Principes, & Reges eiusmodi officia uendunt, seu in compensam aliorum obsequiorum, & obligationum conferunt: Nam licet in illis licite vendantur à Principe pretio sibi noto, nō tamen licite uenduntur alio maiori sibi ignoto, Quia etiam ipsi nequeunt iuste vendere, nisi seruatis duobus à Thoma requisitis, quorum Alterum est, ut pretium pro eis datum sine grauamine populi recuperari possit: et ita iniuste uenderetur pretio maiori sibi ignoto, quod difficilior, quam ipsi putant, recuperari posset sine populi grauamine: & proinde grandia peccata peccare, qui pro intercessione ad huiusmodi officia impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra legem inanimatam, et animatam capiunt, meritoque teneri ad restitutionem, licet censuras non incurrant.

- 46 III. Principaliter dico, Quod non possunt etiam accipere circa secularia, et de se uendibilia, pro officiis malis, uel male præstitis, uel præstandis, ad corrumperendum uel decipiendum Iudicem, uel gratiæ Authorem: Iudicem quidem, quod ferat sententiam iniquā uel nullam, uel abnuat, aut differat ferre æquam: Gratiæ uero authorem, quod faciat eam, quæ suam potestatem excedit, uel quæ Reipub. uel privato præiudicet, uel quæ sit scandalosa, uel uetita iure naturali, uel diuino, uel humano, cui non potest ipse derogare, uel non subest causa id faciendi, Quia nemo ex iniquitate sua debet reportare commodum l. Itaque fullo ff. de furt. c. Sedes Apostolica de rescrip. neque ob turpem causam quærere l. prima, et per tot. tit. ff. et

C. ob turp. caus, Non autem possunt accipere aliqua pro officiis, quæ non præstiterunt, & mentiuntur se præstitisse, quod hæc Extrauag. in uerbo [affingunt] grauitè significauit, ut supra not. 29. diximus. Idem facit illa parocimia [fumos uendere] quæ pro re apparenti, & non existenti, aliquid accipientes damnat, ut etiam Budæus lib. tertio de Ase annotauit, & probatur l. prima. ff. de condic. sine caus. Nec etiam possunt aliqua accipere pro officiis etiam iustis præstandis, quæ tamen non intendunt præstare: Et si acceperunt iustè pro iustis præstandis, quæ intendunt præstare, & postea non præstant, tenentur accepta restituere, quia in priori casu, accipitur sine uera causa, & cum fallacia, ac mendacio pernicioso, & ita sine iusta, uel cum turpi causa. Posteriori uerò, quamuis acciperetur ob iustam causam, ea tamen non præstita, redit ad non causam, ut habet d. l. prima ff. de cond. sine caus. Non etiam possunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, uel faciendis eo modo & tempore, quibus ad id tenentur, quia, ut prædictum est, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere, accipit.

III. Principaliter dico, quod circa secularia pecunia æstimabilia, & ideo uendibilia, & locabilia, possunt prædicti in quæstione contenti, accipere, quantum illa uerè ualent, (non solum tanquam donatum merè liberaliter, & tanquam debitum obligatione antidotali, siue in gratiarum actionem, sed & tanquam debitum lege propriæ iustitiæ) pro officiis, obsequiis, uel operis iustis præstitis, uel præstandis, quæ non tenentur præstare, uel præstitis, aut præstandis modo longè utiliori, eo quo tenentur præstare, & pro interesse maximè dampni emergentis: Nam quibuslibet

bet magnis, et paruis debetur etiam lege iustitiæ merces, præmium, honorarium, lege, consuetudine, cõuentione iusta statuta, vel boni viri arbitrio statuenda, pro labore, industria, et studio, quæ suscipiunt in procuranda alteri iustitia uel gratia, nisi alias ad id gratis faciendum teneantur: Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de suo c. Precariæ 10. q. 2. per quod glos. mem. 83. dist. in summa dicit: Non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem, ideoque petere posse mercedem, etiam si infirmus noluiſſet curari, ergo nec gratis impendere laborem, nec industriam, nec operam suam, adeundo Regem, uel alium Magnatem, uel herum, uel amicum pro alio, intercedendo pro illo: Tum, quia potest quis accipere mercedem pro assistentia, quam alteri facit, et pro fideiussione, et pro usu gratiæ, qua ualet apud alium, et opera sua, ut habet expressè l. Hoc iure §. primo ff. de donat. et etiam pro defensione l. Metum §. Licet ff. quod met. caus. Quæ cõmunis sententia est, ut tradit Dec. in l. Culpa caret ff. de reg. iur. ergo potest quis petere mercedem laboris et industriæ, intercedendo apud alium Summatem, mediocrem, uel infimum adhibere: Tum, quia potest quis pro suo interesse præsertim damni uitandi accipere recompensam, l. 3. ff. de eo quod cert. loc. l. Vinum ff. de reb. cred. l. vnica C. de senten. quæ pro eo quod interest, etiam in mutuo, glos. in c. Conquestus de vsur. At multi prædictorum intercedentes pro alijs apud Reges, Principes, et alios, perdunt obligationes antidorales, et suas spes, siue expectata ab eis beneficia ob cognationes, amicitias, et obsequia præstira, eo quod in compensationem eorum concedunt eis sic illa, ut satisfaciant illis obligationibus: Ergo rectè possunt accipere.

perce iustam recompensam ab eis, quibus cum hoc damno gratiam vel iustitiam impetrauerunt: Tum denique, quod lege naturali, diuina et humana, dignus est mercenarius mercede sua Luc. 10. et 1. ad Corinth. 9. & c. 1. 13. q. 1. vnde & Aduocatus, et Procurator, Negociorum gestor, exercitor, Institor, Professor literarum, Medicus, Assessor, Tutor, Curator, et id genus alii, possunt petere sua honoraria, salaria, et iustas remunerationes iuxta l. primam §. primo et per tot. ff. de var. et extraord. cog. et not. in l. Salarium, et l. Qui mutuam. §. salarium ff. mandat. et latius per Spec. in tit. de salar. et titulo de magistr. (vbi ponit formas petēdi) At ij de quibus quæstio proposita est, dici possunt Aduocati, Procuratores, Negociorum gestores, vel Opitulatores eorum, quibus procurant quærere iustitiam vel gratiam, ergo iustè possunt recipere, Tandem quod Thom. tam vsu, quàm Theoria recept. vbi supra ad Duciss. Brab. rñdit ei licere accipere pecuniã pro officiis publicæ potestatis, duobus seruatis, nempe vt emens sit habilis, et pretium tale, quod sine grauamine subditorum possit recuperari. Per quæ omnia idem esse dicendum quoad officia præstita circa spiritualia diximus in Manual. Confess. cap. 23. n. 106. videlicet: Non incurrere Simoniam illum mediatorem, qui etiam circa spiritualia accipit iustū aliquid pecuniarium pro labore, cura, et studio quæ impendit pro alio, in honeste adeundo, rogando, et alias curando, aut aliquod interesse lucri emergentis uel damni cessantis subeundo, quò aliquod beneficium Ecclesiasticum alteri conferatur, neque qui iustum pro tali labore ante uel post eū susceptum, soluit.

Dixi supra in hoc dicto 4. (Quantum illa uere ualent)
quia

quia non possunt plus accipere tanquam debitum de iustitia, et ita non tantum quod notabiliter excederet ualorē laboris, industrię, studiij, curę, et interesse subitorū uel subcundorū, Tum, quia hoc dictū fundatur in lege Iustitię cōmutatiuę et in omnibus contractibus, siue nominatis, siue innominatis, qui ea nituntur, seruanda est æqualitas dati et recepti iux. illud Ad Thessal. 4. [Ne quis supergrediatur fratrem suum uel circumueniat] Quę regula est perspicacissimi Scoti in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. quam ad utile propositū in materia Cambiorum retulimus in Manual. Confess. c. 17. n. 283. C. quamque late significat Thom. 2. 2. q. 61. art. 2. quę etiam colligitur etiam ex Aristotele 5. Ethicorum.

Dixi etiā in prædicto dicto [quę nō tenentur præstare] quia nemo potest honeste accipere quicquam tanquā debitum de iustitia, pro eo quod tenetur gratis facere. iux. l. 2. 3. et 4. §. ult. ff. de condict. ob turp. caus.

Addidi tamen [gratis] quia qui tenetur facere aliquid sed non gratis, iuste potest accipere quod meretur: arg. l. Metum §. licet ff. Quod met. caus. et eorum quę adduxit Decius in Reg. Culpa caret ff. de reg. iur.

Addidi item [eodem modo quo tenetur præstitis uel præstandis] quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo, & facit illud longe meliori et utiliori quā teneatur, posset percipere tantum quantū modus ille meretur, verbi gratia: Tenet quis ex officio, mediocri affectu & prōptitudine ad deferendā aliquā petitionē scriptā uel uerbale ad Principē, uel Iudicē, uel quemuis alium non tamen tenetur maximo affectu et prōptitudine id facere, nec instare pro expeditione, nec rogare ut sic uel sic expediat, uel respondeat, neque ut petita concedat, præsertim cumulate et ce-

piose: Et facit eo modo ampliori, certe pro illo ampliori officio aliquid meretur, quam si mediocri tantum modo, quem officium suum requirit faceret, non mereretur: quia quod Iuris est de toto quoad totum est de parte quoad partem l. Quæ de tota ff. de rei uend. & modus faciendi, est circumstantia, seu pars actus, & ita, ut potest capi pro actu non debito, potest capi pro modo non debito, actus debiti, Summopere tamen caueant, ne insitus amor habendi, persuadeat ei, se plura, & utiliori modo præstare, quam præstant, cum aliqui nec tot, nec tam bene, quàm debent, id faciant.

Addo idem esse dicendum de dante quod dictum est de accipiente, scilicet: Quod licet dare alteri quod licet ei de iustitia accipere, eisdem rationibus.

Non obstat huic dicto hæc Extrauag. quia illa intelligenda est de dante et accipiente nullo iure debita, pro ipsa iustitia uel gratia, debitis fieri, et factis uel faciendis eo modo quo debentur: hoc autem dictum de dante et accipiente debita de iustitia, et non pro ipsa iustitia, sed pro labore, industria, et studio uel interesse, quæ de iustitia non debent subiri, saltem gratis et eo modo quo subeuntur.

Non obstant etiam l. 2. 3. et 4. §. fin. ff. de condi& ob turp. caus. Quia illæ intelligendæ sunt de accipiente pro eo quod tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dante malo animo ad corrumpendum iustitiæ uel gratiæ authorem, quo animo præsumitur dare qui dat pro eis faciendis: per prædictam l. 3. quæ præsumptio cessat in foro conscientiæ per dicta supra notab. 9. num. 14.

48 Ex hoc dicto 4. & in eius probatione & declaratione dictis infertur primo. Quod qui mediatores & opitulatores lege, uel consuetudine, partium impensis sunt sustentandi, ut hodie frequentius Aduocati, Procuratores, & Notarii, possunt stipendia taxata uel boni uiri arbitrio taxanda petere, & accipere: Quia licet ad suam operam impendendam teneantur, non tamen tenentur eam impendere gratis, Imo & ultra stipendia sibi praeistuta, quae mediocri modo fungentes officio suo merentur, possent aliquid amplius accipere si longe meliori & utiliori modo id facerent, puta eundo aliquo, monendo aliqua, instanti, rogando, & diligentius, & breuiori tempore quam ex officio tenentur, expediendo.

II. Infertur, Cubicularios, Secretarios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio suo tenentur mediocri modo facere copiam ingrediendi supplicaturis, uel precaturis eis, uel supplices libellos ad eos referre, & responsa eorum ipsis reddere, nihil tanquam de Iustitia debitum posse ab illis accipere, si ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, praestent: Quia id tenentur gratis facere, posse tamen si longe plus, & longe utiliori modo, quam ex officio tenentur, id praestarent: Quod multi praestant, humanissime excipiendo, docendo, & monendo partes supplicantes, quid facere & quomodo se gerere debeant, quod cupitis potiantur, quique instant, & rogant pro breui & comoda expeditione, ultra quam officium eorum requirat: Qui si hoc plus non accipiunt, gratiam facere, & de Iure suo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni censendi sunt.

Contra uerò, qui nolunt facere, & expedire mediocri saltem modo, ea quæ officium eorum requirit, nisi prius eis aliqua Xenia uel dona mittantur, quique gratias à Principe factas, uel sententias à Iudice latas nolunt expedire, donec eis fiat uel præbeatur aliquid pecuniarium, ultra iura sibi debita, & ita supplicantes, & litigantes, in Curiis Principum, & Iudicium, cum multa impensa morantur & detinent, non solum peccant, sed etiam restituere tenentur, non tantum impensas, sed etiam ea quæ receperunt: Impensas quidem, quia qui causam damni dat damnum dedisse uidetur, cap. fin. de iniur. l. Qui occidit ff. ad leg. Aquil. Accepta uerò ob hanc causam, quia turpiter pro hiis, quæ tenebantur facere, sunt accepta: iuxta prædictā l. 2. 3. & 4 §. fin. de cond. ob turp. cau. sine ullo iusto titulo, & causa, & ita non solum tenentur restituere in foro interiori tanquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Man. Confess. cap. 17. n. 33. et 34. sed etiam in foro exteriori possent condici, & repeti conditione ob turpem causam iuxta prædictas leges, imo & conditione sine causa, tanquam sine iusta causa data iuxta l. primam ff. de cond. sine caus.

- 49 V. Quod licet prædicti de quibus est quæstio proposita, non possint capere pro spiritualibus, ut primum dictum habet, neque de suapte natura inuendibilibus, ut habet secundum, neque pro officiis malis, uel malè præstitis, uel præstandis, ut habet tertium, neque pro bonis, & benè præstitis, uel præstandis, tanquam debitum de Iustitia, si ea eo solo modo, quo præstant, præstare tenentur, ut habet quartum, licitum tamen est de se accipere donatum merè liberaliter, propter officia bona, benè
iam

iam præstita, uel præstanda, etiam talia, quæ de officio præstare tenentur, non quidem tanquam debita lege iustitiæ, sed tanquam antidora, & remunerationem antidoralem eorum: Tum, per citata sup. notab. 11. num. 18.

Tum, quia iura naturalia, diuina & humana, dicunt beneficii beneficiendum esse: I. Si non sortem §. Libertus ubi id gloss. not. ff. de cond. indeb. & cap. Cum in officiis de testam. Et qui dat bona debita dari alicui, & dando ea bene facit, licet non debeatur ei tanta gratia, quanta donanti: Non enim solum qui donat, sed & qui soluit, et non etiam solum qui donat propria, quæ sibi retinere potest, sed etiam qui dat publica uel aliena de consensu Domini, quæ sibi retinere non potest, dicitur beneficarius, nam iusti, qui faciunt iusta & debita, dicuntur boni secundum Tull. 1. off. relat. à Thom. 2. 2. q. 58. artic. tertio, quod etiam ex Aristot. quinto, Ethic. satis colligit lect. 2. Et Principes Ecclesiastici, & seculares, conferentes beneficia Ecclesiastica, uel secularia, quæ sibi retinere non debent, dicuntur beneficii in eos, quibus illa conferunt, cap. Relatum iunct. gloss. verb. (liberaliter) de præb. Imò, et Eleemosynarii eorum, et ministri quorumlibet aliorum, qui largiuntur Eleemosynas eorum, sunt beneficii, et habentur pro talibus, et gratiæ aguntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, ut patet: Addo, quod cum accipere possint ob iustam remunerationem, à fortiori ob cognationem. uel amicitiam, uel amorem Dei, seu Eleemosynam, uel aliam similem causam gratuitam, per dispositionem inter uiuos, uel ultimam voluntatem. Nec obstat hæc Extrauagana per ea quæ responsa sunt supra numero 47. Et quia quatenus

quatenus ad huiusmodi merè liberaliter donatorum dationem, uel acceptionem extenderetur, solum præsumpti uè extenderetur ad illas, præsumendo non esse merè liberales, sed factas ex conuentione iniusta, uel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum Conscientiæ non includeret illarum dationem. Aduertendum tamen, quòd non otiosè supra dixi, prædictam dationem & acceptionem esse licitas [per se vel principaliter ob illas] quia per accidens potest esse (ut frequenter est) peccatum, ob speciem mali, à qua abstinendum est secundum Apostolū primæ ad Thessal. 5. relatum in hoc ipsum propositū in c. Cū ab omni specie mali deuit. & honest. cler. & ob scandalū infirmorū, quod uitandū est Math 18. & c. Nihil cum scandalo de præscrip. & c. 2. de nou. oper. nunc. quia tamen huiusmodi peccatum non esset contra iustitiam, sed solum contra charitatem, non obligaret ad restitutionem per trad. in Manual. c. 24. num. 19. nec faceret incidere in ullas censuras in foro conscientiæ per dicta ibi & supra not. x. Hæc autem mali species tolleretur saltem quoad Authorem iustitiæ, uel gratiæ, si illo sciente & consentiente fieret: Qua cautela multos ftequenter usos fuisse audiui, quæ tamen non sufficeret quoad alios, quibus eiusmodi consensus esset ignotus, & ii, quibus esset notus facile præsumerent parum honestam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, nisi scirent, & dantem illud nosse, Quod arbitror fuisse in causa, cur S. D. N. Greg. xiii. iustitiæ, & decoris obseruantissimus, cum in minori gradu esset, me in vrbe præsentem magno aliorū exemplo renuit quandam pensionem grandem, sibi à Rege nostro Catholico oblatam, eo quod in multis eisdemque magnis

magnis pro eius, et aliorum Regum Maiestate expediendis, officia præstiterat, præstiturusque erat, donec foel. recor. Pius V. non solum consentiret, sed etiam vt eam acceptaret, rogaret, idque Regia maieestas resciret. Aduertendum item quod dixi [merè liberaliter] non ad excludendas omnes dationes, quæ etiam minus principaliter, & secundario fiunt ob alias causas, quam liberalitatis, & liberalis donationis, nam non solum includuntur donata et relictæ ob prædictas causas grauitas, sine vlllo respectu etiam minus principali officiorum præstitorum, uel præstandorum, sed et quæ donantur in uita, uel relinquuntur in morte principaliter ob prædictas causas gratuitas, licet habeatur aliquis minus principalis, et secundarius respectus ad officia præstita, uel præstanda: Per ea enim quæ diximus sup. not. 11. et 2^a. probatur, quod huiusmodi minus principalis respectus non efficit, quò minus dicatur datum uel relictum ob meram liberalitatem et gratiam.

50 Ex quibus omnibus infertur primo, Rectè ante triginta annos respondisse nos, non peccasse quendā litium sollicitatorē, qui ministris Prætoris, Prætorij, et Auditorū eius frequenter dabat aliquot argenteos, ientacula, et merendas, non quidem pro Iustitia vel gratia habenda, sed alijs, vt facerent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiore, et importuniorē, quam ex officio tenebantur, alijs autem vt eius mādāta ad eos deferrent, memoresque sui negotij facerent, expeditionēque illius procurarent amplius quam ex officio tenerentur, et eadem ratione neque accipientes ab eo, ob id peccasse, neque restituendi obligationē incurrisse, per dict. sup. in 4. dicto num. 48. si uero accepissent pro eo solo ministerio, et eo solo modo faciendo, quod et quo

quo tenebantur, non solū peccasse, sed etiā ad restituendū obligatos fuisse, nec dantem à peccato excusari, nisi vidisset nolle illos id quod tenebantur, et eo modo quo tenebantur præstare, per dicta in not. 9. num. 13.

Secundo infertur, non solum malè facere receptores et Thesaurarios Principum, et alios, qui mandata de soluendo vel dando ab eis suscepta differunt exequi, mentientes se non habere pecuniam Dominicā, donec eis detur, vel promittatur aliquid, aut remittatur ex quātitate recipienda, sed etiam teneri ad restitutionem accepti, vel remissi, Idemque eadem ratione dicendum esse de mercatoribus, quibus mittuntur literæ Cambij, vel alijs debitoribus, quibus mittuntur literæ creditorum de soluendo portantibus illas id, quod erat eis soluendum, allegantibus aliquas excusationes corā Deo falsas, vel iniustas: Dixi tamen [mentientes] et [allegantibus excusationes falsas, vel iniustas] quia si receptores vere tunc non haberent, nec deberent suo domino pecuniam Dominicā, et debitores haberent iustam causam non soluendi tam citò creditoribus, non incurrerent peccatū non soluendo tempore in hijs præstituto: An autem licitè possint accipere aliquid vt statim de suo, vel alieno mutuato, satisfaciant literis, priusquam tenerentur, ne latores earum ob dilationē perdant vel desinant lucrari aliquid? satis magnæ, et quotidianæ quæstionis est: et certū est non posse, si darent illa mutuando usq; ad tempus, quo tenerentur illa soluere, quia esset peccatū vsuræ c. Consuluit et rot. titulo de vsur. possent autē accipere ratione interesse, si verè coram Deo ob huiusmodi solutionem tantū perderent, vel lucrari cessarent, vel si soluenda caperent ab alijs, soluto eis pro interesse tanto, quantum

quantum à latoribus reciperent, argumento eorum; quæ de Interesse damni emergentis et lucri cessantis tradimus in Man. Confess. c. 17. num. 211.

51. Tertio, Quod non videntur iusta lucra illa magna, quæ aliqui eorum, de quibus hæc quæstio proposita fuit, faciunt ex donariis, quæ multi milites et alii, non valentes consequi solutionem stipendiorum, et aliorum sibi debitorum à Regibus, Principibus, et aliis, aliter, quàm intercessione illorum, dant eis: aliquando dimidiam, aliquando tertiam, aut aliam partem grandem sibi debitorum: Quin et aliquando soluunt aliquid amplius, quo pars illa reddenda sibi post solutionem, statim reddatur: Tum, quia nonnunquam illorum solutio obtinetur sola intercessione, quam ex officio debent: Tum, quia non debetur eis de iustitia pro officiis quæ ultra debita præstant, tantum, quantum accipiunt: Tum, quod non donantur illa eis ob meram liberalitatem, quia principalius dantur eis ob necessitatem, incommoditatem, defectum impensæ necessariæ ad petendum et manendum in Curiis vsque ad solutionis consecutionem, quam ob amicitiam vel aliam causam, cum in necessitatibus nemo præsumatur liberalis l. Rem legatam ff. de adim. leg. Tum denique, quod non possunt satis excusari titulo emptionis, vel alius contractus Innominati, do ut facias, vel facio ut des; qua se dicunt emere actionem recipiendi, quæ minoris valet: quàm res ipsa actu recepta iuxta l. Minus est habere actionem quam rem ff. de reg. iur. et ea quæ nos tradidimus in Manual. Confess. cap. 17. num. 283. l. Quia esto liceat actionem emere minoris quàm ualeat res ipsa per eam consequenda, non tamen tanto minoris, quanto ipsi illas actiones minoris emunt: Nec possunt excusari, dicendo

quod accipiunt titulo contractus Innominati do ut facias, uel facio, ut des, Quia accipiendo longe plus, quàm labor, industria, et occupatio suæ intercessionis meretur, contrahunt Iustitiæ commutatiuæ, quæ in omni contractu, siue nominato, siue innominato, iubet seruari æqualitatem rei datæ, et acceptæ, et facti unius, et facti alterius, ut sup. dictum est num. 48.

Quarto Infertur, quot et quæ fuissent consideranda in eo responso, quod ante 15. annos dedimus Madrici, cum aliis de causis in Curia Regia essemus, super actione ex lege Iul. Repetun. intenta contra clarissimum eundemque prudentissimum, & Regiæ maiestati multis nominibus Commodum, eiusque Regiæ rei seruandæ, custodem fidi-
 dissimum, & augendæ, maximè industrium, Franciscum ab Erasso, maximum, dum uiueret, Caroli V. & Philip-
 pi II. Regum Hispaniarum Secretarium, ad repetenda 13, uel 14. millia ducatorum aureorum, sibi, tum à Serenissi-
 ma Lotharingiæ Duce, cum in matrimam unius filii sui inuitata fuisset: Tum ab aliis multis Magnatibus Hispaniæ, Germaniæ, & Belgiæ intra 30. annos uariis occasioni-
 bus oblati, donata: Quando ante prædictos 15. annos in-
 solito ad illum diem Castellæ more, iussus fuit reddere
 rationem quadraginta, & amplius miriadum, seu milio-
 num ducatorum auri, retrò 30. prædictos annos suis sche-
 dis impensorum: Considerandum enim erat, An essent
 accepta ob causam spiritualem, uel temporalem inuendi-
 bilem? An ob officia debita uel gratuita, debito modo uel
 gratuito facta, uel facienda? & si gratuito, An bona, &
 bene præstita, uel præstanda, An mala, uel male præstita
 uel præstanda? & An ut debita de Iustitia, uel ut merè do-
 nata,

nata? & An sciente, & probante Regia maiestate, An ignorante, uel nolente? & An clam, An manifestè? & quæ qualitas erat personarum donantium, & quæ necessitas, uel utilitas, quibus ad id moti fuerunt? Prætermisso autem quod prædicta consideratione præmissa, de singulis singulariter respondendum fuit, memini me respondere in genere, magnæ laudis uertendum ei fuisse illius actionis intentionem, Eo quod tot adeo potentes, & adeo magnis muneribus fungentes cum multis maleuolis, egregie in inquirendo aliena peccata industriis, non inuenissent plura, quæ opponerent uiro, qui tot miriadas tot annis, in tot Regnis, & innumeris vicibus impendisset, & ea quidem non accepta ex Regia pecunia, sed ex donariis Summatum, quibus palam erat varia officia maiore animi affectu & solitudine, quàm de Iustitia tenebatur, apud Imp. & Regiam maiestatem eis præstitisse.

F I N I S.

INDEX EORVM, QVAE IN HOC
COMMENTARIO CONTINENTVR.

A

- Actiones promittendi, dandi, &c. factae pro alijs, ita nocent, ac factae pro seipsis. n. 24.*
Actiones omnes ab hac extrauag. puniuntur sunt prohibita iure ipsa antiquiore. num. 5.
Actiones hic punitas antehac & ubique gentium fuisse & esse malas, significat hac extrauag. quod tacite & utiliter monet Confessarios; solas autem apud Sed. Apostolicam post eam factas, poenis eius punit. num. 6.
Actiones has faciens per alium, incurrit has poenas. num. 10.
Actiones ob quas incurruntur poena huius extrauag. sunt haec 16. & una omissio num. 11.
Actiones praedictae non secuto effectu hic puniuntur. num. 11.
Actio nulla quae principaliter non fit pro obtinenda iustitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio salarij vel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num. 23.
Actiones hic punitae etiam antehac fuerunt illicitae. n. 36.
Actio qua fingitur datum quid intercedenti, est una de hic punitis, etiam non secuta obtentione. num. 39.
Actus nullus est simul bonus et malus etiam diuersa ratione,

I N D E X. I

ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Ambitio siue allectio praestantium gratia per munera, hic punitur, sed est restringenda ad munera insolita &c. num. 38.

Anathema qua ratione dictio Graeca simul et Hebraea. num. 7. & duo significat & est species excommunicationis, quia est maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est Anathema. num. 8.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœna, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bulla Cœna, & ratio eius. num. 12.

Apostolicam apud sedem factis quibusdam quadam specialia, apud quam ut dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno et c. Sic limitandum. num. 42.

Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum praesumens. num. 35.

B

Beneficium nemo tenetur de suo prestare gratis. num. 47.

Bulle Innovationis extrauag. Bonif. viii. tenor. nu. 1.

Beneficus est etiam qui confert, quæ sibi retinere nequit, & qui debita soluit. num. 49.

Cardi-

Cardinalium Collegium præsens, omnium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, novis purgatissimum, & pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimum. num. 4.

Cardinales & Episcopi incurrunt tres pœnas huius extravag. non autem 4. reliquas num. 9.

Cardinales non ligant, regula Cancellaria odiosa, licet lex generalis sic. num. 9.

Cardinales sunt patritij scripti in Diademate Principis, & pars corporis eius num. 9.

Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, & Iohannes Tertius Rex Lusitania, de abstinentia a Iustitia impedimentis laudati, & imitatione digni. n. 24.

S. Catharina studiosorum patrona clarissima. num. 1.

Causa cur Curia aliquot florescant, est cura Regentium, se suosque purgantium. num. 4.

Causa finali dispositionis cessante, cessat illa. num. 6.

Causam qualem damni dans restituere teneatur. n. 42.

Conatus ad delictum non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Consulere quis dicitur. num. 10.

Consilium, auxilium, et fauor principaliter uetita puniuntur non secuto effectu, secus si accessorie uentur. num. 40.

Consi-

I N D E X.

Consilium, auxilium, & fauor puniuntur secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio. num. 40.

Consulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo, uel nisi principaliter prohibeatur consulere uel mandare sicut facere. num. 12.

Constitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

D

D*Are licet ministris Iudicum ob aditum faciliorem &c. num. 50.*

Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.

Datio post iustitiam & gratiam obtentam non nocet, nisi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.

Datio & receptio post iustitiam, uel gratiam obtentam non sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur, num. 28.

Dationes & receptiones pro iustitia & gratia, non omnes, etiam illicita, nec ulla licita puniuntur hic. n. 30.

Datum pro iniusta sententia uel gratia. dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.

Datio & acceptio hic punita, etiam extra Sed. Apostolicam, non licet pro spiritualibus, num. 43: nec pro

I N D E X.

pro inuendibilibus. num. 43. nec pro officijs malis,
uel malè præstitis, uel præstandis, uel bonis, sed de-
bitis modo mediocri, præstitis, uel præstandis. n. 46.
nec pro bonis tanquam de iustitia debita, sed sic pro
officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito,
præstitis uel præstandis. num. 47.

Datum *Theſaurarijs* & debentibus ſoluere quod ius-
tum. num. 50.

Denunciationis omiſſio; de qua hic non eſt proprie
actio, ſed non actio. num. 5.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum,
ſolos præſentes in Curia ligat, & eos ſaluâ corre-
ptione fraterna, a qua facta, incipit triduum. n. 34.

Doctor docens pecunia non uendit ſcientiam, ſed la-
borem, & onus eam docendi? num. 43.

Donatio ob aliam cauſam, quam ob meram liberali-
tatem non eſt proprie, donatio. num. 32.

Donatio non deſinit eſſe merè liberalis, eo quod fiat ob
cauſam minus principaliter. num. 49.

E

EXcommunicantur omnes, qui aliquam iſtarum 16.
actionum agunt pro iuſtitia uel gratia obtinenda
apud Sedem Apoſtolicam, & ſcientes, & non re-
uelantes intra triduum eas, et utentes per eas obten-
tis, Abſolutione Papa reſeruata, & omnia per eas
obtenta ſunt inualida, & perdunt ipſo iure ſua be-
neſicia

neſicia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea et qualibet alia ſunt. num. 2.

Excommunicatio huius extrauag. eſt maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, et propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Excommunicatio abſolutè prolata, interdū pro minori, Anathema uero ſemper pro maiori accipitur. n. 7.

Excommunicatio eſt genus ad Anathema & minorem excommunicationem. num. 8.

Excommunicatio & Anathema differunt num. 7. non ut diſparata, ſed ut genus & ſpecies. num. 8.

Excōicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipſo ſu re ipſoſita pro aliquo factō, incurritur a conāte facere illud, niſi faciat, uel et pro ipſo conatu imponatur. n. 12.

Excommunicatio noua maior, reſeruata Papa. n. 35.

Exēpla regēū et maiorū, recti et minores imitātur. n. 4.

Extrau. Bonif. hic in nouata à quo fuit olim reuocata. n. 2.

Extrauagans hæc, eſt quādamtenus magis propriè conſtitutio, quā regula Cancellaria. num. 3.

Extrau. hæc nō includit illa q̄ erāt iure antiq. licita. n. 6.

F

Familiar es et officarij pro quo modo faciendi officia debite aliquid capiunt. num. 48.

Finis principalis actus uirtutis, non poteſt eſſe bonum temporale, ſed bene minus principalis. num. 33.

Franciſcus ab Eraſſo laudatus. num. 51.

T

Gratia

G Ratia hic etiam signatura tantum, & uerbis
 continetur. num. 25.
 Greg. xij. dignissimus, qui primis Pontificibus Ma-
 ximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.

H Oc] pronomen presentia oculo corporis uel mentis
 demonstrat. num. 39.
 Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum, pec-
 cat. num. 22.

D Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.
 Intellectus c. Eos prima q. prima. num. 28.
 Intellectus, siue ratio noua l. 2. & 3. ff. de cond. ob turp.
 causam. num. 45.
 Intellectus cab. Eisi quæstiones de Simon. num. 1.
 Intellectus huius Extrauag. & l. 2. 3. & 4. de cond. ob
 turp. caus. quoad data pro officio indebito. nu. 47.
 Et quoad aliud. num. 49.
 Intentio & finis Authoris ex proæmio colligitur. nu. 6.
 Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data media-
 tori, cur surreptitia, nisi & c. num. 45.
 Iuris dicendi officium uendibile est, licet uetetur uen-
 di. num. 44.

I N D E X.

*Iurisdictio uendi potest ab Inferiori, sed non officium
iudicandi. num. 45.*

*Iurisdictio temporalis uendi, permutari, in feudum,
& dotem dari potest. num. 44.*

Iusta cur dicitur sententia Iudicis iniusta. num. 16.

*Iustitia & actus eius Iudicium, et consequenter sen-
tentia cur inuendibilia? num. 44.*

*Iustitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha
cur peccet? num. 45.*

L

L *Ex generalis ligat omnes species, etiamsi maior
ratio militet in una. num. 9.*

*Lex debet esse possibilis moraliter, et conformis consue-
tudini, pijs & eruditis probata. n. 19.*

Lex non distinguens quando distinguenda. num. 28.

*Lex non includit id, ad quod mens & ratio auctoris
eius non se extendit. num. 6.*

Liberalitas mera quæ dicitur. num. 32.

Ludouicus Infans Portugaliae laudatus. num. 15.

*Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito.
num. 46. et melius. num. 48.*

*Lucrari datum à militibus uel alijs Principum, uel
aliorum creditoribus, pro intercessionem recuperandi
stipendia, uel alia debita ut plurimum turpe. nu. 51.*

M

M *Edicus non tenetur curare diuitem gratis, etiã si
aliter nolit curari. num. 47.*

I N D E X.

Mercede sua dignus mercenarius, & stipendiarius stipendio. num. 37.

Obligatio ad Antidota, lege natura inest beneficiario erga beneficientem. num. 18.

Ordinatus bono & simplici animo ante iustam aetatem, non suspenditur. num. 35.

Pactio pro Iustitia uel gratia obtinenda quatuor de causis fit, & quā ob causam facta, hic puniatur; et est contra ius nāle, uel humanū antiquius isto. nu. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis, puniatur hic. num. 14.

Pactio pro Iustitia uel gratia facta cum Papa, interdum mala ut simonia, sed semper immunis a pœna sicut illa. num. 14.

Pactio pro auferenda uel differenda Iustitia, includitur sub pacto de obtinenda illa. num. 16.

Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An semper licite? num. 15.

Promissio de dando pro iustitia &c. regulanda, ut pactio; & ita nec licita, nec illicita, uenialiter tantum, neque mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenialiter tantum, nec mortifera ob solam intentionem tantum, si facta sit de re adeo parua, qua non solet mouere

I N D E X.

mouere notabiliter recipientem. num. 17.

Papa & Curia eius non semper in eodem loco. nu. 26.

Papa summus Christi Vicarius & Rex dupliciter suspicitur. num. 26.

Peccata sunt quadam per accidens ob speciem mali, qua de se licent. num. 49.

Peccatum ne sit mortiferum, facit paruitas in omni materia. num. 17.

Peccant qui & qui non pro officio debito mercedem accipientes. num. 48.

Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conscientie subeunda. num. 35.

Pœna huius Extrauag. innouantis & innouata sunt octo, quarum tres prima proculdubio ligant in foro conscientie & ultima non, et quatuor reliquas non obligare in illo est probabile. num. 41.

Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat conscientiam. num. 41.

Preces pro pretio raro fieri, & ita rarius quam quidam putant Simoniam & has pœnas inducere, quod Confessarijs notandum. num. 24.

Presumentem qualem punit, non includit bono animo facientem. num. 35.

Præcepta decē legis ueteris, sunt iura naturalia, et durāt, licet Ceremonialia et ludicialia expirarint. n. 11.

Promissio gratitudinis eo tantū modo, quo inest, expressa, et ita hys uerbis facta, non includitur hic. n. 19.

Promis-

I N D E X.

Promissio non omnis generalis, est hic uetita. num. 4.

Et quantum. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, non addens ullam obligationem civilem, non meretur has pœnas. num. 18.

Promissio ad complacentiam, non obligat, cum exemplis. num. 20.

Promissio vel pactio dandi, tacita, sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

Promissionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tantum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Promissioni de dando Et dationi, an aequetur in hoc promissio de faciendo, Et eius impletio? num. 24.

Promissio Et acceptatio tertij, non lucratur sufficit. num. 27.

Propinarum datio post sententiam, non punitur hic, Et quid de soluenda ea prius facta num. 29.

R

R *ceptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.*

Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij Et c. pro salario, non nocet, sicut nec datio, nisi Et c. num. 31.

Restitutio hic iussa, non tollitur partis remissione. n. 35.

Restituere tenetur dans causam damni etiam medietatem, modò sit propinqua. num. 42.

Scientia & omnis uirtus intellectualis, est inuendibilis, quia inestimabilis. num. 43.

Simonia mortifera potest esse secundum intentionem, datio rei minima, licet non præsumat talis. n. 17.

Simoniacus mediator, collator, uel præsentator tenetur restituere fructus malè perceptos à Simoniaco, in subsidium illius. num. 42.

Sollicitationem iustitiæ gratiaque faciendæ, qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.

Species sub genere propriè includuntur. num. 7.

Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

T

Taciturnitas non omnis ueri, quod retraheret à concedendo, nocet. num. 45.

U

Vendibilia esse de se multa Iuris publici, etiam quæ uendi vetantur. num. 44.

Vendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus Simonia. num. 43.

Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc proposito. num. 45.

Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipsa non sit talis. num. 44.

Virtus moralis & Theologica est simpliciter uirtus, & tam illa, quàm suus actus fortius inuendibilis, quàm intel-

I N D E X.

intellectualis, quæ secundum quid, & cum adiectione intellectualis est uirtus. num. 43.

Urbs, aliarum orbis urbiū nunc reformatissima. nu. 4.

Vii inualidis etiam ante hac malum, sed non erant ante a tot inualida ac nunc num. 5.

X

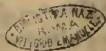
X *Eniorum datio Iudici, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat, qualis est dari solita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem intra quantitatem permissam fiat. num. 32.*

Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si principaliter fiat ad Iustitiam obtinendam, licet autem, si principaliter ob meram liberalitatem & honestā gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iustitiam obtinendam. num 32.

Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num. 33.

Xenia quæ nimia, arbitrio boni uiri definiendum. n. 33.

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGITO,

f. folium p. paginam l. lineam designat.

Fol. 25. p. 1. l. 25. lege, conuiuet f. 28. p. 2. l. 6. lege, quod imponit f. 46. p. 2. l. 9. lege, sed tantum a poena Simoniz iure diuino prohibitz & a culpa &c. fol. 122. p. 2. l. 3. lege, aliquid plus.

